

Obnova Carrarine poljane sa zapadnim sklopom kuća

Penović, Božena

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

University of Split, Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy / Sveučilište u Splitu, Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:123:217498>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-01**

Repository / Repozitorij:

[FCEAG Repository - Repository of the Faculty of Civil Engineering, Architecture and Geodesy, University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

FAKULTET GRAĐEVINARSTVA, ARHITEKTURE I GEODEZIJE, SPLIT
DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ ARHITEKTURE
AKAD. GOD. 2014./2015.

DIPLOMSKI RAD

**OBNOVA CARRARINE POLJANE SA ZAPADNIM
SKLOPOM KUĆA**

STUDENT: **BOŽENA PENOVIĆ**
BR. INDEXA: 171
LOKACIJA: **CARRARINA POLJANA, SPLIT**
MENTOR: **doc. NIKOLA POPIĆ, dia**

TEMA ODABRANOG PODRUČJA: **“SLUČAJNI” JAVNI PROSTORI
DIOKLECIJANOVE PALAČE**
KOMENTORICA: **dr. sc. SNJEŽANA PEROJEVIĆ, dia**

"SLUČAJNI" JAVNI PROSTORI DIOKLECIJANOVE PALAČE

SADRŽAJ:

UVOD	2
POVIJESNI RAZVIJ GRADSKE JEZGRE	3-12
POVIJESNI RAZVOJ CARRARINE POLJANE	13-18
ANALIZA CARRARINE POLJANE	19-21
ANALIZA OTVORENIH JAVNIH PROSTORA	22-30
ZAKLJUČAK	31
IZVORI	32

Povijesna jezgra grada Splita je najbitniji i najosjetljiviji dio grada. Svaka intervencija unutar iste je višestruko složena zbog bogate i slojevite povijesti. Prepoznata je i zaštićena od UNESCO-a 1979. godine zbog svoje iznimne vrijednosti, a poglavito zbog rijetkog stoljetnog kontinuiteta života na jednom mjestu.

Zbog svoje atraktivnosti Dioklecijanova palača skupa sa srednjovjekovnom jezgrom postala je zanimljiva turistima, te je iz godine u godinu u gradu sve više turista. Turizam ima pozitivne aspekte, ali i negativan utjecaj na jezgru zbog sve većeg iseljavanja iz centra grada čime jezgra polako gubi život unutar zidina zbog kojega je i prepoznata kao jedinstvena.

Nedostatkom stanovništva u zimskim mjesecima otvoreni javni prostori grada gube svoju funkciju čime pridonosi i nedostatak sadržaja za lokalno stanovništvo.

Jedna od takvih lokacija unutar Dioklecijanove palače je i Carrarina poljana. Njenom nepovoljnom stanju doprinosi i činjenica da sa svoje zapadne strane ima porušeni blok kuća već 40-50 godina koji je također dio ovog diplomskog rada.

Istraživanje se bavi prostornim razvojem gradske jezgre od prvog stoljeća do danas s naglaskom na stambenoj arhitekturi i otvorenim javnim prostorima.

Detaljnije je istražen povijesni razvoj Carrarine poljane i način na koji je ona nastala.

Analizirana su i današnja stanja otvorenih javnih prostora unutar Dioklecijanove palače koji su u ovom istraživanju nazvani kao „slučajni“ javni prostori zbog specifičnosti njihova nastanka.

Nastanak javnih otvorenih prostora se može podijeliti na one koji su nastali "planski" i „slučajno“. Pod "planske" javne prostore se misli na neke srednjovjekovne trgove koji nisu nastali planski, ali imaju prostornu logiku nastanka koja je vezana za specifične sadržaje (crkve, palače, bitne komunalne zgrade). Većina neplanskih prostora je nastalo tijekom 2. Svjetskog rata. Porušene kuće su uklonjene, a otvoreni prostor su prisvojili stanovnici kao javni prostor.

S obzirom da su neki prostori uspješnije integrirani u život grada od drugih, analiza se bavi načinom korištenja, sadržajima, događanjima i ostalim bitnim elementima koji taj prostor čine aktivnim tijekom cijele godine.

Istraživanje bi trebalo pridonijeti boljem organiziranju i uređenju Carrarine poljane i porušenog zapadnog sklopa kuća.

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

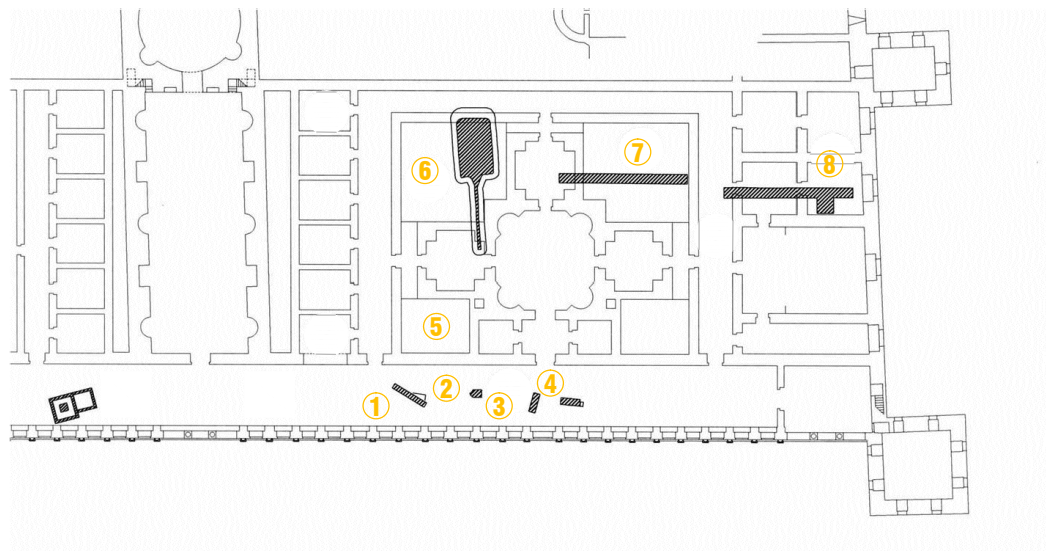
BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Slika 3: POLOŽAJ VAŽNIJIH NALAZA U ISTOČNOM DIJELU PODRUMA DIOKLECijanOVE PALAČE (J. MARASOVIĆ)

1. profilirani arhitektonski element građevine starije od Dioklecijanove palače, otkriven ispod poda podruma Palače
2. antička mramorna menza otkrivena na podu podruma Palače
3. profilirana greda građevine starije od Dioklecijanove palače, otkrivena ispod poda podruma Palače
4. bogato ukrašeni dio zabata građevine starije od Dioklecijanove palače, pronađen ispod poda podruma Palače
5. ranosrednjovjekovna vanjska stubišta, u antičkom dvorištu podruma Palače
6. građevina starija od Dioklecijanove palače s podnim bijelim mozaikom
7. zid građevine starije od Dioklecijanove palače zidan manjim priklesanim kamenom
8. zid od velikih klesanaca koji pripada građevini starijoj od Dioklecijanove palače

DIO GLEDALIŠTA SA STUBOM

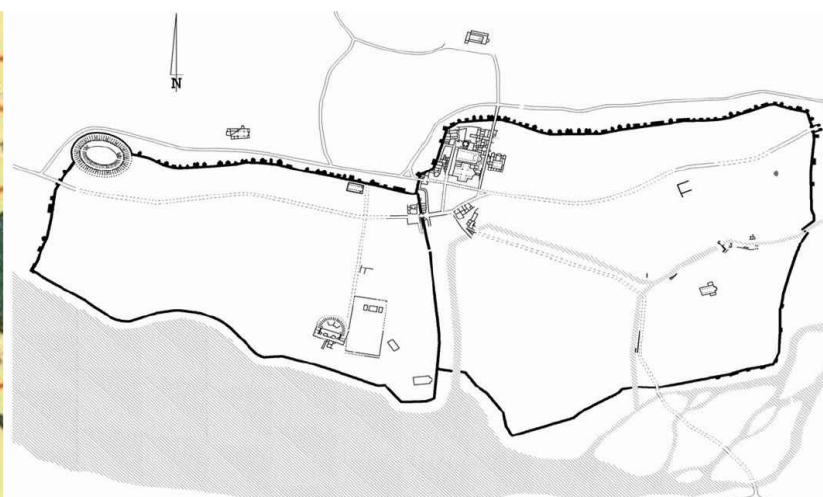
ZID OD VELIKIH KLESANACA

BOGATO UKRAŠENI DIO ZABATA

TABULA PEUTINGERIANA

TLOCRT SALONE (E. DYGGVE) SA NOVIM NALAZIMA J. JELIČIĆ-RADONIĆ

Razni arheološki nalazi na širem području Splita i Solina govore o ranoj naseljenosti tog područja ilirskim Delmatima. U prvim desetljećima 1. stoljeća, Rimsko carstvo osvaja ilirike i time Salona postaje središnje mjesto provincije Dalmacije, dok područje Splita postaje dio salonitanskog agera na čijem je teritoriju provedena parcelacija tzv. centurijacija. Neke današnje splitske ulice i dalje prate te pravce.

Split se kao Spalatum prvi put pojavljuje u rimskom zemljovidu Tabula Peutingeriana iz 1. stoljeća. Pronađeni su i materijalni dokazi o postojanju nekih građevina na prostoru „podruma“ Dioklecijanove palače koje datiraju iz 1. ili 2. stoljeća.

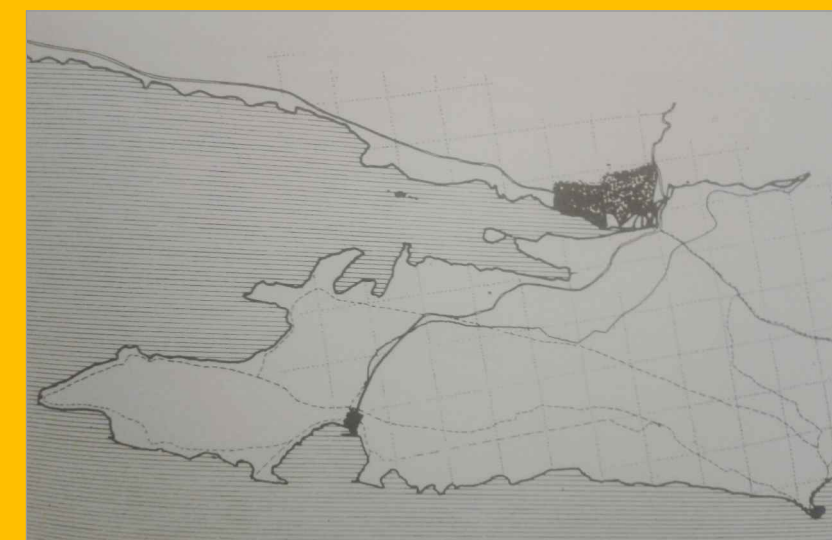

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1. STOLJEĆE (J. MARASOVIĆ)

Tijekom konzervatorskih radova između 1995. i 1996. godine u istočnim „podrumima“ djelomično su obnovljeni zidovi, svodovi i pojedini arhitektonski detalji. Prilikom istražnih radova otkriveni su nalazi koji proširuju saznanja o prirodnom ambijentu i ranijoj graditeljskoj aktivnosti na prostoru na kojem je Dioklecijanova palača izgrađena.

Prilikom radova u podrumima pod antičkim podom pronađen je dio zabata zaobljenog tlocrta, polumjera 20 metara. Kasnije je pronađen zakrivljeni segment kamene klupe s usječenom stepenicom što upućuje na postojanje monumentalne građevine s gledalištem u blizini Palače ili na njenom mjestu.

Na krajnjem istočnom dijelu podruma pronađen je zid od velikih klesanaca koji je pripadao građevini prije Palače, a u sjeverozapadnom dvorištu je sačuvan jednobojni mozaik koji se povezuje s kultom boga Mitre.

ODNOS SALONE I DIOKLECijanOVE PALAČE (J. MARASOVIĆ)

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

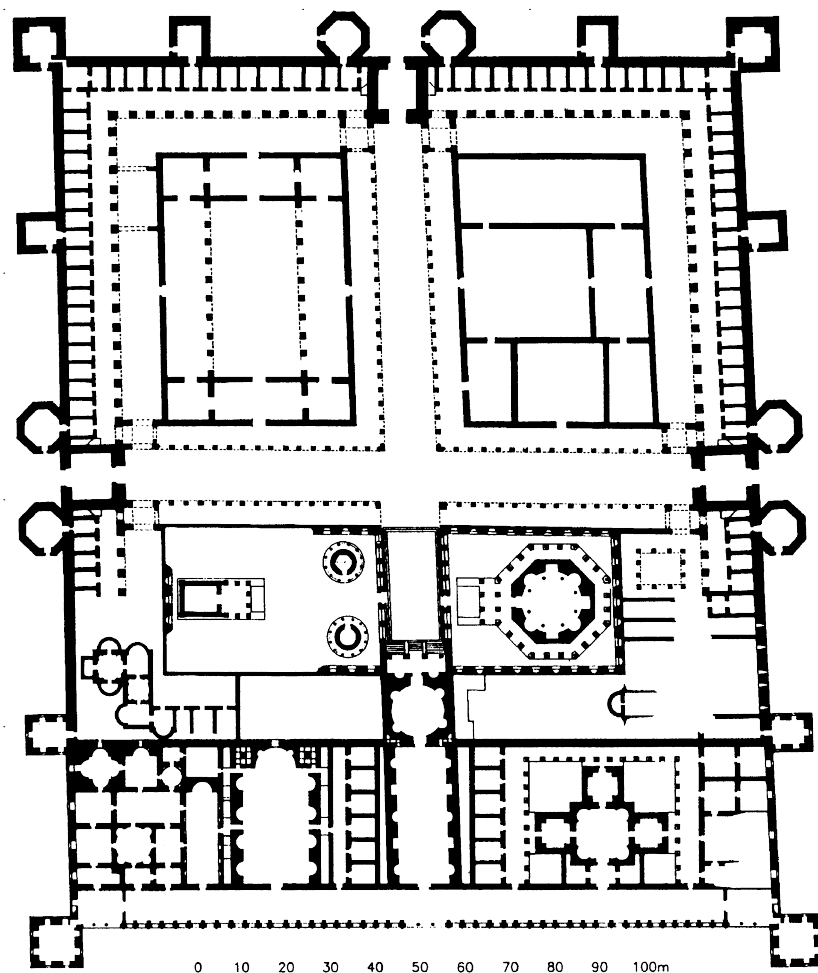
BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

SKICA PRETPOSTAVLJENOG IZVORNOG STANJA DIOKLECIJANOVE PALAČE (J. MARASOVIĆ)

SERVISINA ZONA

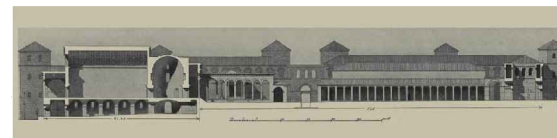
DECUMANUS

KULTNA ZONA

DIOKLECIJANOVA
REZIDENCIJA

SREDIŠNJI DIO PALAČE (G. NIEMANN)

PRESJEK KROZ PALAČU (G. NIEMANN)

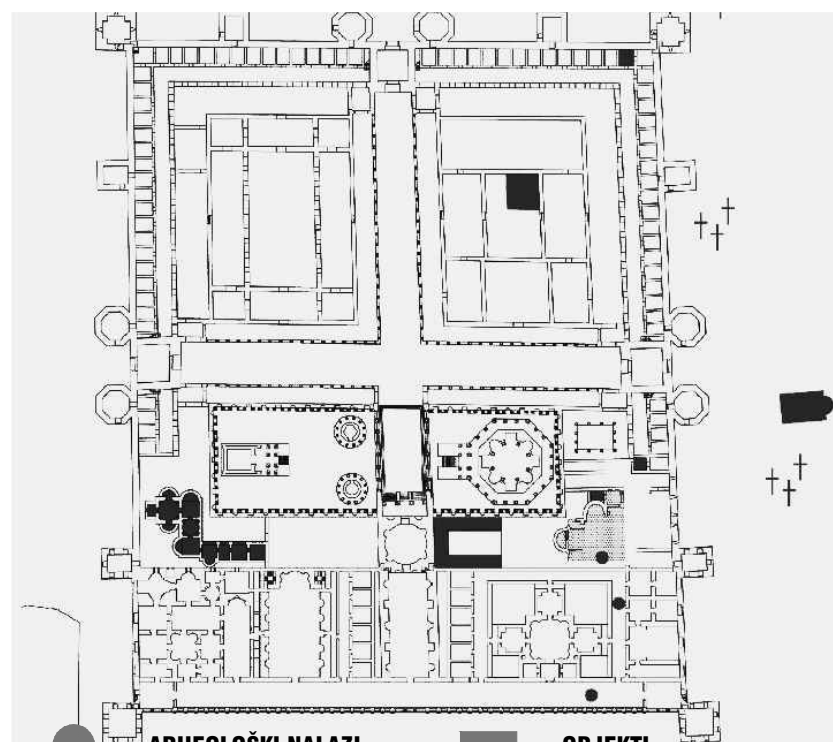

PERSPEKTIVA DIOKLECIJANOVE PALAČE (E. HEBRARD)

Proučavanjem antičkih ostataka utvrđeno je da se unutar Palače nalazi više kasnoantičkih interpolacija. Među njima su mozaici istočno od Vestibula, zapadne terme (koje se danas nalaze unutar hotele „Slavija“, a moguće i istočne terme izvan *temenosa* i mozaik na sjevernom dijelu palače na prostoru Muzeja grada Splita. Sve kasnoantičke interpolacije upućuju na to da je palača u to vrijeme podijeljena na manje sklopove, a jedan od njih je i jugoistočni u kojeg useljava poglavar salonitanske crkve.

KASNOANTIČKE INTERPOLACIJE, ISTOČNE I ZAPADNE TERME

ARHEOLOŠKI NALAZI

OBJEKTI

GROBLJE

PRETPOSTAVLJENI OBJEKTI

KASNOANTIČKE INTERVENCIJE (K. MARASOVIĆ)

Rimski car Dioklecijan podigao je Palaču na poluotoku nedaleko od svog rodnog mjesta u okolici Salone. Gradnja jednog od najvrjednijih djela kasne antičke arhitekture, Dioklecijanove palače u Splitu je trajala od oko 295.-305. godine. Pravokutnog je oblika, okružena zidinama i sa 16 kula, dok je sa južne strane otvorena lučnim otvorima i ložama prema moru.

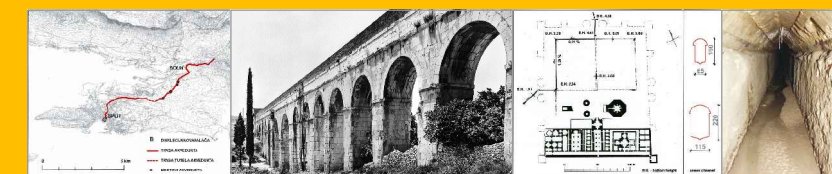
Unutrašnjost je podijeljena na 4 dijela s dvjema glavnim ulicama: *cardo* (sjever-jug) i *decumanus* (istok-zapad) koje vode na četvora vrata. S južne strane sjecišta je središnji reprezentativni prostor Peristila koji spaja južni dio palače s podrumima i carevom rezidencijom, s kulnom istočnom i zapadnom zonom, te sjevernim servisnim dijelom.

Servisni dio je podijeljen u dvije veće zgrade s unutrašnjim dvorištima i vanjskim trjemovima, a služio je za smještaj careve straže i skladištenje. Kulni dio s istočne strane sadrži mauzolej, a sa zapadne 3 hrama. Carevom stanu na jugu se prilazi kroz Vestibul, a sve dvorane su povezane portikom, šetnicom duž cijelog južnog pročelja. Nižoj preslikanoj razni, podrumima, prilazi se stubištem s Peristila. Podrumska središnja dvorana ima vrata koja su veza s pristaništem na moru.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 4. STOLJEĆE (J. MARASOVIĆ)

Palača je bila opremljena i komunalnom infrastrukturom kao što su akvedukt i kanalizacija. Voda s obližnje rijeke Jadro je akveduktom dovedena u Palaču te je distribuirana za razne potrebe, te ispiranje kanalizacijskog sustava. Dimenzije kanala akvedukta vezane su za tehnologiju izgradnje i njegovo kasnije održavanje, a kanalizacijski sustav je dimenzioniran za maksimalnu količinu oborinskih voda, uključujući i slivno područje oko nje.

RIMSKI AKVEDUKT I ANTIČKA KANALIZACIJA (K. MARASOVIĆ)

Car Dioklecijan je poslije abdikacije 305. godine, boravio u svojoj palači u Splitu gdje je i umro desetljeće kasnije. Arheološki nalazi potvrđuju da je život u palači nastavljen i nakon njegove smrti kao kasnoantički kontinuitet života. Poslije Dioklecijanove smrti, njegova imovina je postala carskim dobrom. U njoj borave uglednici s rimskih dvora, a stanuju u tada dobro sačuvanom rezidencijalnom južnom dijelu Palače. Krajem 4. ili početkom 5. stoljeća u Splitu je postojala tkaonica za koju se pretpostavlja da se nalazila u sjevernim zgradama Dioklecijanove palače.

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENESANSA

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Tipologija najranijih nastambi se može podijeliti u 3 skupine: kuće u antičkim presvođenim prostorima, kuće prislonjene uz antički zid i kuće na antičkim ulicama.

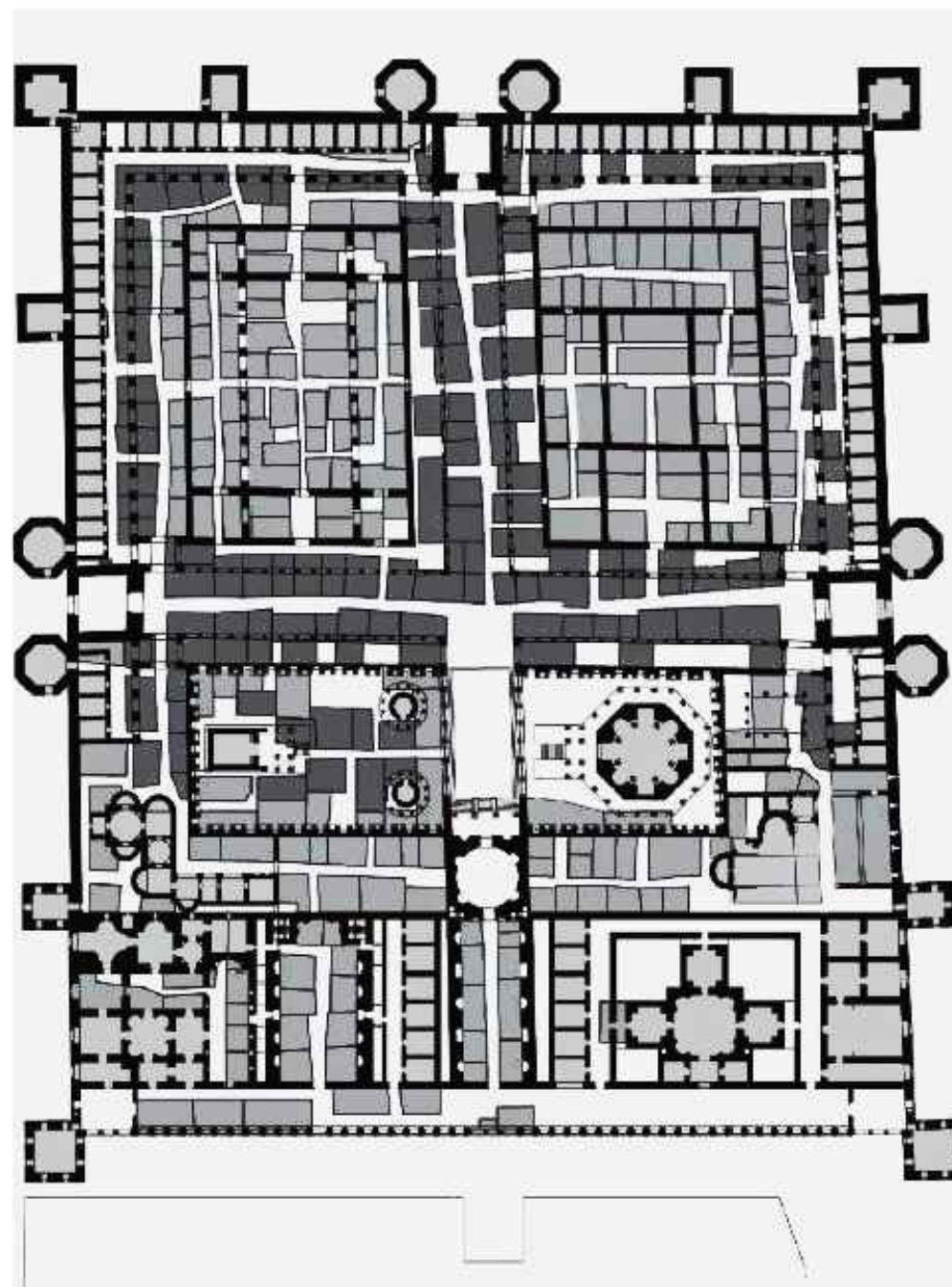
Prve nastambe su nastale u antičkim kubikulama uz vanjske zidine Palače. To su nezahtjevne nastambe jer imaju gotove zidove i svodove. Danas je sačuvana samo jedna izvorna u kubikula u Rodriginoj ulici. Ostale su nastambe prvotno bile prizemnice, a kasnije su dobile i kat. Za predromaničke kuće tipična su njihova vanjska stubišta koja su kasnije porušena jer su ometala prohodnost ulica. Od 74 kubikule, samo one koja vode do ulaza u kule nisu bila nastanjena i tako je do danas u blizini Carrarine poljane. U južnom dijelu Palače su također prvo nastanjeni manji nadsvođeni prostori.

Druga vrsta nastambe su kuće uz antičke zidove velikih prostorija, uz jedan ili 2 zida s drvenom konstrukcijom krova. Primjer takve dobro sačuvane predromaničke kuće je kuća na Carrarinoj poljani, koja ima sačuvan antički zid gotovo do njegove originalne visine.

Oni koji nisu imali priliku iskoristiti prethodne dvije pozicije, gradili su kuće na ulicama unutar trjemova i uz pilone, a nakon toga se nastavilo s izgradnjom i na ulicama. Novoformirane ulice su uvijek bile postavljene da prolaze kroz vrata velikih antičkih prostorija i tako se do danas prate te antičke linije kretanja.

Predromaničke kuće se prepoznaju po tehnici građenja od lomljenog izduženog žutog kamena malog formata, a neke kuće imaju i dijelove antičkih zidova i svodova. Otvori na kućama nemaju kameni okvir, već su dio zida, a lukovi su od manjih formata kamena, a ako imaju okvire oni su spojeni na specifičan način sa zasječnim spojem poput drva. Krovne plohe su pod kutom od 45° s kamenim pokrovom.

- ANTIČKE GRAĐEVINE
- GRAĐEVINE UZ ANTIČKE ZIDOVE
- GRAĐEVINE NA ULICAMA

TIPOLOGIJA NAJRANIJIH NASTAMBI UNUTAR PALAČE (K. MARASOVIĆ)

U 7. stoljeću, Sever Veliki uređuje jugoistočni dio Palače i 641. godine ga prepušta crkvi za biskupski stan. Zahvaljujući tome što je taj dio bio naseljen, izvrsno je sačuvan do 1508. godine, kada je požar prouzročio urušavanje jugoistočnog sklopa izuzev ugaone kule. U vrijeme useljavanja biskupije, u palaču useljavaju i stanovnici propale Salone i s njima počinje novo razdoblje za Palaču.

9.stoljeće je zabilježeno kao vrijeme značajne transformacije unutar Palače koja se funkcionalno prilagođava novim stanovnicima. Pročelja postaju obrambeni zidovi, zbog čega su do danas sačuvani u gotovo svojoj izvornoj visini, a mauzolej kršćanska crkva.

Nad vratima zidina palače nastaju male crkve posvećene čuvarima gradskih ulaza. Sjeverna i istočna vrata palače su vjerojatno zazidana odmah nakon useljenja u 7.stoljeću, dok su zapadna vrata postala glavna vrata. Nad vratima je uklesan i križ kao obilježje kršćanskog grada. Ugaone kule su naseljene uglednim splitskim obiteljima izuzev jugoistočne koja je pripadala crkvi.

10.-11. STOLJEĆE (J. MARASOVIĆ)

U prvom valu **naseljavanja Palače**, sjeverni dio palače je ostao nenaseljen. Prvo su naseljeni južni dijelovi, carev stan, *Temenos* i Peristil, gdje je sačuvana antička razina tla, dok je na sjevernom dijelu danas razina za 2m viša od originalne. Taj nasip čine urušeni antički svodovi i zidovi, što je dokaz da taj dio nije jedno vrijeme bio naseljen, između kasne antike i srednjeg vijeka. Ispod sloja nasipa nije pronađeno originalno popločanje, koje je vjerojatno upotrijebljeno pri gradnji drugih građevina.

PREDROMANIČKA KUĆA U ANTIČKOM KUBIKULU

PREDROMANIČKA KUĆA NA CARRARINOJ POLJANI

NAJSTARIJA SAČUVANA PREDROMANIČKA KUĆA PRED CRKVOU SV. MARTINA

ZVONIK CRKVE GOSPE OD ZVONIKA

CRKVA SVETOG MARTINA

PREDROMANIČKA KUĆA UZ VESTIBUL

INTERPOLACIJA U ISTOČNIM PODRUMIMA PALAČE

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Romaničkim stilom grade se sve vrste građevina, crkvene, obrambene i stambene. Kasnije su često preinačene ili zamijenjene kućama novijeg stila, gotičkog, renesansnog, baroknog i drugih, a koji su stanarima nudili više udobnosti i bolju funkcionalnost.

Osim u Splitu, najviše je sačuvano romaničkih građevina u Trogiru i Zadru. Najčešće su sačuvani samo osnovni dijelovi, ponajviše pročelja s otvorima, iako su i zidovi rijetko sačuvani do izvorne visine, a otvori su zazidani i mijenjani. To je posljedica i mnogih dijeljenja i prodaja pojedinih kuća među različite vlasnike, koja su počela još u vrijeme romanike u 13.stoljeću. S obzirom da se vlasništvo kuće većinom dijelilo po etažama, npr. u prizemlju je trgovina, a na dva kata dva različita vlasnika, često se događalo da su pojedine kuće bile preoblikovane više puta u romaničkom stilu.

Splitske romaničke kuće su većinom izdužene, visoke i poput ostalih kuća ovog stila u Europi uske, tako da je na jednoj etaži samo po jedna prostorija zajedno sa stubištem i hodnikom. Postoji i nekoliko vodoravno položenih kuća uz ulicu kao što je palača u Marulićevoj ulici koja ima pročelje s četiri prozora. Zbog uske gradnje, kuće su visine od dvije do četiri etaže.

Zidovi su građeni od priklesanog kamena, a ljepše i veće kuće imaju pravilno klesano kamenje.

Raspored vanjskih otvora je asimetričan zbog toga što otvori prate unutrašnji raspored prostorija. Prozori su jednostavni ili dvojni (bifore), a završavaju polukružnim lukom srpastog oblika. Vrata su rađena na sličan način i skoro uvijek imaju lunetu. U prizemlje obično su uz vrata za stambeni dio, vrata za trgovine i obrte. Ostali ukrasi na pročeljima su rijetki.

Glavni ulazi romaničkih kuća su neposredno na ulici, u prizemlju, osim u rijetkim slučajevima kada je glavni ulaz na prvom katu, a do njega vodi vanjsko stepenište. Ono se postavljala postranice, a ne na sredini pročelja, da se nad njim postavi unutarnje stepenište.

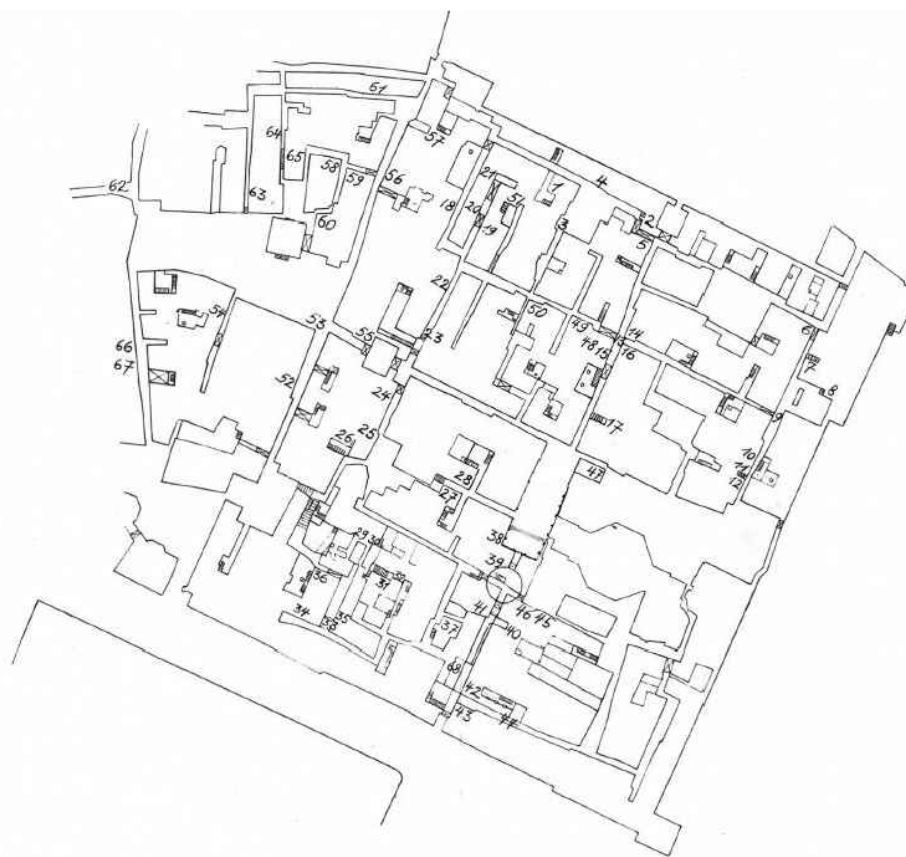

ROMANIČKO PROČELJE ZGRADE U DIOKLECIJANOVOJ ULICI

ROMANIČKE KUĆA IZA VESTIBULA

ROMANIČKA VRATA

ROMANIČKA BIFORA

ROMANIČKE KUĆE U SPLITU (C. FISKOVIĆ)

BUVINOVE VRATNICE

PROPOVJEDAONICA U KATEDRALI SV. DUJE

Početak gradnje zvonika katedrale Sv. Dujma se pretpostavlja oko sredine 13.stoljeća, kada su podignuta prva 2 kata. Do kraja 14.stoljeća je imao četiri kata i na vrhu krov. Kasnije tijekom 15.stoljeća je skinut te je dodan još jedan kat srođan prethodnima. Zvonik je dovršen vjerojatno početkom 16.stoljeća manjim oktogonalnim katom s krovom u renesansnom stilu. Taj je dio doživio najveće promjene tijekom rekonstrukcije krajem 19. i početkom 20.stoljeća u želji da se njegov stil uskladi s prethodnim katovima, te je izveden u neoromaničkom stilu. Danas je zvonik visok 57 metara. Romanički stil možemo prepoznati u dekorativnim motivima vijenaca, u lisnatim kapitelima, polukružnim lukovima bifora i slijepih arkada, te u podijeli samog zvonika na vodoravne katove.

U isto vrijeme kao i zvonik, počela je gradnja i romaničke propovjedaonice koja se diže na šest mramornih stupova s kapitelima s motivima lišća. Sama propovjedaonica je šesterokutnog oblika.

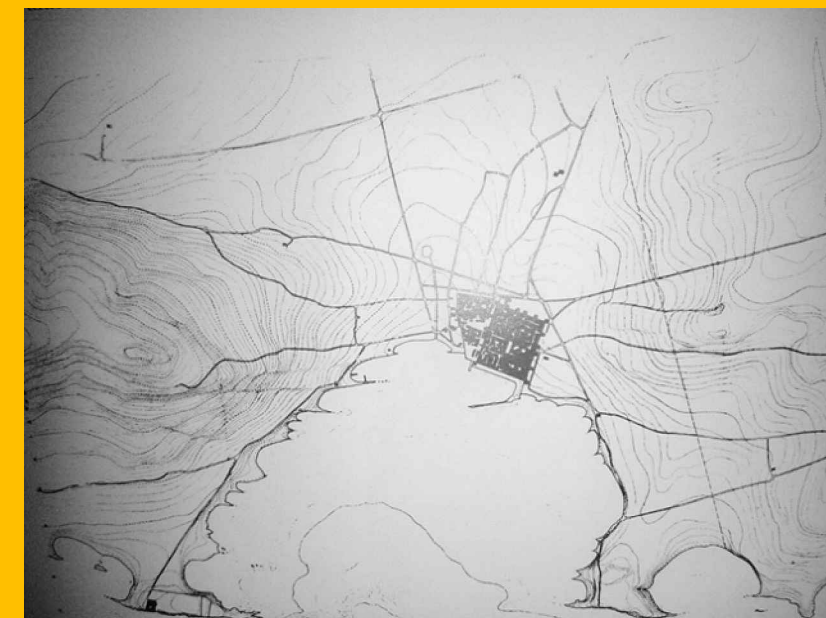
1214.godine na katedralu se postavljaju Buvinove vratnice, iznimno djelo romaničkog drvorezbarstva. Vratnice se sastoje od dva krila, od kojih svako ima po 14 udubljenih polja. Tih 28 kaseti sadrže prizore iz Evanđelja, od Navještenja do Isusova uzašašća.

Romanika je doba prosperiteta u gradu. Nastaje srednjovjekovna urbana matrica koja je sačuvana do danas. Van grada se formiraju predgrađa uz manje sakralne objekte. Na zapadu je to Varoš, Lučac na istoku i Manuš na sjevernoj strani Palače. Kasnije postaju jezgra budućim ruralnim pučkim naseljima.

Sa zapadne strane Palače nastaje novi trg sa kompleksom komunalnih zgrada. Tako nastaje tipični srednjovjekovni bicentrični grad s odvojenim centrima, komunalnog i vjerskog središta.

Početkom 13.stoljeća nastaje nekoliko samostana. Zapadno od grada grade se crkva i samostan franjevac, a istočno samostan dominikanaca.

1240.godine izgrađen je prvi splitski zakonik -Kapitularij, a 1312.godine izrađen Statut grada Splita, koji je do danas sačuvan, a s povremenim izmjenama i dopunama primjenjivao se sve do propasti Mletačke Republike krajem 18.stoljeća.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, OKO 1300. GODINE (J. MARASOVIĆ)

KATEDRALA SV. DUJE

ZVONIK U 19. STOLJEĆU

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENESANSA

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

U 14.stoljeću se nisu gradile nove gotičke kuće, nego su se romaničke kuće spajale i pregrađivale zbog guste izgrađenosti gradske jezgre. Kuće često premošćuju uske uličice i tvore prolaze s gotičkim lukovima. Unutar kuća se povisuju katovi i dodaje se novo pravilno i reprezentativno pročelje koje rasporedom otvora teži simetriji. Obično se ističe središnjom biforom, ponekad i triforom i kvadriforom na prvom katu. Zbog komunalne zabrane, balkoni su rijetkost. Tek sredinom 15. stoljeća dolazi do naglog oživljavanja stambene graditeljske djelatnosti kad se pregrađuje veći broj romaničkih kuća i palača u gotički stil koji ubrzo prevladava ulicama.

U usporedbi s prošlim stilovima nove zgrade su prostranije i veće. Više nije dominantna visina nego horizontalnost građevine.

Juraj Dalmatinac je podigao nekoliko gotičkih palača u Splitu, a njegova palača obitelji Papalić je bila uzor ostalim splitskim zgradama druge polovice 15. stoljeća.

Papalićeva palača u cijelosti odgovara tipu mletačke gotičke palače tog razdoblja. Ona je idealan primjer strukture gotičke zgrade koja sadrži dvorište za intimni život, prizemlje namijenjeno gospodarskim skladištima, veliku dvoranu u obliku slova L na prvom katu (piano nobile) do koje vodi kameno natkrito stubište, unutrašnju komunikaciju drvenim stubištem do drugoga kata, reprezentativna polifora na uličnom pročelju, ali i istaknuto dvorišno pročelje palače s natkritom ložom i cisternom s krunom.

DVORIŠTE PAPALIĆEVE PALAČE

DVORIŠTE PALAČE D' AUGUBIO

GOTIČKA TRIFORA

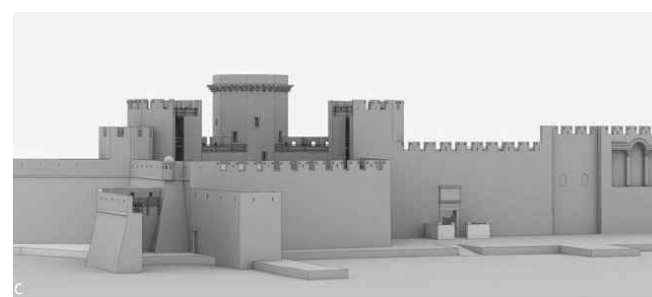
GOTIČKI PORTAL NA DOSUDU

Mlečani nakon uspostave vlasti, 1441. godine na jugozapadu grada uz obalu grade Kaštel. Sastoji se od peterokutne utvrde s tri kule na sjeveru. Krajem 15. stoljeća zbog prijetnje od Turaka, Kaštel je ojačan zemljanim nasipom, a vrata su dodatno zaštićena zaklonima. Zbog širenja grada i gubitka funkcije njegov južni dio je porušen u 19. stoljeću.

GOTIČKE PALAČE

1. palača kraj Zlatnih vrata	6. palača Cipci	11. palača uz Željezna vrata
2. velika Papalićeva palača	7. palača Skočibušić-Srića	12. palača Cambj
3. palača Zuane Marulića	8. palača Božičević	13. palača Barbaro
4. palača D' Augubio	9. palača Marulić	14. palača u Domaldovoj ulici
5. palača Grisogono	10. palača na Dosudu	15. mala Papalićeva palača

PRETPOSTAVLJENO STANJE KAŠTELA (K. MARASOVIĆ)

MLETAČKI KAŠTEL

Grad u 15.stoljeću dolazi pod Mletačku vlast. Završava se kompleks komunalnih zgrada s gradskom vijećnicom, ložom i kneževom palačom u zreloj gotici na gradskom trgu s vanjske strane zapadnih vrata Palače. Također je završena izgradnja zapadnog gradskog zida na Obrovu. 1435.godine gradi se mletački Kaštel. Sredina 15.stoljeća je vrijeme izgradnje mnogih objekata u zreloj gotici i s utjecajem renesanse. U to vrijeme i Juraj Dalmatinac gradi **gotičke palače** unutar jezgre grada.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, OKO 1500. GODINE (J. MARASOVIĆ)

Povoljne ekonomske i društvene prilike u Splitu, pridonijele su prihvaćanju i razvoju novog gotičkog stila. U razdoblju između 13. i 14. stoljeća, među građanima nije bilo većih socijalnih razlika, što se odrazilo na stambenoj arhitekturi. Povećanje trgovine s istokom omogućilo je u 15.stoljeću da se neke obitelji obogate, dok su se neke bogatije doseljavale u Split. S obzirom na povezanost s Venecijom oponašao se mletački život i podizao opći standard. Humanistički pokret je također razvio zahtjeve za kultiviranim građaninom. Rezultat svega je bila želja za boljim stanovanjem, bogatijim i reprezentativnijim, udobnijim i higijenskim.

Gotika se kao stil u **stambenoj arhitekturi** naglo pojavio, i isto tako je u renesansi brzo i nestao, što govori u prilog tome kako ta vrsta graditeljstva nije bila lokalna tradicija, nego samo utjecaj mletačke gotičke arhitekture za što je velikim dijelom zaslužan Juraj Dalmatinac.

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Splitski lazareti su služili za karantenu putnika i trgovaca, raskuživanje i skladištenje robe koja je karavanima stizala iz krajeva pod turskom vlašću.

Kompleks skladišta i prostorija za putnike tijekom vremena se povećavao, a u razdoblju kada je bio najveći 1630. godine sastojao se od pet dvorišta okruženih jednokatnim zgradama, gotovo potpuno zatvorenih prema vanjskom okolišu.

Lazareti su u to vrijeme bili okosnica splitskog gospodarstva. Najveći je profit ipak imala Venecija, sve do Kandijskog rata kada se bitno smanjuje intenzitet mletačke trgovine s Turskom. Lazareti su djelomično porušeni potkraj 19. Stoljeća, a potpuno uklonjeni nakon Drugog svjetskog rata.

NACRT LAZARETA (MOSER DE FILSECK)

FOTOGRAFIJA LAZARETA IZ PRVE POLOVICE 20. STOLJEĆA

Na Peristilu se nalazi nekoliko renesansnih primjera crkvice i renesansnih pročelja. Primjer renesansnog pročelja se nalazi na posljednjoj etaži palače Cipci koja je umetnuta u lukove antičkog Peristila, a potječe iz kasnog 15. ili ranog 16.st. Njezinu gradnju je započeo J. Dalmatinac u gotičkom stilu. Renesansna fasada je raščlanjena s četiri plitka pilastra s kapitelima nad kojima se proteže profilirani završni vijenac.

Kod palače Skočibušić - Srića na Peristilu, zapadno pročelje u 16.st. doživljava značajne promjene, u visini drugoga kata ugrađen je renesansni balkon. Na prvom katu, iznad romaničkog vijenca, ugrađena su dva renesansna pravokutna prozora s profiliranim okvirom. U prizemlju je ugrađen monumentalni portal.

Crkvice sv. Roka je jedini važniji sakralni objekt renesanse u Splitu. Sagrađena je 1516.god. skromnih je dimenzija, s jednostavnim polukružno zaključenim zabatom i preslicom na vrhu. U donjem dijelu pročelja su portal i simetrični prozori s obje strane. Nad razdjelnim vijencem je rozeta. U samom podnožju protirona na Peristilu nalaze se dvije kapele, jedna posvećena Gospi od Pojasa (1544.god.) a druga Gospi od Začeca (1650.god.).

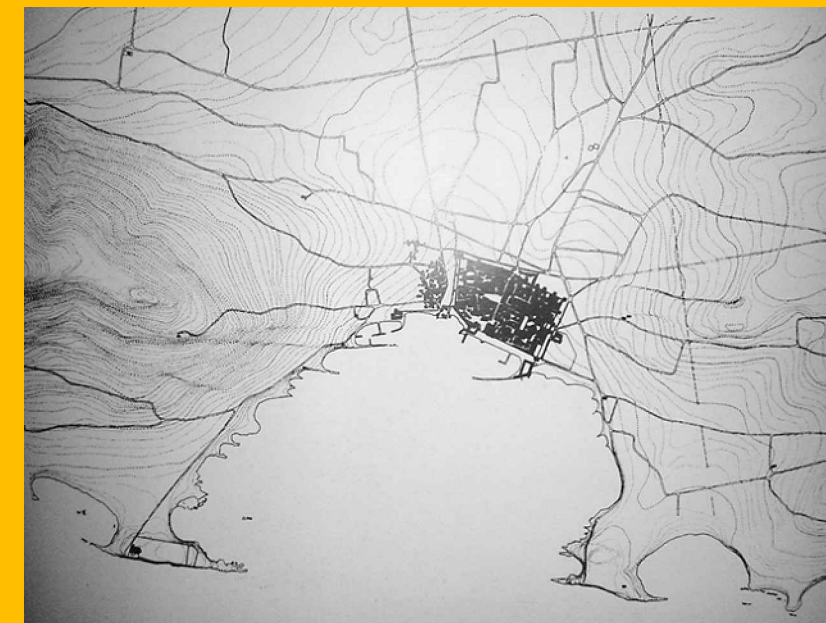
PALAČA KAREPIĆ NA NARODNOM TRGU

PALAČA PAVLOVIĆ NA NARODNOM TRGU

Uz zgradu Gradske vijećnice na Narodnom trgu (trg sv. Lovre) nalazi se renesansna palača Karepić iz 16. stoljeća, koja je povezana s vijećnicom prostorom kapelice sv. Lovre s kasnogotičkim biforama. Palača je izvorno bila romaničko-gotička a kasnije je proširena i pregrađena u renesansom stilu. Uska i vitka trokatnica s otvorima, smatra se jednim od najljepših renesansnih primjera u Dalmaciji.

Na istom trgu se nalazi i renesansna palača Pavlović, dok se na istoku, uz zidine Palače nalazi sklop palača s romaničkom kulom na kojoj je u 15. stoljeću dograđen sat i renesansna loža gradske straže pregrađena u razdoblju baroka.

1506.godine izgorio je biskupski kompleks u jugoistočnom dijelu Palače, nakon čega se ruši čitava okolna srednjovjekovna struktura. 1527.godine Split je izgubio polovicu stanovništva za vrijeme kuge. Zbog ratne opasnosti od Turaka gradi se obrambeni pojas. Na Obrovu se grade bastioni, a na Pisturi uz srednjovjekovni obrambeni zid gradi se novi s vanjske strane. Krajem 16.stoljeća židovskim obiteljima u Splitu se organizira prostor za stanovanje, geto, između Rodrigine i Bosanske ulice. Danijel Rodriga je bio židov koji je u istočnom dijelu luke 1582.godine započeo gradnju **splitskog lazareta**. S obzirom da je Split tada centar za trgovinu između Venecije i Turske, to dovodi do ekonomskog prosperiteta u gradu. Na jugozapadnom uglu grada se gradi novi trg, današnji Voćni trg koji je imao funkciju trgovanja i razmjene dobara između stanovništva grada i okolnog ruralnog stanovništva.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, OKO 1600. GODINE (J. MARASOVIĆ)

RENEZANSNE KAPELE NA PERISTILU

CRKVICE SV. ROKO

PALAČA SKOČIBUŠIĆ-SRIĆA NA PERISTILU

RENEZANSNI POSLJEDNJI KAT PALAČE CIPCI

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

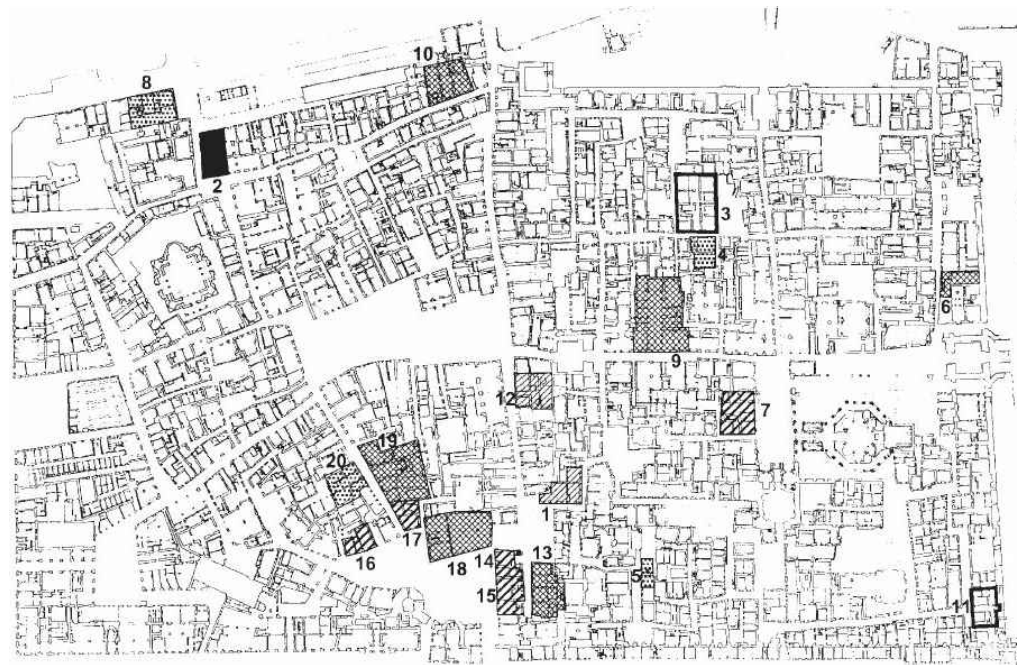
BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

KARTA BAROKNE STAMBENE ARHITEKTURE (V. JAKAŠA)

Za Split je 17. i 18. stoljeće bilo teško razdoblje zbog tursko-mletačkih ratova što je razlog gospodarskom padu. To se odrazilo na baroknu arhitekturu koja se više očituje novim oblikovanjem prostora nego punim dekorom i raskošom ornamenata. Gradnja je bila ograničena i prostorno zbog stisnutosti grada unutar bedema, srednjovjekovne mreže komunikacija na antičkoj podlozi, napućenosti i nedostatka slobodnog prostora.

Barokna arhitektura nije zadirala u strukturalnu preobrazbu gradskog prostora, nego se uklopila u već postojeći poredak. Nove kuće i plače su nastale spajanjem srednjovjekovnih parcela i pritom poštujući njihove parametre, što je razlog nepravilnosti tlocrta. Iznimke su samo objekti pravokutnih osnova van srednjovjekovnog dijela grada.

Veličina objekta ovisi o broju spojenih srednjovjekovnih parcela. Samo mali broj kuća je organizirano na samo jednoj srednjovjekovnoj parceli. Njih karakterizira mala površina. Taj tip uske kuće je razveden po vertikali (kuća u ulici Jurja Nepota, kuća Štambuk, kuća na Mihovillovoj širini 11...).

PALAČA CINDRO

BAROKNO PROČELJE PALAČE CIPCI

1. kuća u Buvinovoj 1
2. kuća De Caris
3. kuća u Dominisovoj 19
4. kuća u Dominisovoj 16
5. kuća na Dosudu 11
6. kuća u ulici Julija Nepota 2
7. palača Cipci
8. kuća Pavlović
9. palača Cindro
10. palača Alberti
11. kuća na Lukačićevoj 5
12. kuća Benedetti
13. kuća Marchi
14. kuća na Mihovillovoj širini 11
15. kuća na Mihovillovoj širini 7
16. kuća na Radićevom trgu 4
17. kuća Štambuk
18. palača Milesi
19. palača Tartaglia
20. palača u Šubićevoj 3

Sredina 17. stoljeća	Sredina 18. stoljeća
Druga polovina 17. stoljeća	Druga polovina 18. stoljeća
Prva polovina 18. stoljeća	Oko 1800.

BAROKNA PALAČA MILESI NA VOĆNOM TRGU

Palača Milesi je uz palaču Cindro najznačajnija barokna palača koju obitelj Milesi gradi na trgu uz Mletački kaštel od 1701. do 1713. godine. Za razliku od drugih plača Milesi ima istaknut urbanistički smještaj, tj. slobodan prostor potreban za sagledavanje pročelja.

Prizemlje je namijenjeno trgovini stoga je rastvoreno na pročelju lučnim otvorima. Zbog prizemlja podređenog trgovini glavni ulaz u palaču se nalazi na bočnom pročelju.

Pročelje je rastvoreno s pet prozorskih osi jednolikog ritma za razliku od venecijanskog grupiranja otvora na sredinu. Otvori su oblikovani s malim balkonima i izmjeničnim trokutima i segmentima zabata. Na prvom katu se ističe dugački balkon koji obuhvaća tri otvora.

Nakon kuge i velikoga pada broja stanovnika, stanovništvo se polako obnavlja pa do 1788. godine grad s predgrađima ima 6219 stanovnika. Lazaret kao najvažniji gospodarski resurs se širio sve do 1629. godine što govori o tome da je u gradu bio veliki intenzitet trgovine.

Novi sustav fortifikacije grada se gradi povodom Kandijskog rata (1645.-1669.) između Turske i Venecije. Nova fortifikacija je zvjezdastog tlocrta s 3 bastiona i 2 polubastiona, od kojeg su 3 danas sačuvana Priuli, Contarini i Cornaro. Kao dio tog obrambenog sustava gradi se i tvrđava na Gričama i zemljana utvrda na Bačvicama.

Grad se širi na svoja prigradska naselja: Varoš, Dobri, Manuš i Lučac, a unutar jezgre se gradi nekoliko reprezentativnih **baroknih palača**, ali i skromnije uske vertikalne obiteljske kuće.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1675. GODINE (J. MARASOVIĆ)

PLAN SPLITA I NJEGOVOG UTVRĐENJA 1666. GODINE (GIUSEPPE SANTINI)

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Tijekom francuske vladavine, djelatnost maršala Marmonta je ostala neizbrisiva. Ruši gradska utvrđenja, prvenstveno zbog njihove zastarjelosti i neupotrebljivosti. 1807.godine započelo je rušenje Mletačkog kaštela iz 15.stoljeća, a zatim se ruše zapadne barokne utvrde, polubastioni i cortina prema Locatijevom planu. Nakon prvotnih rušenja vojne naravi, Marmont je započeo s uređenjem splitske obale. Uklanjanjem kaštela, omogućeno je kontinuirana obala prema Varošu koja je izvedena 1808.godine. Nova Marmontova obala nasuta je materijalom srušenog kaštela, te je u odnosu na prije njena širina udvostručena. Duž obale je zasađen perivoj, a uz istočni rub uspostavljena nova ulica (današnja Marmontova).

Nakon odlaska Francuske vlasti započinje austrijska vladavina u Splitu od 1813.-1918.godine. Austrija ne sjedinjuje Dalmaciju Hrvatskoj, već je uklapa u formaciju Lombardo-Veneta i izlaže talijanizaciji idućih pedeset godina. Austrija nastavlja francusko rušenje obrambenog pojasa oko grada, a barokni bedemi prodaju se privatnicima za vrtove. 1817.godine bivši benediktinski samostan pod sjevernim zidinama Palače adaptiran je za potrebe Vojne bolnice. 1821.godine Narodni trg (Gospodski trg / trg sv. Lovre) je udvostručio svoju površinu rušenjem kompleksa kasnogotičkih općinskih zgrada iz 15.stoljeća. Ostala je sačuvana samo najistočnija zgrada. Proširuje se dio Marmontove obale, te ne podiže niz kamenih zgrada od sredine Stare obale do Marmontove ulice.

Za vrijeme Austrije rađene su izmjere grada, te je Split dobio katastarske karte. One opisuju stanje grada 1831.godine, a reambulacija, kasnije izmjere koje su naknadno unesene i predstavljaju stanje iz 1878.godine.

PALAČA BAJAMONTI I ZAPADNO KRILU PROKURATIVA

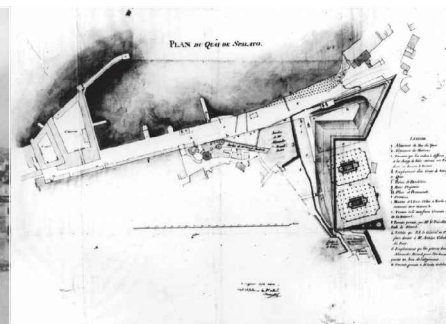

VELIKA REALKA

ZGRADA LUČKE KAPETANIJE DANAS

MARMONTOVA OBALA 1849. GODINE

MARMONTOVA OBALA, PLAN PROŠIRENJA

AUSTRIJSKI KATASTAR 1831./1879.

Austrija u vojničkom porazu gubi Lombardiju, a kasnije i Veneciju, stoga Split više ne pripada toj formaciji. Tada započinje novi politički život na nacionalnoj i građansko-demokratskoj osnovi. Prvo razdoblje autonomne općinske uprave obuhvaća djelovanje načelnika Ante Bajamontija. Zbog doseljavanja stanovništva iz unutrašnjosti i opadanja smrtnosti od epidemija broj stanovnika Splita neprestano raste. S tim jača i privreda, trgovina i obrt. Nasipanjem Nove obale proširena je gradska luka i zaštićena je lukobranom. Rekonstruiran je Dioklecijanov vodovod te izgrađena vodosprema i kanalizacija. Osim komunalnih radova građene su i monumentalne građevine. 1858.godine se gradi palača Bajamonti, 1859.godine teatar Bajamonti, a 1865. prvo krilo Prokurativa pred kojima je podignuta monumentalna česma.

Pobjedom na izborima 1882. godine na vlast u općini je došla Narodna stranka koja je nastavila s prilično intenzivnom komunalnom gradnjom. Najprije popločavaju ulice i trgove u jezgri, a zatim i van nje. Razgranava se javna vodoopskrba i postavljaju javne česme. Većina općinskih ureda se nalazila u privatnim kućama, pa je općina 1890.godine preselila u Vijećnicu na Narodnom trgu. Sagrađena je ribarnica na Obrovu. Gradi se Lučka kapetanija i dva gata u gradskoj luci, Poljodjelska škola, Velika realka te novi Arheološki muzej. Izvedeni su i značajni konzervatorski radovi unutar Dioklecijanova Mauzoleja, a zvonik crkve je obnovljen.

Poslije pada Venecije, Dalmacija je pripala Austriji 1797. godine i pod njenom upravom ostala do 1805. godine kada je novom raspodjelom teritorija pripala Francuskoj kao dio Ilirskih provincija.

Od 1806. do 1813. u razdoblju **Francuske vlasti** Split je pod upravom maršala Marmonta. U to vrijeme je značajno transformirana gradska urbana struktura. Djelomično se ruše gradski bedemi i povijesna jezgra se spaja s predgrađima. Lazaret se prenamjenjuje za vojne potrebe, ruši se veći dio Mletačkog kaštela i na mjestu porušenih dijelova bastionskog sustava grade se gradski perivoji. Novoizgrađeni objekti se grade u neostilovima.

Od 1813.godine Split je ponovno pod **Austrijskom vlašću**. Nakon stagnacije, tek u drugoj polovini stoljeća dolazi do bitnih pomaka zahvaljujući prijelazu općinske vlasti na Narodne stranke 1882.godine. Postojeća prigradska naselja se šire jer ne postoji više ratna opasnost. Te okolnosti širenja van jezgre su dovele do degradacije iste.

Zbog nagle i intenzivne izgradnje 1862. godine je tadašnji načelnik Antonio Bajamonti zatražio od inženjera Locattija izradu plana s građevinskim pravilima. To je ujedno bio i prvi **plan grada**.

Bajamonti je obnovio Dioklecijanov akvedukt i njime 1880. godine doveo tekuću vodu u Split, te je s još nekoliko zahvata podigao komunalni standard grada.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1831. GODINE (J. MARASOVIĆ)

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1914. GODINE (J. MARASOVIĆ)

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENESANSA

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

Od 1900.godine do Prvog svjetskog rata u Splitu se gradi popriličan broj zgrada u stilu bečke secesije. Najljepši primjeri secesije su kuća Nakić (1902.), Sumporno kupalište (1903.), Hrvatski dom (1908.), zgrada Jadranske banke (1912.) i Zadružni savez (1914.).

Značajke ovog stila su žbukane fasade s visokim prozorima, obilježene figurativnim elementima, raznobojnim majoličnim pločicama i mozaicima. Većina objekata ima balkone s kićenim željeznim ogradama. Krovovi su većinom četverostrešni, a ne dvostrešni kao kod uobičajenih dalmatinskih kamenih kuća. Neki novi objekti primjenjuju i novu konstrukciju od željeznih rešetkastih nosača. Primjeri su Kazalište i Ribarnica. Prvi svjetski rat je prekinuo daljnju izgradnju novih javnih zgrada.

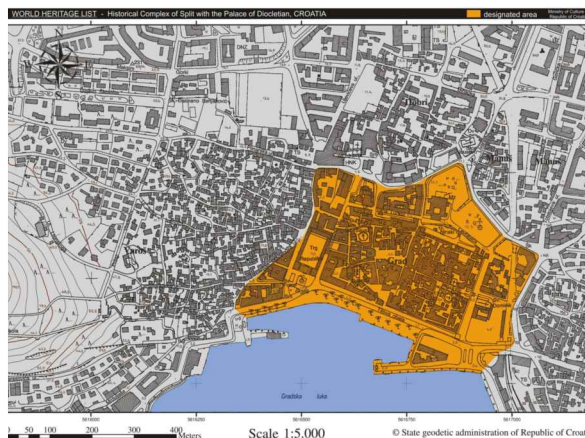
PALAČA NAKIĆ NA NARODNOM TRGU

1979. godine povijesna jezgra Splita s Dioklecijanovom plačom je ušla na listu UNESCO-a. Jezgra je ušla zadovoljavajući tri kriterija:

(II) to exhibit an important interchange of human values, over a span of time or within a cultural area of the world, on developments in architecture or technology, monumental arts, town-planning or landscape design;

(III) to bear a unique or at least exceptional testimony to a cultural tradition or to a civilization which is living or which has disappeared;

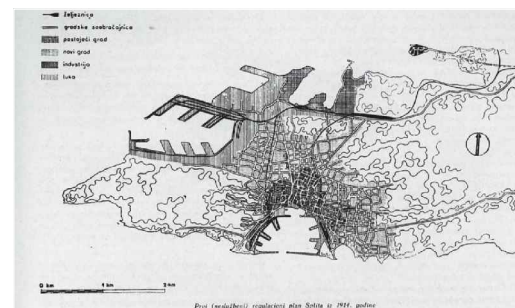
(IV) to be an outstanding example of a type of building, architectural or technological ensemble or landscape which illustrates (a) significant stage(s) in human history;

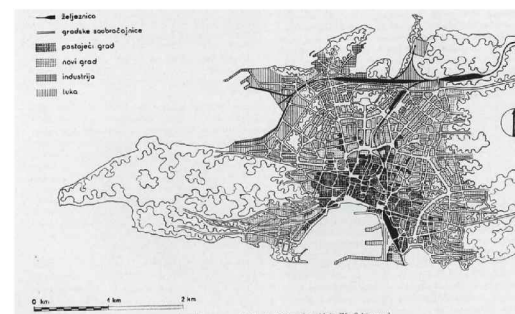
POVIJESNA JEZGRA SPLITA POD UNESCOVOM ZAŠTITOM

1914. godine dovršena je izrada plana razvoja grada koji se spominje kao "prvi regulacijski plan grada Splita". To je zapravo bio neslužbeni prijedlog plana bez urbanističke razrade, a prvi plan takve vrste potječe iz 1862. godine, ali je nepoznatog porijekla.

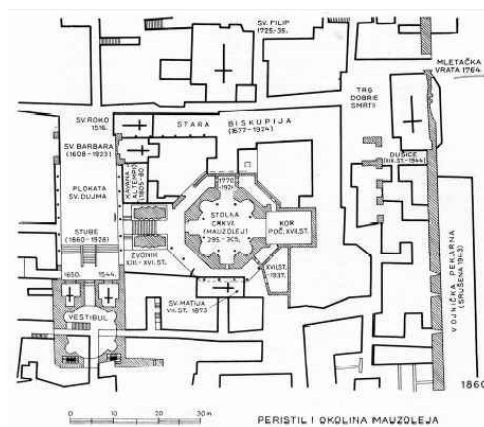
Schurmanov plan iz 1924.godine sadržavao je generalni plan u 1:2500 i detaljni plan u mjerilu 1:500. Koncept njegovog plana je mediteranski grad sa zatvorenim prostorima i vijugastim ulicama. U postojećim dijelovima grada predviđa minimalna rušenja. Širenje kvartova predviđa prema istoku i sjeveru. Plan je kasnije napadan zbog nefunkcionalnosti, formalizma i nedovoljnog zoniranja. Najznačajnije izvedene ulice tog plana su Zrinsko-Frankopanska i Solinska ulica.

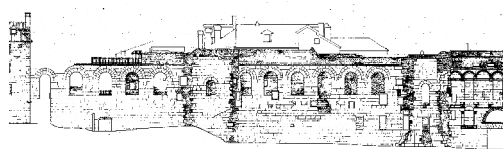
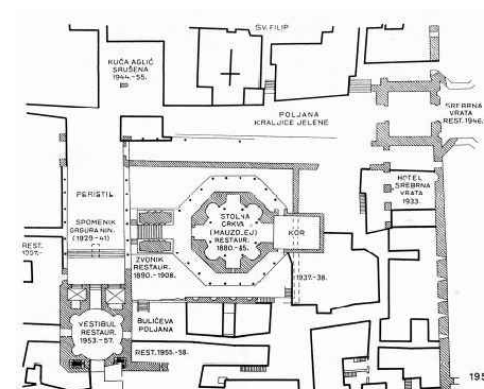
REGULACIJSKI PLAN IZ 1914. GODINE

REGULACIJSKI PLAN IZ 1924. (W. SCHURMANN)

RAZVOJ PROSTORA OKO PERISTILA I MAUZOLEJA 1860. I 1857. GODINE (S. MULJAČIĆ)

ARHITEKTONSKI SNIMAK DIOKLECIJANOVE PALAČE

Jedna od ključnih faza u očuvanju i obnovi graditeljskog nasljeđa je dokumentiranje postojećeg stanja. Ta tradicija u Splitu je započela osnivanjem Konzervatorske službe za Dalmaciju i prvog konzervatora Vicka Andrića, nastavilo se dokumentiranjem Niemann i Hebrarda, zatim radom Konzervatorskog odjela i Odjela za povijest graditeljstva pod vodstvom Jerka Marasovića. Krajem 60tih je formirana grupa za izradu arhitektonskih snimaka postojećeg stanja i rekonstrukciju arhitektonskih detalja u Zavodu za zaštitu spomenika. Arhitektonski snimak stanja srednjovjekovne jezgre grada izrađen je 70-tih godina i jedinstven je u europskim razmjerima i danas je nezamjenjiva podloga za izradu svih znanstvenih studija programa i projekata obnova.

Početak 20. stoljeća grad i dalje kontinuirano razvijao, te je broj stanovnika od početka 19. stoljeća do Prvog svjetskog rata porastao s 6000 na 20 000. Intenzivnijem razvoju grada doprinosi to što je Split postao glavna luka na srednjem Jadranu, a željeznica iz luke je dalje povezivala grad prema sa zaleđem.

S obzirom da se nameće potreba za planskom regulacijom izgradnje grada, na inicijativu inženjera Petra Senjanovića 1914. godine izrađuje se prvi **regulacijski plan** grada u kojem su ucrtane sva mreže komunikacija s glavnim gradskim pravcima, formiranje blokova i širenje grada na periferiju.

Naglo širenje grada je potaklo raspisivanje međunarodnog natječaja 1923. godine za izradu regulacijske osnove na kojem je izabran rad arhitekta Wernera Schurmana iz Haaga. 1943. godine grupa stručnjaka izradila je nove postavke direktivne osnove čime daju doprinos novim shvaćanjima suvremenog grada, bez obzira na primarno manifestacijski karakter plana izrađen pod okupacijom Splita.

Nakon Drugog svjetskog rata Split postaje važno političko središte FNRJ-a. U gradu se saniraju posljedice rata, a nove okolnosti iziskuju reviziju Schurmanova plana. Zbog hitnosti novog plana 1948.godine utemeljuje se Urbanistički centar Dalmacije i ubrzo izrađuju prvi idejni Generalni plan. 1949. Milorad Družević i Budimir Pervan nastavljaju sa izradom Direktivnog Urbanističkog plana koji se temelji na analizi i pretpostavci daljnjeg razvoja grada. 1977. godine dalje na tom planu radi tim Urbanističkog zavoda Dalmacije sa suradnicima, a pod vodstvom arhitekta Berislava Kalođera izrađuju Generalni plan Splita.

Nakon osamostaljenja hrvatske države 1991. godine, Split postaje središte Splitsko-dalmatinske županije i političko i gospodarsko središte makroregije.

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1941. GODINE (J. MARASOVIĆ)

PROSTORNI RAZVOJ SPLITA, 1985. GODINE (J. MARASOVIĆ)

ANTIKA

(2.st.pr.Kr. - 4.st.)

KASNA ANTIKA

(4.st. - 6.st.)

PREDROMANIKA

(sredina 7.st. - kraj 11.st.)

ROMANIKA

(sredina 11.st. - sredina 14.st.)

GOTIKA

(sredina 14.st. - sredina 15.st.)

RENESANSA

(kraj 15.st. - sredina 17.st.)

BAROK

(sredina 17.st. - 18.st.)

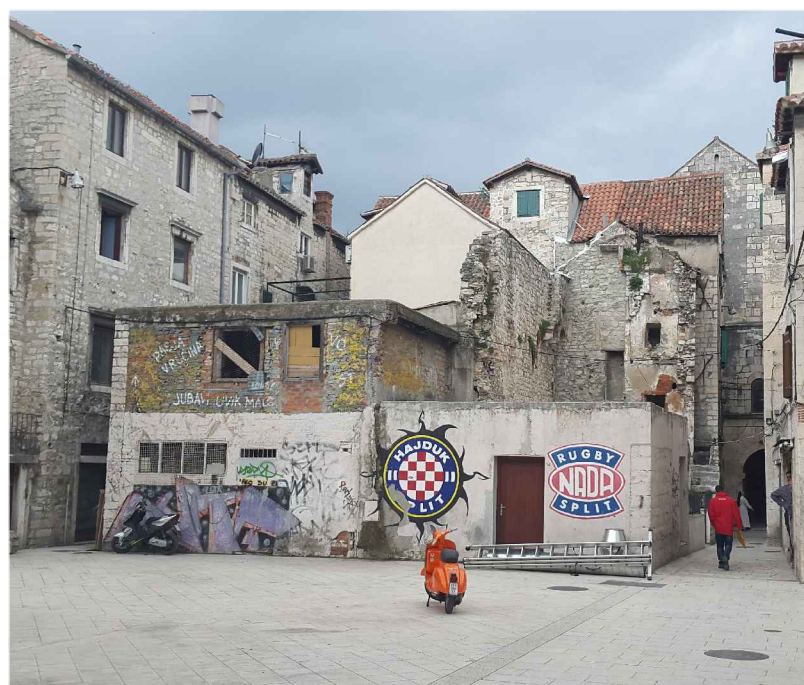
19. STOLJEĆE

20. STOLJEĆE

DANAS

PUP POVIJESNE JEZGRE GRADA SPLITA IZ 2007. GODINE

ZAPADNI SKLOP KUĆA NA CARRARINOJ POLJANI (LOKACIJA BROJ 6 U PUP-U)

2007. godine na Gradskom vijeću grada Splita donesene su izmjene i dopune Provedbenog urbanističkog plana povijesne jezgre Splita. Određene su 22 lokacije na kojima je potrebna intervencija unutra povijesne jezgre. Lokacijama na tim točka su određene namjene: stambene, komercijalne, turističke i poslovne.

Među tim izmjenama plana, pod točkom 6 našla se Carrarina poljana sa zapadnim sklopom kuća, koja je dobila mogućnost gradnje stambene zgrade s poslovnim prizemljem.

Izmjene plana nisu naišle na odobravanje javnosti zbog straha od velike gradnje u jezgri i prevelikog podilaženja investitorima.

Od 2014. godine PUP povijesne jezgre Splita nije važeći, u izradi je novi.

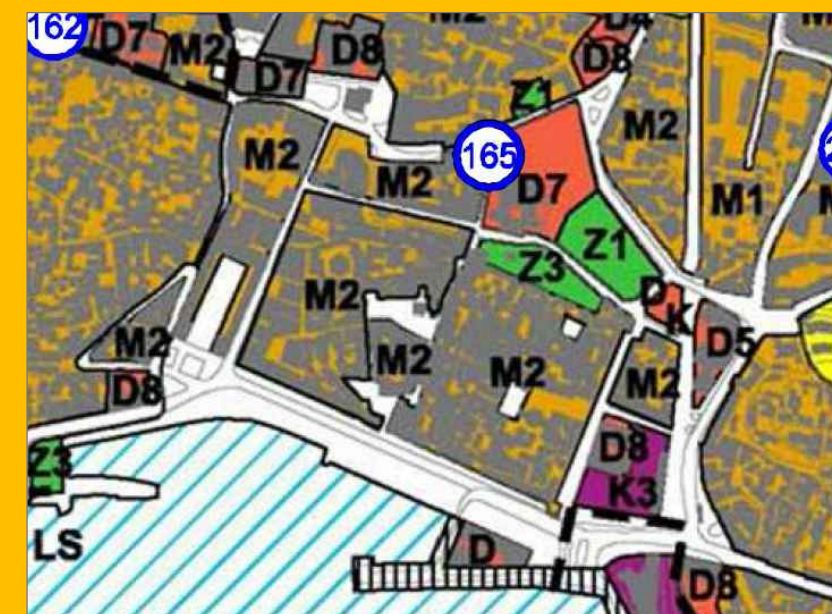
Split danas ima 178192 stanovnika, što je gotovo 40% stanovnika Splitsko-dalmatinske županije. Suvremen je grad s očuvanim tradicionalnim karakteristikama dalmatinskog i mediteranskog grada u čijoj je urbanoj strukturi povijesna jezgra i dalje zadržala izuzetan značaj.

Kao drugi najveći grad u Hrvatskoj, Split je i sveučilišni centar s 21 000 studenata, 1500 profesora i 14 fakulteta.

Osim toga, grad postaje i turistički centar sa 900 tisuće noćenja i stalnim povećanjem turističkih kapaciteta što uvelike utječe na jezgru grada i njen daljni razvoj.

Najveći projekti uređenja javnih površina unutar gradske jezgre u novije vrijeme su Matejuška (2009. god.), Storssmayerov perivoj (2002. god.), novo obalno lice Rive (2007. god.) i Zapadna obala (2013.god.)

U Splitu se održavaju značajne manifestacije kao Splitsko ljeto, Marulićevi dani, Split Film Festival, Mediteranski Film Festival, World Press Photo...

GUP SPLITA

2006.godine splitsko Gradsko vijeće je donijelo novi Generalni urbanistički plan kojim se utvrđuju posebnosti područja grada u odnosu na prostor i sustav županije, ciljevi prostornog razvoja i uređenja, temeljna organizacija prostora grada u odnosu na prostornu i gospodarsku strukturu, korištenje, namjena, uređenje i zaštita površina.

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA
ROMANIKA
GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS
BAROK

(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20.
STOLJEĆE

DANAS

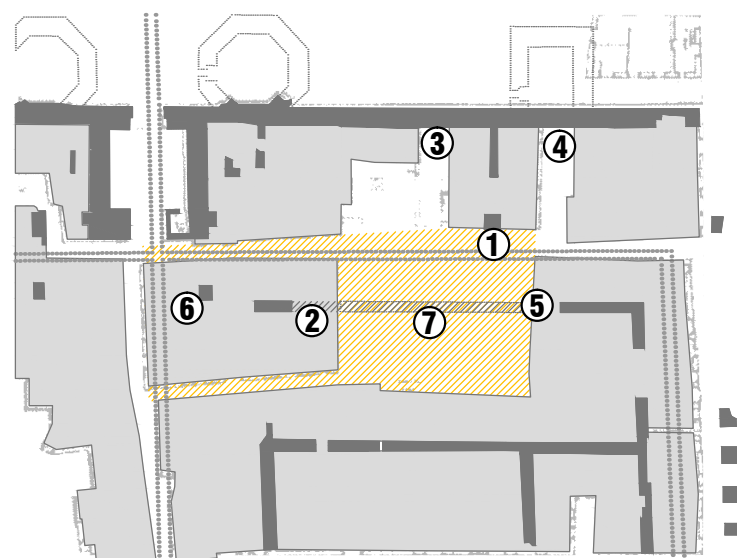
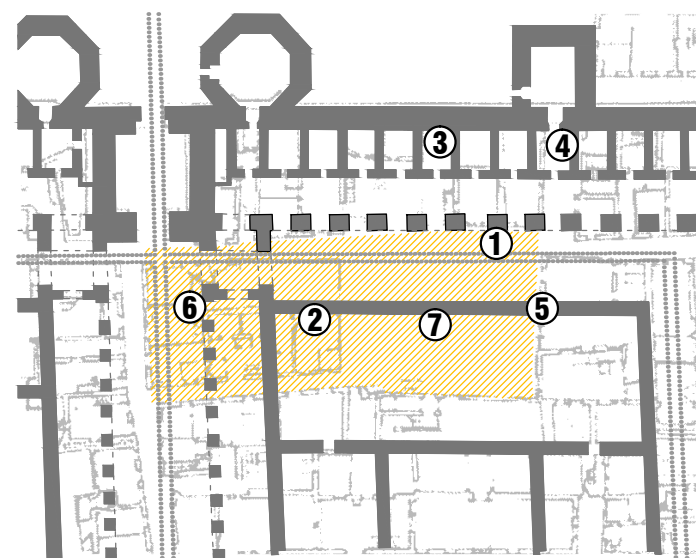
KATALOG
STILSKIH
ELEMENTATA

ANTIČKA DIKLECIJANOVA PALAČA, 305. GODINA

Danas je na Carrarinoj poljani sačuvan antički zid (7) cijelom dužinom poljane, neposredno ispod razine popločanja. Zid je sačuvan od 1,7-1,8 metara visine i 1,1 -1,2 metara širine.

Antički zidovi i piloni su sačuvani i vidljivi na fasadama kuće na sjeveroistoku poljane (1) i na istočnoj kući (5).

Blok sa zapadne strane Carrarine poljane također ima vidljive ostatke antike. Sačuvan je u prizemlju antički pylon (6), te zid istok-zapad (2) visine 9,3 metra.

ANTIČKA DIKLECIJANOVA PALAČA DANAS

Na mjestu Carrarine poljane se u vrijeme Dioklecijanove palače, točnije kasne antike s južne strane nalazio objekt, koji je služio za smještaj vojske i spremišta, dok je sa sjeverne strane prolazila ulica s antičkom kanalizacijom.

Sa zapadne strane poljane na mjestu danšnjeg sklopa kuća je bio trijem uz *Cardo*. Današnja najzapadnija kuća formirana je na *Cardu* uz pilone trijema (6).

 ANTIČKA KANALIZACIJA

 KUĆE - DANAŠNJE STANJE

 ANTIČKI ZIDOWI

 OBUHVAT DIPLOMSKOG RADA - CARRARINA POLJANA I ZAPADNI SKLOP KUĆA

1: PILON - ANTIKA

2: ZID SJEVEROISTOČNOG OBJEKTA PALAČE- ANTIKA

3: SJEVERNI ZID PALAČE - ANTIKA

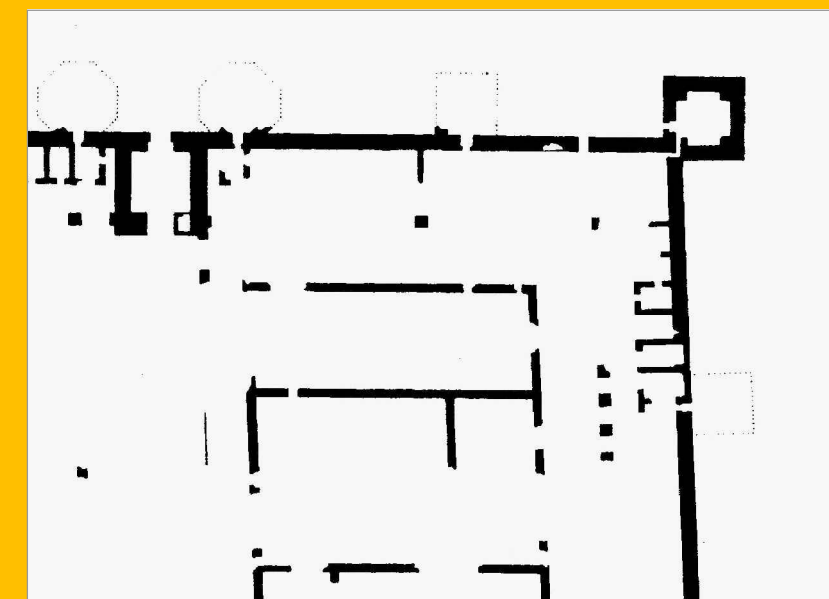
4: SJEVERNI ZID PALAČE NA MJESTU PRAVOKUTNE KULE - ANTIKA

Carrarina poljana se nalazi u sjeveroistočnom kvadrantu Dioklecijanove palače. Sjeverni dio Palače je bio servisni dio. U objektima je smještena vojska, skladišta i spremišta.

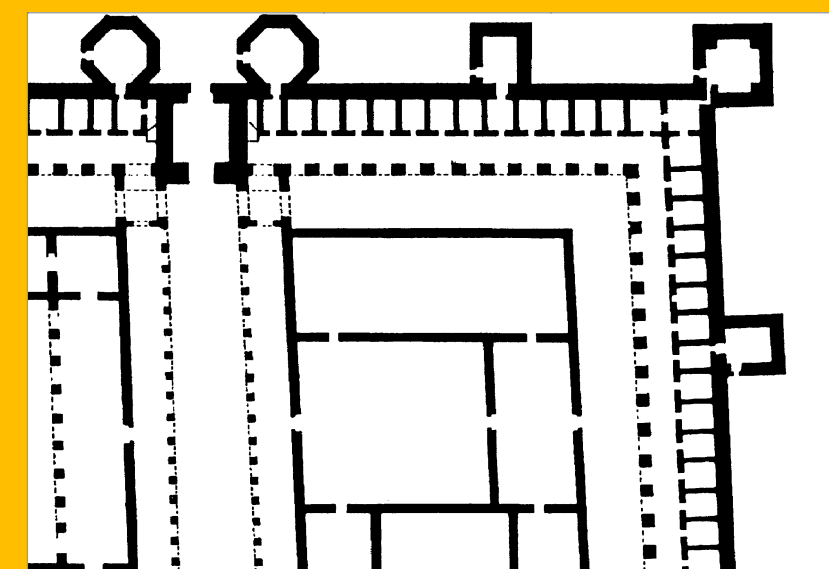
Po sredini poljane prolazi sjeverni zid sjeveroistočnog objekta. Na samoj poljani je sačuvan ispod razine popločanja, dok je u istočnoj (1) i zapadnoj kući (2) sačuvan u visini prvog/drugog kata. Poljana je nastala rušenjem kuća koje su se formirale oko tog antičkog zida.

Sa zapadne strane sačuvani blok kuća je formiran na *Cardu* oko pilona trijema (6).

Cardom i sjevernom ulicom koje ja danas dio Carrarine poljane prolazi antička kanalizacija. Ona je prvenstveno služila za prikupljanje oborinskih voda. Sačuvana je do danas i u sjevernim dijelu očišćena.

ANTIČKA PALAČA, SAČUVANI OSTACI (J. MARASOVIĆ)

PRETPOSTAVLJENO STANJE DIKLECIJANOVE PALAČE (J. MARASOVIĆ)

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA

ROMANIKA

GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

RENEZANSANS

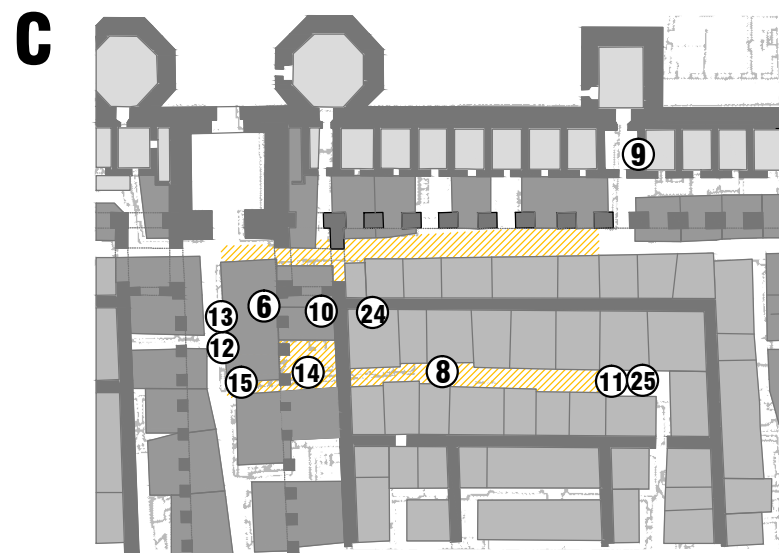
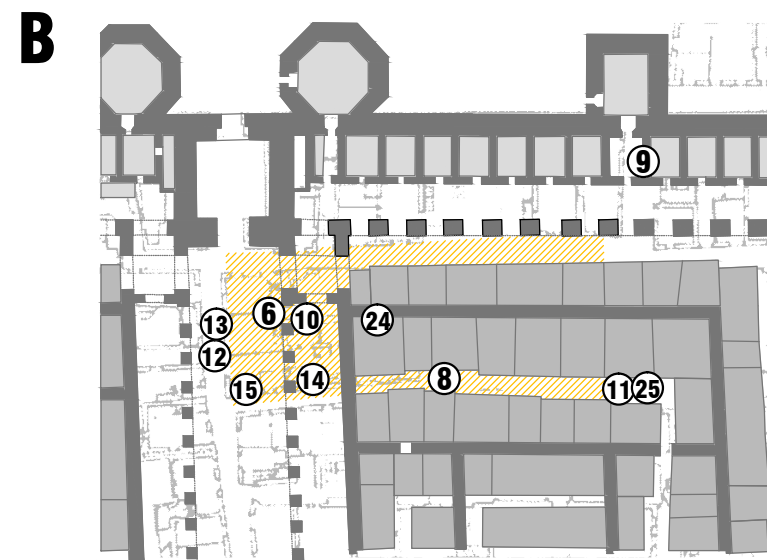
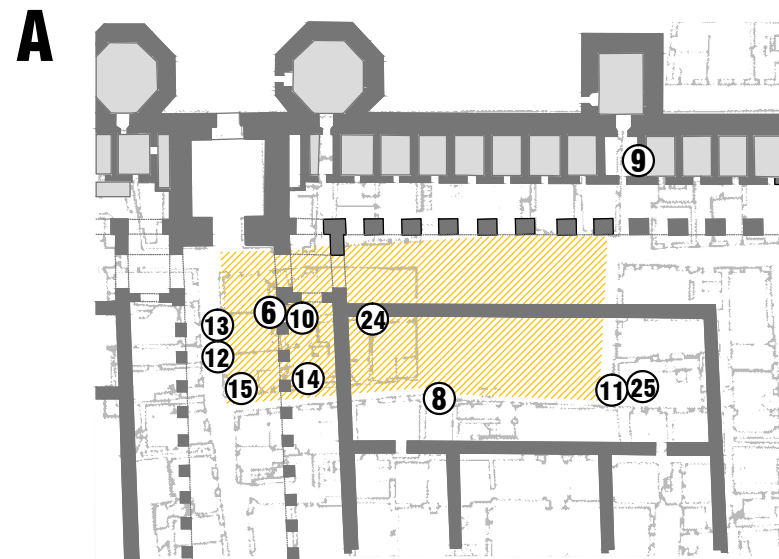
BAROK

(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20. STOLJEĆE

DANAS

KATALOG STILSKIH ELEMENTATA

NASELJAVANJE PALAČE OD ANTIKE KROZ SREDNJI VIJEK

A) NASELJAVANJE ANTIČKIH KUBIKULA I KULA

B) FORMIRANJE KUĆA UZ ANTIČKE ZIDOVE

C) FORMIRANJE KUĆA NA ANTIČKIM ULICAMA OKO PILONA

TRIJEMOVA

 OBUHVAT DIPLOMSKOG RADA -
CARRARINA POLJANA I ZAPADNI SKLOP KUĆA

 ANTIČKE GRAĐEVINE

 GRAĐEVINE NA ANTIČKIM ULICAMA

 ANTIČKI ZIDOV I DIKLECIJANOVE PALAČE

 GRAĐEVINE UZ ANTIČKE ZIDOVE

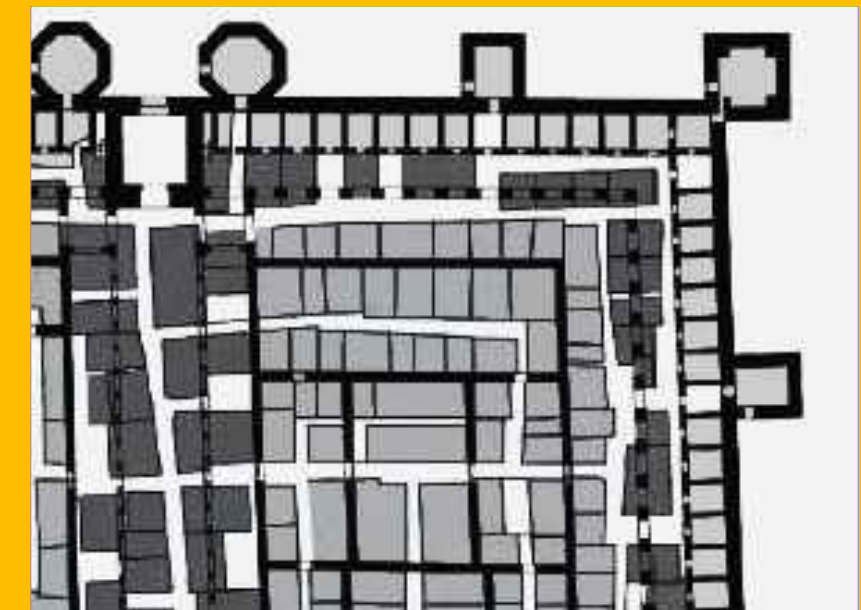
U prvim naseljavanjima sjevernog dijela Dioklecijanove palače prvo su naseljeni prostori gdje su bile potrebne minimalne intervencije pri gradnji (A). Takvi prostori su bile postojeće kule i kubikule s unutrašnjih strana zidina.

U drugoj fazi su se gradile kuće uz zidove antičkih objekata (B). S obzirom da po sredini Carrarine poljane u smjeru istok - zapad prolazi antički zid, tako su postavljane i kuće koje se naslanjaju na zid. Danas je u potpunosti sačuvan takav primjer predromaničke kuće (8) na jugu poljane. U unutrašnjosti ima sačuvan antički zid.

Treća faza gradnje su kuće koje se formiraju oko pilona trijemova na antičkim ulicama (C). Primjeri takvih kuća su unutar bloka kuća na lokaciji. Tri kuće se naslanjaju na antičke pilone. Jedan pilon je sačuvan i danas (6).

Sa zapadne strane bloka, kuća na ulici - *Cardu*, ima sva obilježja od predromanike, romanike i gotike (12,13,15). Južna kuća je zbog pregradnja izgubila dosta obilježja, ali se i dalje čita njen gotički dvor s ulaznim portalom (14).

Na sjeveru bloka je romanička danas porušena kuća čiji se ostaci i danas vide. Ostavila je tragove antičkog zida, predromanike i romanike (6,10, 24). Srušena je 60-tih godina 20. stoljeća.

TIPOLOGIJA NAJRAJNIJIH NASTAMBI UNUTAR PALAČE (K. MARASOVIĆ)

8: PROČELJE - PREDROMANIKA

9: ZID - PREDROMANIKA

10: PROZOR - ROMANIKA

11: PORTAL - ROMANIKA

12: PORTAL - GOTIKA

13: PROZOR - ROMANIKA

14: VRATA - GOTIKA

15: PORTAL - GOTIKA

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA

ROMANIKA

GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

RENESANSA BAROK

(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20. STOLJEĆE

DANAS

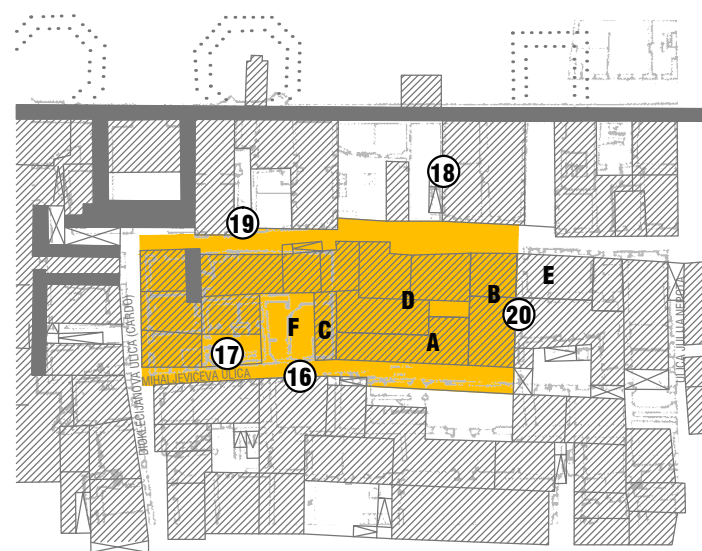
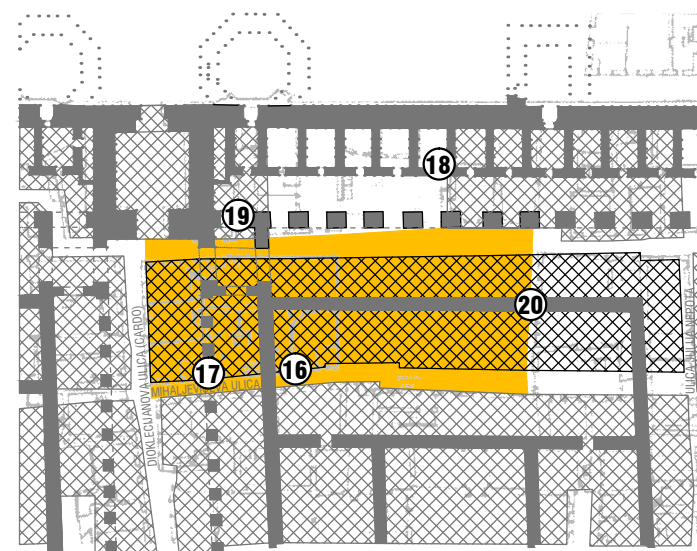
KATALOG STILSKIH ELEMENTATA

CARRARINA POLJANA 1666. GODINE PREMA GIUSEPPE SANTINIJU

Na Carrarinoj poljani je prema Santinijevom nacrtu bio blok kuća koji se proteže od istoka prema zapadu.

Sa zapadne strane započinje kućom koja je do danas sačuvana i završava na ulici Julija Nepota. Sjeverno od Carrarine poljane nedostaju dvije kuće. Sagrađene vjerojatno tijekom 18. stoljeća.

Mihaljevićeva ulica prema Santinijevoj karti se kontinuirano nastavlja duž cijeloga bloka kuća. Prolazi kroz današnje dvorište kuće na jugoistoku Carrarine poljane. A na samom kraju te danas nepostojeće ulice je sagrađena kuća u 19. stoljeću.

CARRARINA POLJANA KRAJEM 18. STOLJEĆA

Prikazane kuće na Carrarinoj poljani su pretpostavljene prema podacima iz austrijskog katastra iz 1831. godine, na kojem su naznačene kao prazne parcele.

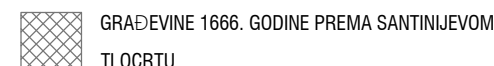
Arheološkim istraživanjem 2005. godine su otkriveni ostaci zidova ovih kuća na istoku i jugu poljane koje su porušene 30-tih godina 19. stoljeća.

ANTIČKA KANALIZACIJA

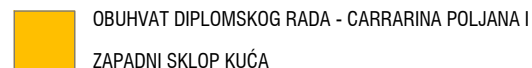
KUĆE

GRAĐEVINE 1666. GODINE PREMA SANTINIJEVOM TLOCRTU

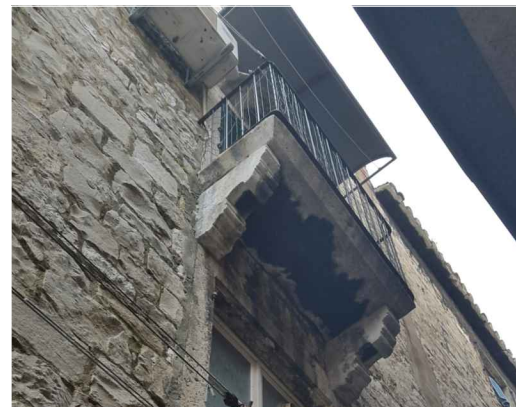
ANTIČKI ZIDOV I DIKLECIJANOVE PALAČE

OBUHVAAT DIPLOMSKOG RADA - CARRARINA POLJANA I ZAPADNI SKLOP KUĆA

16: PROZOR - RENESANSA

17: BALKON - RENESANSA

18: BALKON - BAROK

19: VRATA - BAROK

20: BALKON - BAROK

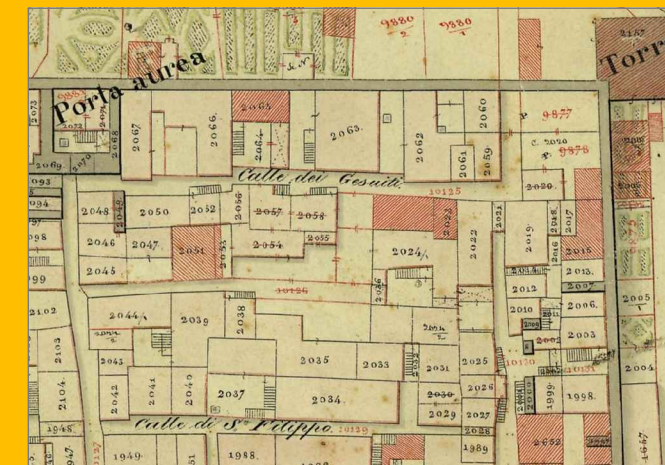
U renesansi i baroku nastavljen je kontinuitet života u Palači, a tako i na prostoru današnje Carrarine poljane. To se može uočiti najviše po tome što kuće poprimaju nove stilove koji se mogu iščitati i sa današnjih pročelja.

Drugi dokazi o životu na tom prostoru su i nacrti Palače. Iz ovog razdoblja potječu Santinijevi nacrti koji su bitni dokumenti za proučavanje urbanizma Splita.

Može se točno vidjeti izgled gradske jezgre 1666. godine. Jasno su vidljive sve ulice, blokovi kuća i gradske zidine.

PLAN SPLITA I NJEGOVOG UTVRĐENJA 1666. GODINE (GIUSEPPE SANTINI)

AUSTRIJSKI KATASTAR 1831. / 1879. GODINA

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA

ROMANIKA

GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

RENEZANSANSKA

BAROK

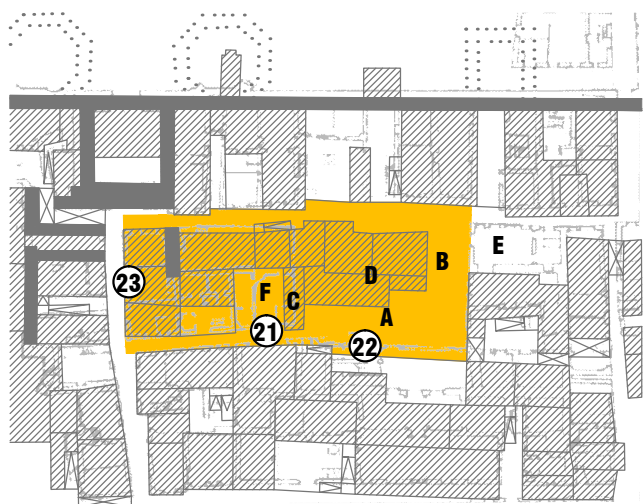
(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20. STOLJEĆE

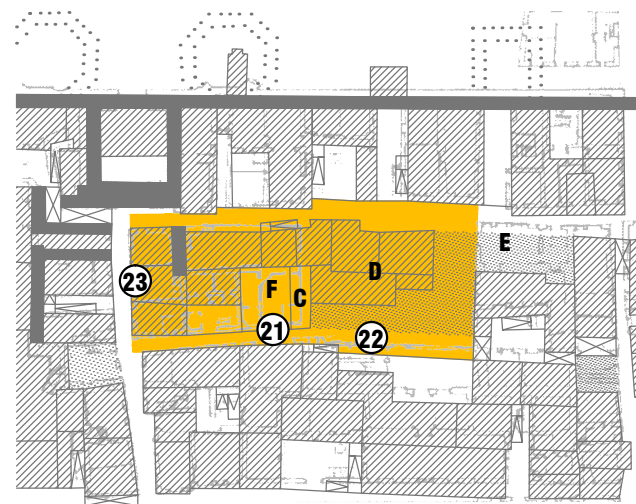
DANAS

KATALOG STILSKIH ELEMENTATA

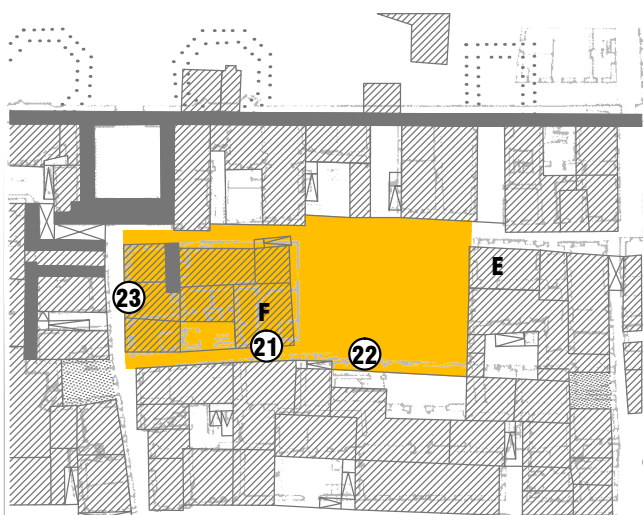
1831.

1853.

1879.

1912.

ANTIČKI ZIDOVII DIOKLECijanOVE PALAČE

KUĆE

ZELENE POVRŠINE / DVOROVII

OBUHVAI DIPLOMSKOG RADA - CARRARINA POLJANA I ZAPADNI SKLOP KUĆA

STABLA

21: VRATA - 19. STOLJEĆE

22: ČESMA - 19. STOLJEĆE

23: BALKON - 19. STOLJEĆE

24: PROZOR - ROMANIKA

25: SKULPTURA GALVE - GOTIKA

CARRARINA POLJANA, AUSTRIJSKI KATASTAR 1831. GOD.

Carrarina poljana 1831. godine prema austrijskom katastru. Na tlocrtu nedostaje niz kuća sa južne strane poljane (A), te kuće na sjeverozapadu (B) koje su srušene početkom 19. stoljeća u vrijeme francuske vladavine i maršala Marmonta.

CARRARINA POLJANA, REGULACIJSKI PLAN IZ 1853. GOD.

Vicko Andrić 1853. god. radi snimak Dioklecijanove palače. Carrarina poljana je neznatno promjenjena u odnosu na 1831. god. Srušena je kuća na jugoistočnom dijelu poljane (C). Na mjestu porušenih kuća iz 1831. god. naznačeni su dvorovi (mogući vrtovi).

CARRARINA POLJANA, REAMBULACIJA 1879. GOD.

1864. godine regulacijskim planom Francesca Locatija srušene su kuće na sjevero strani Carrarine poljane (D), a sagrađene su kuće istočne (E) i zapadne (F) granice poljane. 1879. godine na katastarskoj reambulaciji poljana je vidljiva nakon zahvata rušenja i u današnjim granicama.

CARRARINA POLJANA, PLAN IZ 1912. GOD.

Na regulacijskom planu iz 1912. godine se vidi da poljana nije bila u funkciji kao trg. Funkcionira kao mali park s naznačenih 5 stabala. Poljana je prvi put popločana oko 1930te godine. Dokaz da je poljana bila ozelenjena je i slika Emanuela Vidovića iz ovog razdoblja.

DIOKLECijanOVA PALAČA 1853. (V. ANDRIĆ)

DIOKLECijanOVA PALAČA 1912. (HEBRARD)

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA

ROMANIKA

GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

RENESANSA

BAROK

(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20. STOLJEĆE

DANAS

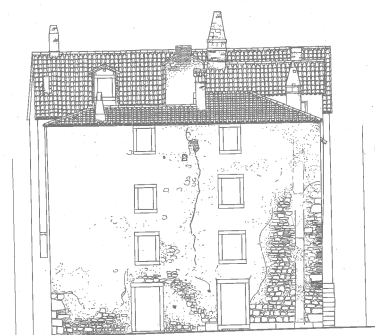
KATALOG STILSKIH ELEMENTATA

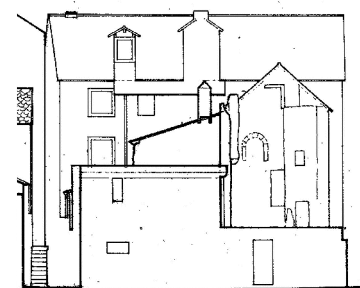
SJEVERNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1961. GODINE

SJEVERNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1970. GODINE (DANAŠNJE STANJE)

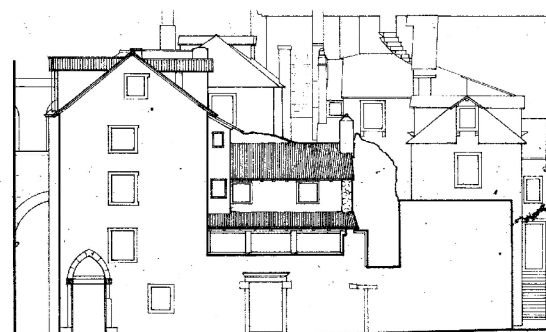
ISTOČNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1961. GODINE

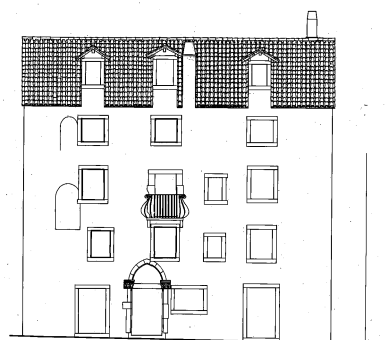
ISTOČNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1970. GODINE (DANAŠNJE STANJE)

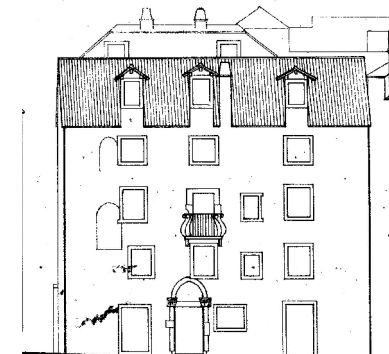
JUŽNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1961. GODINE

JUŽNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1970. GODINE (DANAŠNJE STANJE)

ZAPADNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1961. GODINE

ZAPADNO PROČELJE BLOKA KUĆA 1970. GODINE (DANAŠNJE STANJE)

Sa zapadne strane Carrarine poljane nalazi se blok od pet kuća. Kuće su se od predomanike pa do danas mijenjale i nadograđivale. Danas je samo zapadnja kuća ostala u srednjovjekovnim gabaritima i kontinuirano je u funkciji.

Južna kuća je nadograđena u novije vrijeme za dvije nove etaže, te je zatvoren i pregrađen i nekadašnji ulazni dvor.

Dvije kuće na istoku, kao i ona na sjeveru su oštećene i iseljene sredinom 20. stoljeća. 1961. godine je napravljen njihov snimak, te su ubrzo uklonjene.

KUĆA NA CARRARINOJ POLJANI 1961. GODINE I DANAS

ANTIKA

(1.stpr.Kr.- 6.st.)

PREDROMANIKA ROMANIKA GOTIKA

(7. - sredina 15.st.)

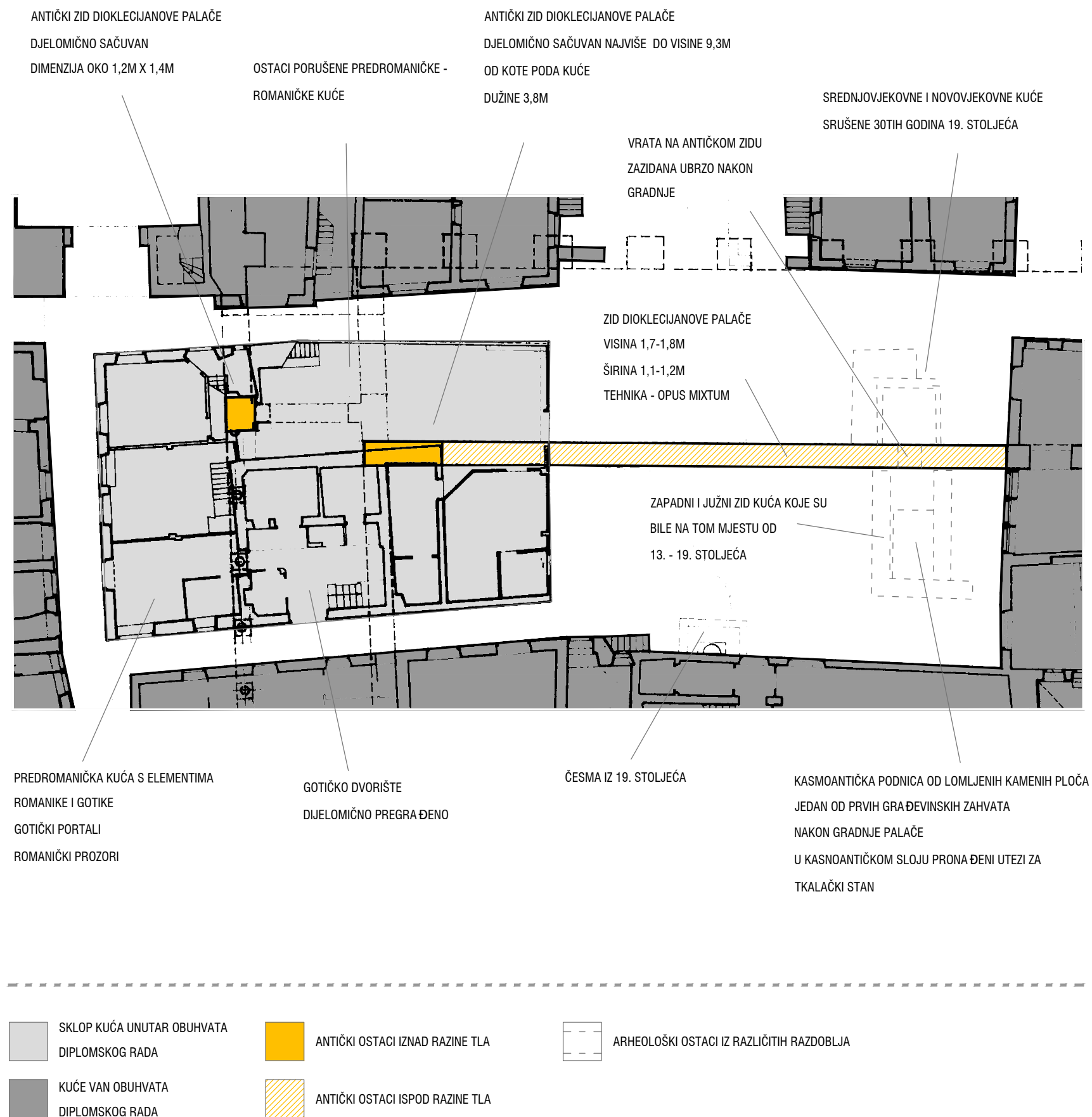
RENASANSA BAROK

(kraj 15. st. -18.st.)

19. I 20. STOLJEĆE

DANAS

KATALOG STILSKIH ELEMENTATA

Prostor oko Carrarine poljane danas nema reprezentativne fasade kakve okružuju planirane trgove. Većinom su to skromne ili stražnje fasade kuća. Samo nekolicina stilskih elemenata se pronalazi na fasadama. Najvrijedniji elementi su antički, vidljivi na kućama, ali i ispod razine tla. Uz to je bitna i najbolje sačuvana predromanička kuća na jugu koja u unutrašnjosti ima sačuvani antički zid gotovo do njegove izvorne visine.

Neposredno ispod popločanja poljane, 2005. godine u arheološkim istraživanjima na istoku poljane pronađen je očekivani sjeverni zid objekta koji je zauzimao sjeveroistočni kvadrant carske palače, srednjovjekovna i novovjekovna arhitektura.

Antički zid otkopan je u dužinu oko 20 metara. Širine je 1,1-1,2 metra, a zidan je tehnikom opus mixtum karakterističnom za palaču. Na istočnom dijelu pronađena su vrata koja su bila zazidana neposredno nakon gradnje zida. Zid je sačuvan u visini od 1,7-1,8 metara.

S južne strane je otkrivena kasnoantička podnica rađena od lomljenih kamenih ploča. Na istom mjestu su pronađeni zidovi srednjovjekovne kuće iz 13. stoljeća. Kuća je srušena u 19. stoljeću kad i cijeli kompleks Carrarine poljane.

Sa sjeverne strane su također pronađeni srednjovjekovni i novovjekovni kompleksi kuća srušenih 30ih godina 19. stoljeća.

Uz ostatke kuće pronađeni su antički natpisi, utezi tkalačkog stana i sporedni kanali antičke kanalizacije koji se spajaju na glavni kanal na sjeveru Carrarine poljane.

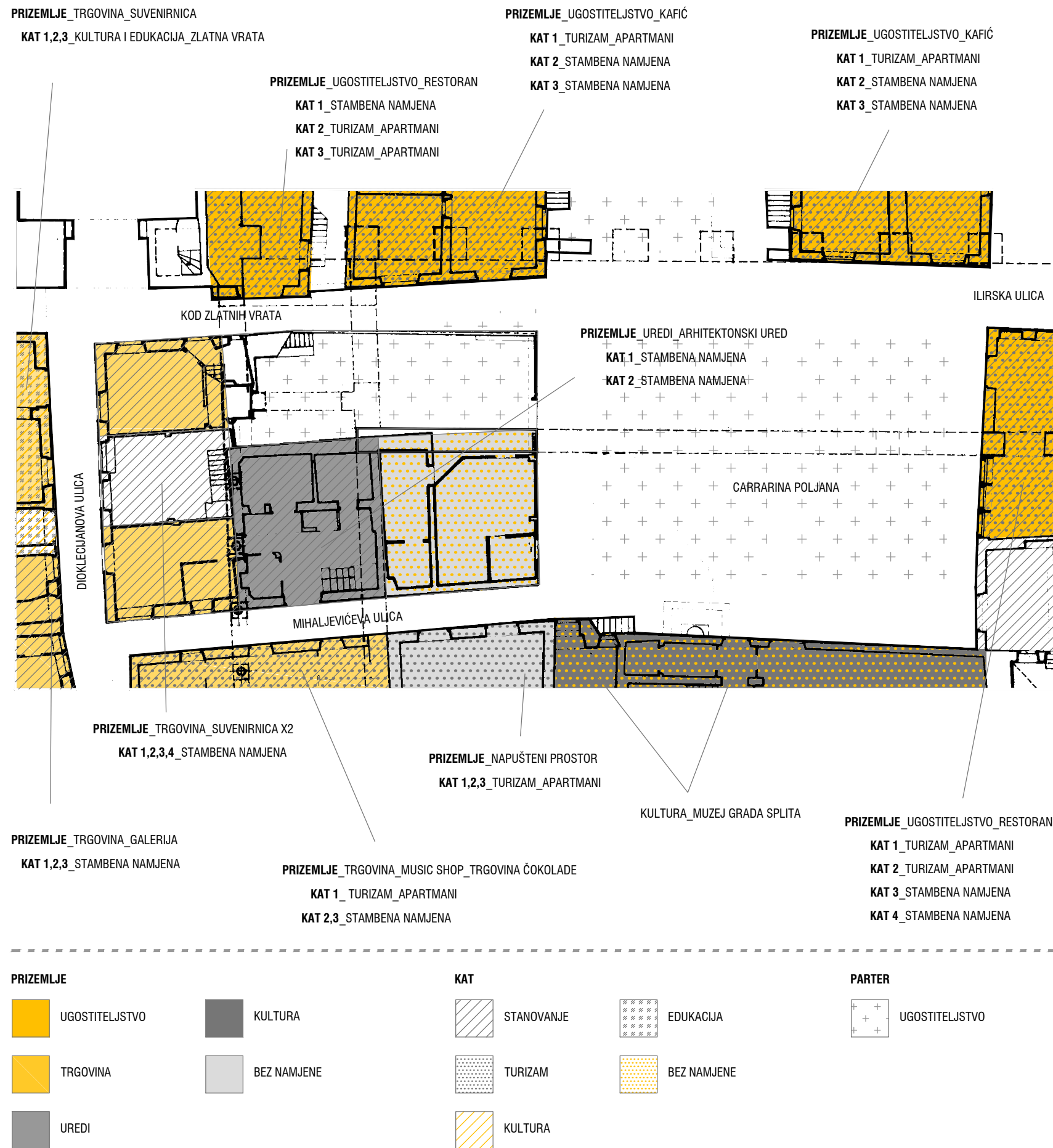

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA ISTOKU CARRARINE POLJANE 2005. GODINE

SADRŽAJI I NAMJENE PROSTORA

KRETANJE I STUPANJ JAVNOSTI OTVORENOG PROSTORA

KORIŠTENJE CARRARINE POLJANE

Carrarina poljana izvorno nije planirana kao trg, već je nastala "slučajno" kroz nekoliko faza rušenja kuća. Prva faza rušenja je bila 30-tih godina 19.stoljeća u vrijeme vladavine maršala Marmonta, druga 1864.godine prema Locatijevom planu higijenzacije jezgre, a treća faza je bila oko 1960-te godine kada su uklonjene kuće sa istočne strane poljane koje su oštećene u vrijeme Drugog svjetskog rata, a kasnije je na njihovom mjestu izgrađena prizemnica (spremište).

Svi objekti na Carrarinoj poljani i oko nje imaju tradicionalnu podjelu po etažama tako da je prizemlje trgovačko / ugostiteljsko, a više etaže stambene / turističke.

Prizemlja u Dioklecijanovoj ulicu su pretežno trgovačke namjene (suvenernice, galerije), dok su prizemlja objekata orijentiranih prema Carrarinoj poljani ugostiteljska (kafići, restorani). Etaže iznad objekata s trgovinama su većinom stambene, a na Carrarinoj poljani je mješavina stambenih i turističkih.

Uz odabrani obuhvat (Carrarina poljana i zapadni blok kuća) nalaze se dva bitna splitska kulturno-edukacijska sadržaja, a to su Muzej grada Splita sa galerijom i predromaničkom kućom i centar za kulturno i cjeloživotno obrazovanje Zlatna vrata.

Zlatna vrata i njihov glavni ulaz su nasuprot zapadnog sklopa kuća i potencijalno mogu komunicirati sa sadržajima u njemu, dok je muzej u potpunosti okrenuo leđa poljani i nijednim svojim dijelom ne komunicira iako postoje dvoja vrata na samoj Carrarinoj poljani.

Vanjski prostori osim što su otvoreni i javni, nemaju svoj stalni sadržaj, već se tijekom ljeta na Carrarinoj poljani, njenom nasuprotnom sjevernom dijelu i u porušenom dijelu zapadnog bloka kuća postavljaju terase kafića i održavaju rijetke predstave Splitskog ljeta.

CARRARINA POLJANA DANAS

SADRŽAJI I NAMJENE PROSTORA

KRETANJE I STUPANJ JAVNOSTI OTVORENOG PROSTORA

KORIŠTENJE CARRARINE POLJANE

CARRARINA POLJANA ZIMI

CARRARINA POLJANA LJETI

OTVORENI PROSTORI

Otvoreni prostori u Dioklecijanovoj palači se mogu podijeliti u tri kategorije:

-privatni prostori, polu-javni prostori i javni prostori.

Privatni prostori su najčešće jasno definirani, imaju jasnu granicu. Ograđeni su u potpunosti visokim zidom. Unutrašnjost tog prostora najčešće nije vidljiva.

Polujavni prostor je najzanimljivija kategorija jer često nema fizičku granicu nego samo psihološku koja se stvara zbog samog ambijenta ili samo vidljivog načina kako se taj prostor koristi. Sjeverno od Carrarine poljane je nekoliko prostora polujavnog karaktera. Samo je jedan definiran fizičkom granicom, dok su ostali slobodni za pristup. Prostor s fizičkom granicom, niskim nekontinuiranim zidom i bez ikakvih vrata ili ograda jasno daje poruku neulaska unutar njega uz mogućnost zadržavanja na samom zidu. Dok se ta percepcija mijenja istog trenutka kada se taj prostor koristi kao vanjska terasa kafića sa stolovima. Drugi polujavni prostori nemaju nikakvih fizičkih prepreka. Ipak rijetko su korištena zbog dojma boravka na tuđem posjedu zbog privatnih predmeta stanovnika koje živi u okolnim kućama.

Javni prostori poput ulica i same Carrarine poljane najčešće se koriste kao prolazni prostori, prostori komunikacija od jednog do drugog sadržaja. Zaustavljanje na tim prostorima je samo onda kada se na njima nalazi neki sadržaj, terasa kafića, klupe, zidići ili neki drugi sadržaj. Carrarina poljana zbog nedostatka sadržaja na samom njenom prostoru, ali i okolici je većinu godine pusta. Samo u ljetnim mjesecima postavljanjem nekog sadržaja ili događanja (kafići, predstave splitskog ljeta) poljana se koristi.

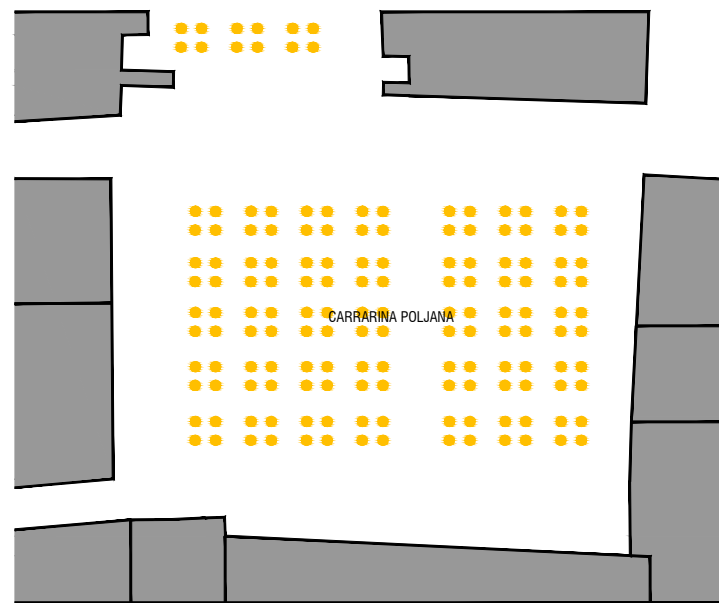
DINAMIKA KRETANJA

Palača je od samih početaka pa do danas zadržala pravce svojih dviju ulica (*Cardo i Decumanus*) kao najbitnije ulice. Druge bitne ulice su po obodima, kao što su u sjeveroistočnom kvadrantu ulica Julija Nepota, Ilirska ulica i ulica Kod Zlatnih vrata.

Posljednje dvije tangiraju Carrarinu poljanu sa sjeverne strane, dok je na jugozapadnu Mihaljevićevom ulicom spojena s Dioklecijanovom ulicom (*Cardo*). Jedina komunikacija koja se odvija preko poljane je od Dioklecijanove ulice preko Mihaljevićeve do Ilirske.

Manjak kretanja preko nekog trga često znači i manjak osoba koje se tu zadržavaju. To može prednost jer omogućuje neometano odvijanje raznih događanja na samom trgu, te dati "dozu polu-javnosti" tom prostoru kojeg će na taj način lakše prisvojiti stanovnici okolnih kuća kao svoj dnevni boravak na otvorenome.

SADRŽAJI I NAMJENE PROSTORA

CARRARINA POLJANA S UGOSTITELJSKIM SADRŽAJIMA

TERASE KAFIĆA

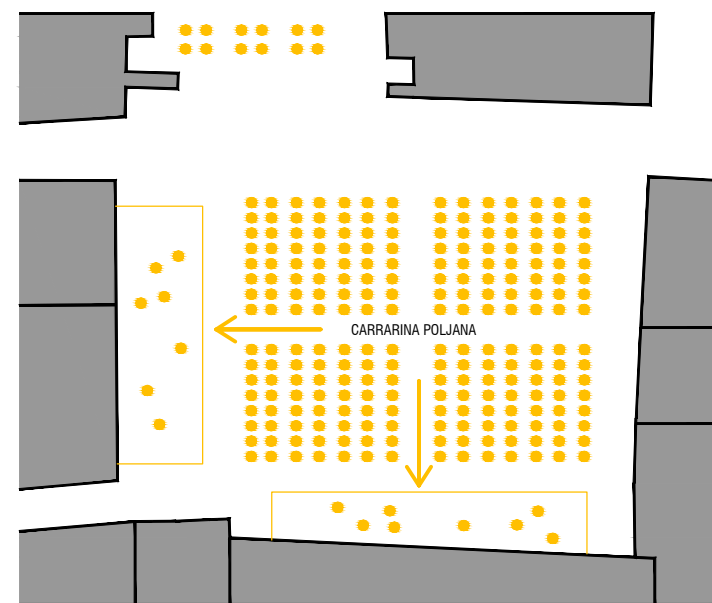
Čitava površina Carrarine poljane se tijekom ljeta koristi kao vanjski prostor okolnih kafića i restorana. Najveća posjećenost je u kasnim popodnevним i večernjim satima. Uz druženje u ugostiteljskim objektima, sluša se glazba ili prate sportska događanja na postavljenom videozidu sa zapadne strane poljane.

Tijekom zime ugostiteljski objekti ne rade.

KRETANJE I STUPANJ JAVNOSTI OTVORENOG PROSTORA

PREDSTAVA SPLITSKOG LJETA NA CARRARINOJ POLJANI

PREDSTAVE SPLITSKOG LJETA

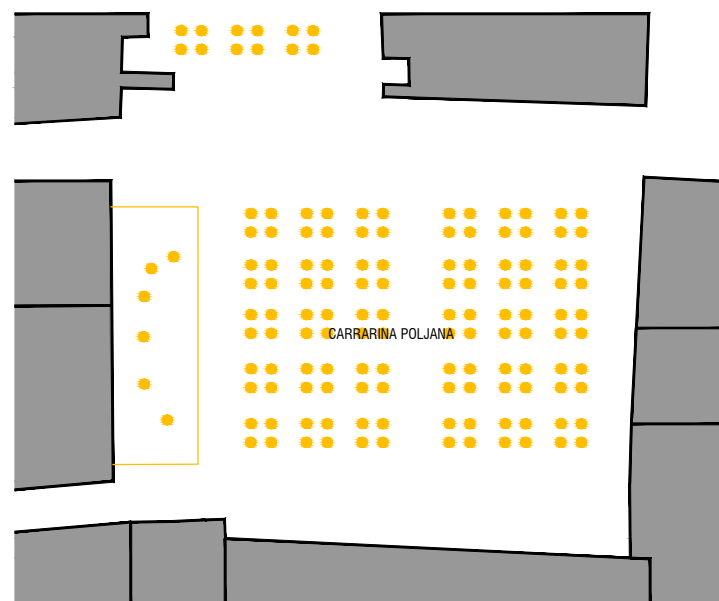
Splitsko ljeto se već tradicionalno 60 godina održava na trgovima Splita.

Prva predstava na Carrarinoj poljani je održana 1967. godine (C. Goldoni: Ribarske svade). Poljana koja sa sve svoje četiri strane nudi ambijentalni prostor pogodana je za stilski različite dramske sadržaje. Posebno se ističe kao dobar ambijent za pučke predstave.

Ovisno o željenoj scenografiji pozornica se postavlja na bilo koju stranu, a najčešće na zapadnu stranu poljane.

Carrarina poljane se ne koristi za predstave van ljetne sezone i Splitskog ljeta.

KORIŠTENJE CARRARINE POLJANE

PREDAVANJE U SKLOPU SPLITSKOG LJETA

PREDAVANJA + KONCERTI + TERASA KAFIĆA

Na Carrarinoj poljani se tijekom ljeta održe i poneka predavanja i manji koncerti (klape, pučki pjevači ili etno asambli). Često se ne postavljaju specijalno tribine za tu prigodu, nego se koriste terase ugostiteljskih objekata kao gledalište za publiku.

OTVORENI JAVNI PROSTORI

GENEALOGIJA NASTANKA OTVORENIH JAVNIH PROSTORA

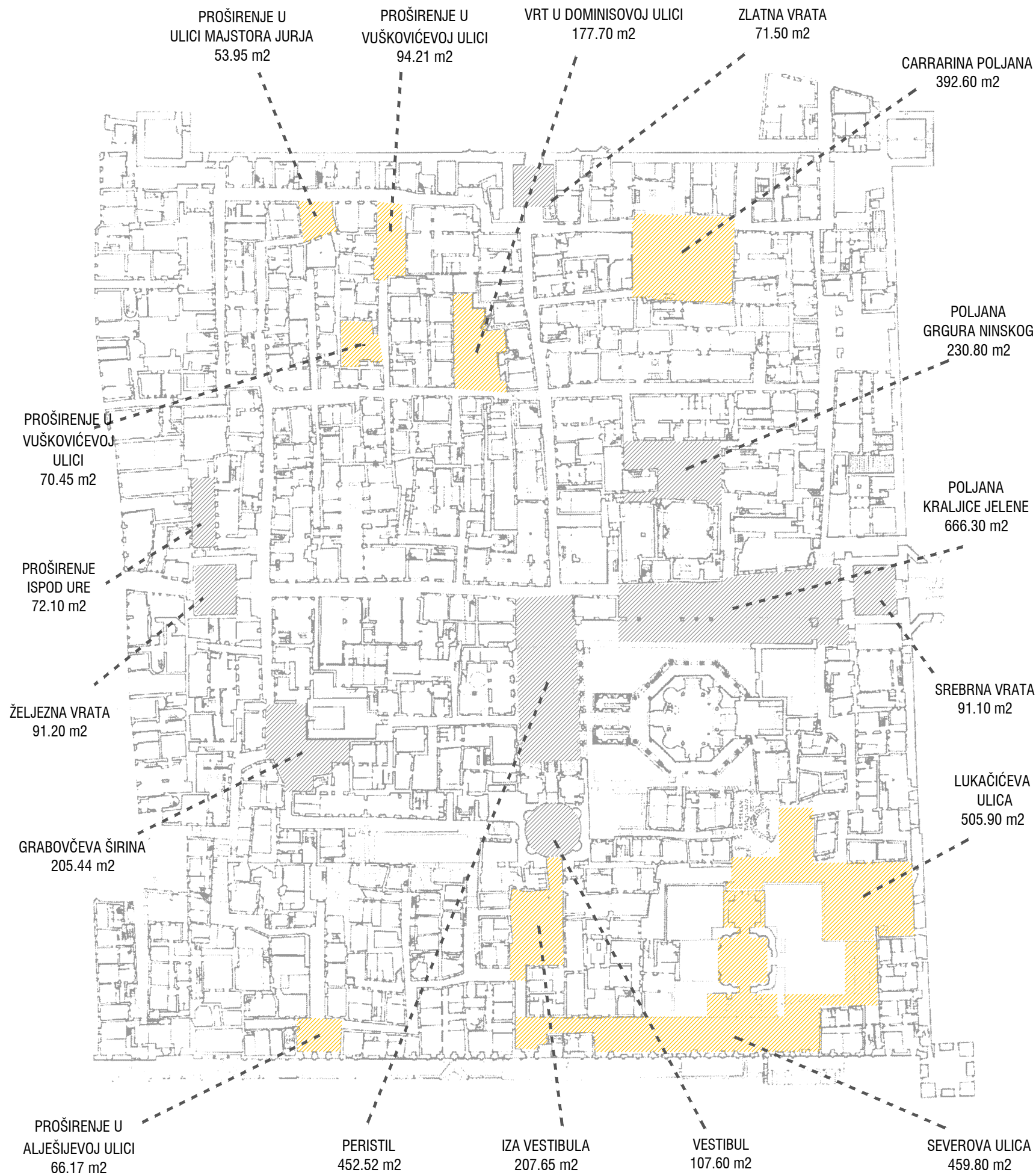
KATEGORIJE JAVNIH PROSTORA PO VELIČINI

KORIŠTENJE JAVNOG PROSTORA < 100 m²

KORIŠTENJE JAVNOG PROSTORA 100 - 300 m²

KORIŠTENJE JAVNOG PROSTORA > 300 m²

UČESTALOST KORIŠTENJA

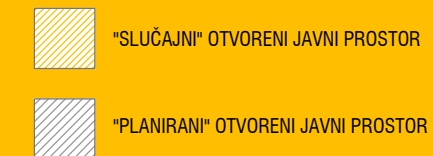
Split ima oko 40 000 m² većih otvorenih javnih površina. Riva je najveća površinom. Ostali veći prostori su unutar novijih kvartova.

Javnim prostorima najviše obiluje srednjovjekovna jezgra grada unutar koje su planski nastajali trgovi. Izuzev planskih trgova u jezgi Dioklecijanove palače su nastali i "slučajni" javni prostori.

Palače je u doba gradnje imala samo Peristil kao glavni trg, dok su ostali prostori nastali kasnijim pregradnjama i rušenjima srednjovjekovnih kuća.

U 19. stoljeću su počela promišljanja o načinima prezentacije same Palače i stvaranju otvorenih javnih prostora (trgova). Tada se javljaju ideje o pročišćavanju strukture i "higijenzaciji". Pristupi se kreću od radikalnih ideja sa ciljem oblikovanja javnih prostora, do suptilnih koji prate postojeće složene strukture. Od mnogih planova, samo mali dio je realiziran.

"Slučajni" javni prostori su nastali rušenjem kuća tijekom 19. i 20. stoljeća iz različitih razloga, ali među tim razlozima nije bilo stvaranje trgova, ulica i sl. Sredinom 20. stoljeća za vrijeme Drugog svjetskog rata došlo je rušenja i oštećenja velikog broja objekata. Na mjestim gdje se nisu sagradili novi objekti nastali su javni prostori.

OTVORENI JAVNI TRGOVI IZVAN DIOKLECIJANOVE PALAČE:

1. Riva -	13850 m ²
2. Narodni trg -	1700 m ²
3. Trg Republike -	3000 m ²
4. Trg F. Tuđmana -	4000 m ²
5. Trg braće Radić -	1080 m ²
6. Mihovilova širina -	220 m ²
7. Morpurgov trg -	580 m ²
8. Trg Gaje Bulata -	1760 m ²
9. Ujevićeva (Cankareva) poljana -	1540 m ²
10. Trg Dobri -	2600 m ²
11. Trg Split 3 (Ruđera Boškovića), južni -	5100 m ²
12. Trg Split 3 (Ruđera Boškovića), sjeverni -	2000 m ²
13. Uvodićeva poljana -	200 m ²

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

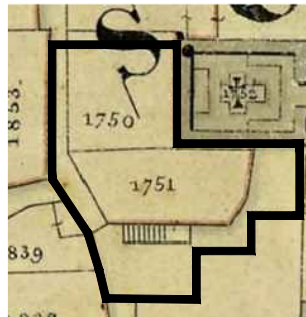
UČESTALOST
KORIŠTENJA

PROŠIRENJE U VUŠKOVIĆEVOJ ULICI

2109 - P+2_kuća za najam
2090 - P+2_kuća za najam

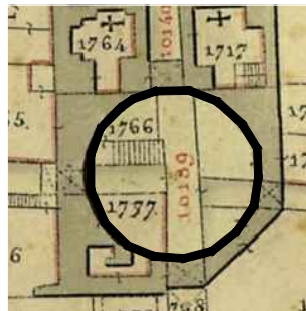
Kuće su porušene između 1831. i 1879. godine.

GRABOVČEVA ŠIRINA

1751 - p+1_kuća za najam s vanjskim stubištem
1750 - P+1_kuća za najam

Kuće su uklonjene između 1879. i 1812. godine.

VESTIBUL

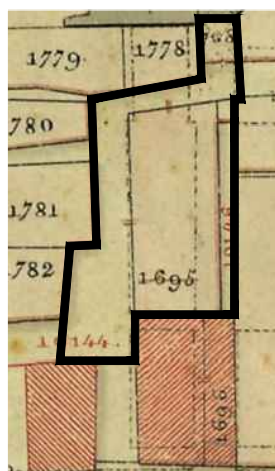
1766 - trg sa stubištem
1777 - P+1_kuća za najam

1907. godine je započela obnova Vestibula s kojom je uklonjen dio kuće (1777) koji se nalazi unutar Vestibula, kao i stubište (1766).

PROŠIRENJE U ALEŠIJEVOJ ULICI

1787 - P+2_kuća za najam

PROŠIRENJE U ULICI MAJSTORA JURJA

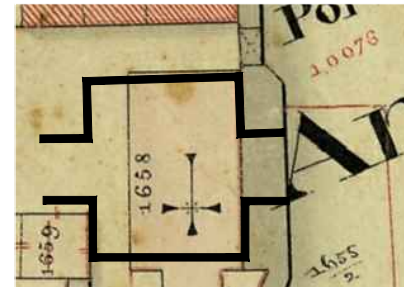
2087 - dio samostana sv. Klare

Kuća je porušena između 1831. i 1853. godine.

POLJANA GRGURA NINSKOG

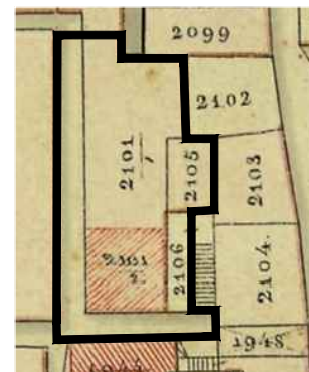
Objekti na poljani Grgura Ninskog su planski uklonjeni u 17. stoljeću kako bi se dobio trg pred baroknom crkvom sv. Filipa.

SREBRNA VRATA

1658 - crkva Dušica

1944. godine je uklonjena crkva s unutrašnje strane Srebrnih vrata koja je oštećena tijekom Drugog svjetskog rata. Do 1952. godine trajali su konzervatorski radovi na obnovi zida Palače i vraćanju izvorne razine ulice

VRT U DOMINISOVOJ ULICI

2101/1 - P+1_kuća za najam
2105 - P+1_kuća za najam
2106 - dvorište sa stubištem

Objekti su srušeni tijekom Drugog svjetskog rata. Prostor nije popločan već ozelenjen.

PROŠIRENJE U ULICI MAJSTORA JURJA

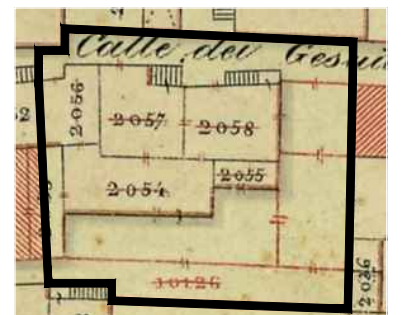
2087 - P+1_kuća za najam s dvorom i perivojem

Dvor i perivoj su danas popločana javna površina.

PROŠIRENJE U ULICI MAJSTORA JURJA

2118 - P+1_kuća za stanovanje

CARRARINA POLJANA

2056 - skladište za najam
2057 - P+2_kuća za najam sa stubištem
2058 - P+1_kuća za najam sa vanjskim stubištem
2055 - pomoćna kuća
2054 - P+2_kuća s dvorištem

Nakon rušenja kuća 1864. godine na poljani su zasadeni brijestovi. Poljana je popločana oko 1938. godine.

ŽELJEZNA VRATA

1870- trgovina za najam
1869 - trgovina za najam
1864 - trgovina za najam
1865 - trgovina za najam

1948. godine planski su porušene trgovine unutar Željeznih vrata.

PROŠIRENJE ISPOD URE

1874 - dvorište

PERISTIL

Od 1959. do 1960. godine izvedeni su radovi na rekonstrukciji Peristila nakon provedenih arheoloških istraživanja. Vraćeno je stubište na rubovima Peristila.

ZLATNA VRATA

2071 - P_kuća za najam
2072 - P+2_kuća za stanovanje sa dvorištem i cisternom

Kuće su uklonjene 1957. godine kada su započeli radovi na otvaranju Zlatnih vrata

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

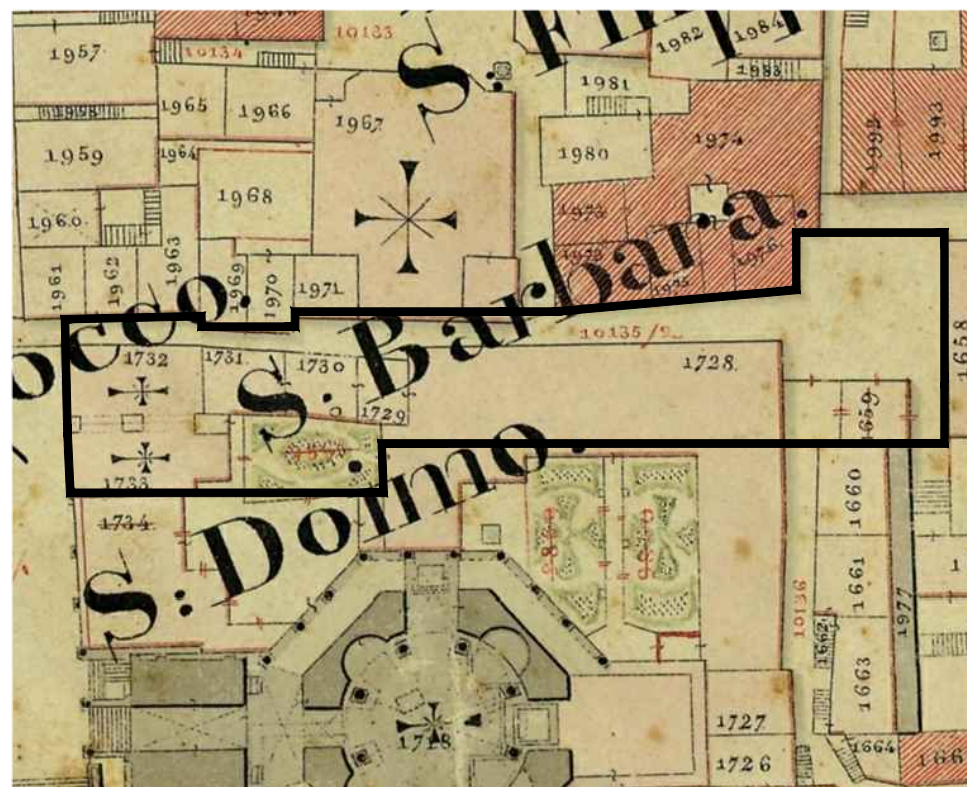
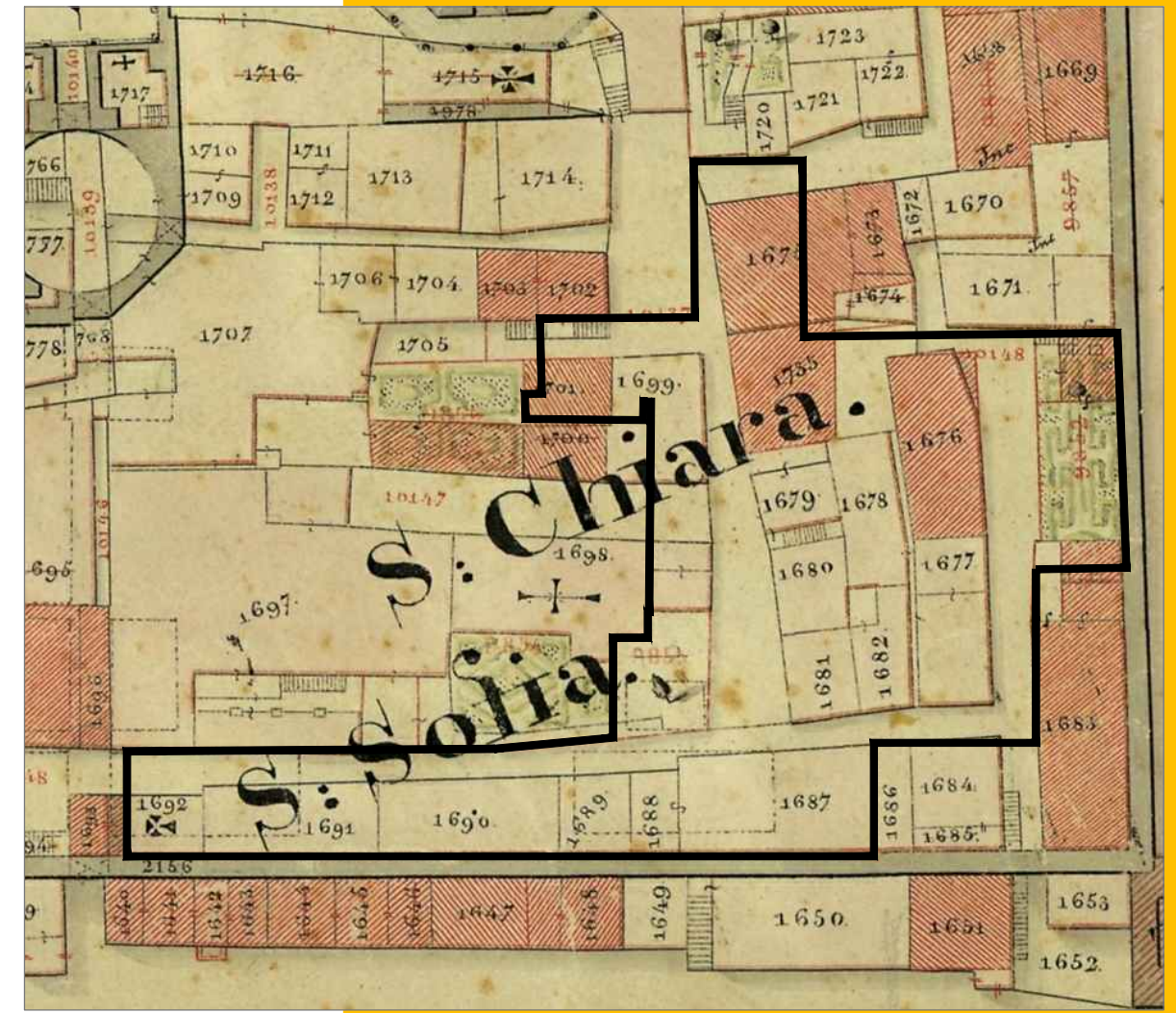
KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

UČESTALOST
KORIŠTENJA

LUKAČIĆEVA I SEVEROVA ULICA

- 1691 - P_kuća za najam
- 1690 - P_kuća za stanovanje nad antičkim stropom
- 1689 - P+3_kuća za najam
- 1688 - P+3_kuća za najam
- 1687 - P+2_kuća za stanovanje nad antičkim stropom
- 1681 - P_kuća za najam
- 1682 - nadstrešnica sa dvorom
- 1680 - P+2_kuća za najam
- 1677 - P_kuća za najam sa skladištem
- 1676 - P+2_kuća za najam
- 1735 - P_kuća za najam
- 1675 - P+1_kuća za najam nad antičkim stropom
- 1673 - P+1_kuća za najam nad antičkim stropom
- 1674 - P_kuća za stanovanje nad antičkim stropom
- 1699 - P+2_kuća za najam nad antičkim stropom
- 1698 - crkva sv. Klare

Od 1960. do 1963. tijekom istraživanja *triklinija* i istočnih Dioklecijanovih termi započeto je rušenje objekata u jugoistočnom kvadrantu, a nastavljeno je od 1968. do 1971. godine kada su provedena istraživanja na jugoistočnom kvadrantu na prizemnoj i podrumskoj razini. Kuće se srušene zbog temeljenja na urušenim svodovima podruma. Obnova je bila uvjetovana rušenjem objekata iznad njih.

SREBRNA VRATA

- 1658 - crkva sv. Dušice
- 1728 - nadbiskupska palača sa antičkim ostacima
- 1729 - P_kuća za najam
- 1730 - P_kuća za najam
- 1731 - P_kuća za najam
- 1733 - P_kuća za najam

1880. godine je uklonjena kavana kako bi se oslobodili stupovi Peristila, 1923. godine je srušena crkva sv. Barbare (1733), a 1924. godine nadbiskupska palača (1724) je izgorjela u požaru

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

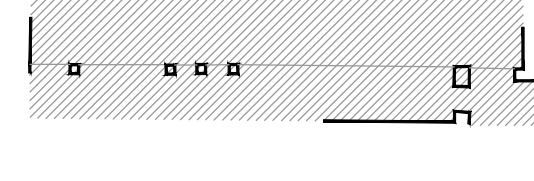
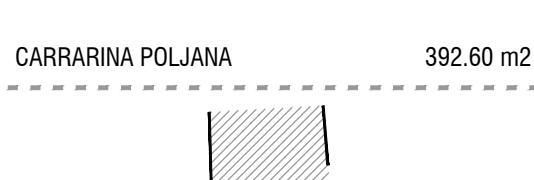
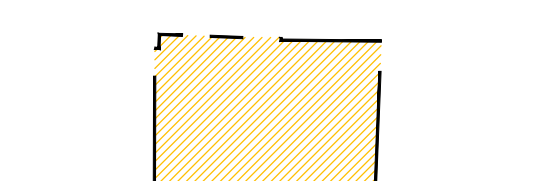
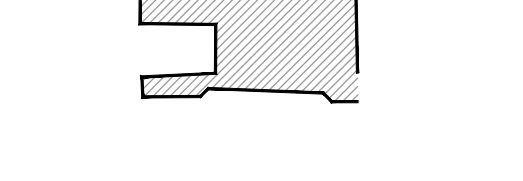
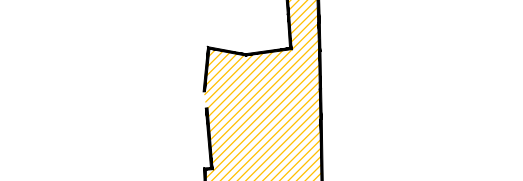
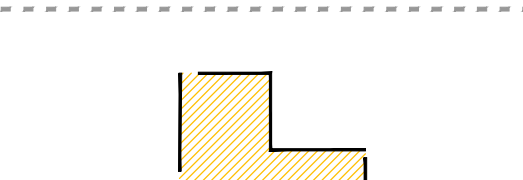
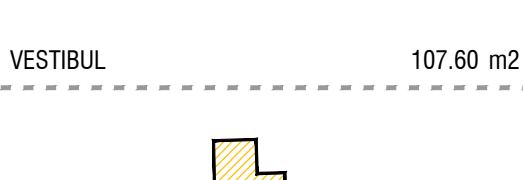
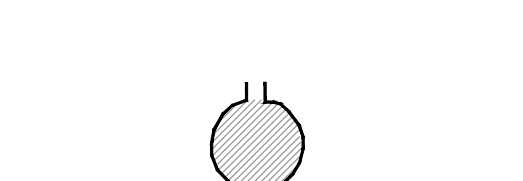
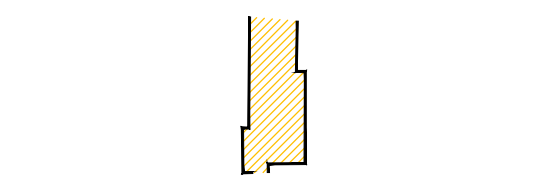
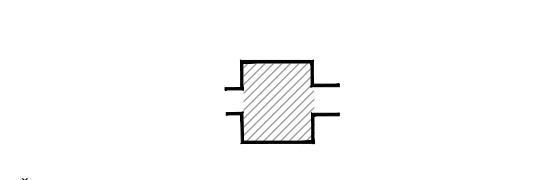
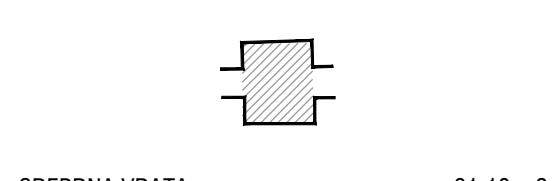
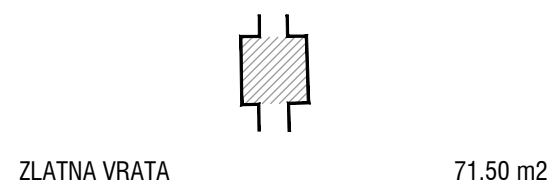
KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

UČESTALOST
KORIŠTENJA

< 100 m²

100 - 300 m²

> 300 m²

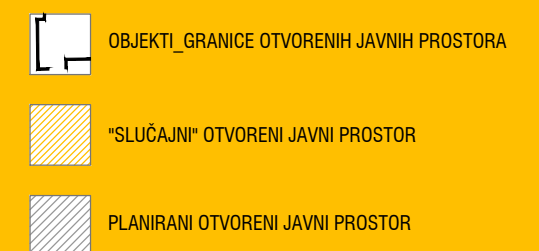

Otvoreni javni prostori unutar Dioklecijanove palače su različitih dimenzija, u rasponu od 50 m² do 700 m², stoga se mogu podijeliti u tri kategorije:

- otvoreni javni prostori do 100 m²
- otvoreni javni prostori od 100 - 300 m²
- otvoreni javni prostori veći od 300 m²

Najveći javni prostori su najzastupljeniji u jugoistočnom kvadrantu, gdje su provedena najveća rušenja u Palači.

Najmanji otvoreni javni prostori su u sjeverozapadnom kvadrantu. U tom dijelu nije bilo drastičnih rušenja, stoga su javni prostori nastali na prostor samo jedne do dvije parcele porušenih kuća ili na mjestu nekadašnjeg dvora.

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

**KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²**

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

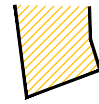
UČESTALOST
KORIŠTENJA

< 100 m²

SADRŽAJI

DOGAĐANJA

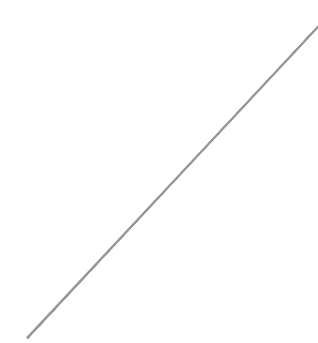
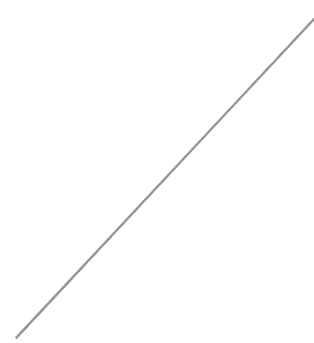
URBANI ELEMENTI

PROŠIRENJE U
ULICI MAJSTORA JURJA
53.95 m²

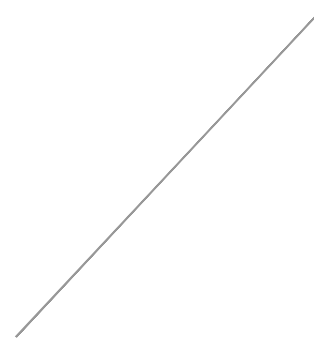
UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 3
OTVORENI TIJEKOM CIJELE GODINE
VISOKA POSJEĆENOST

PROŠIRENJE U
ALJEŠIJEVOJ ULICI
66.17 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 1
OTVOREN TIJEKOM LJETA
VISOKA POSJEĆENOST LJETI

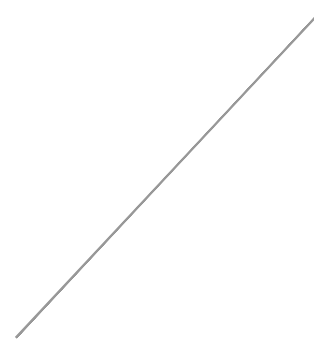
PARAPETI PROZORA KAO KLUPE
SLOBODNO ZA KORIŠTENJE ZIMI
NISKA POSJEĆENOST ZIMI

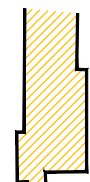
PROŠIRENJE U
VUŠKOVIĆEVOJ ULICI
70.45 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 2
OTVOREN TIJEKOM CIJELE GODINE
VISOKA POSJEĆENOST

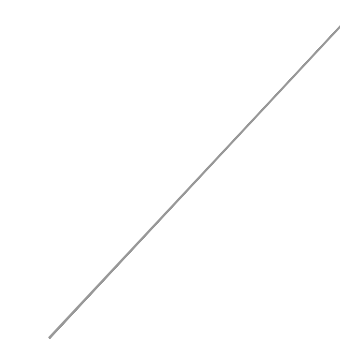
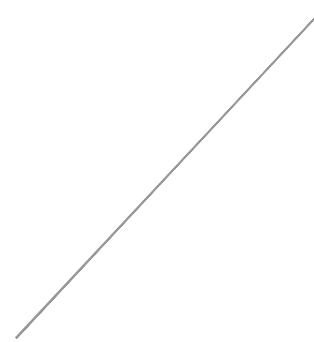
NISKI ZIDOVI KAO KLUPE
NISU SLOBODNE ZA KORIŠTENJE
NISKA POSJEĆENOST

PROŠIRENJE U
VUŠKOVIĆEVOJ ULICI 2
94.21 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 3
OTVOREN TIJEKOM CIJELE GODINE
VISOKA POSJEĆENOST

Otvoreni javni prostor je u potpunosti zauzet ugostiteljskim sadržajima iz tri okolna objekta. Osim ugostiteljske djelatnosti na prostoru se negađaju nikakva druga događanja niti postoji ikakav vid urbane uprema da bi se taj prostor drukčije koristio.

Korištenje ovog prostora se može podijeliti u dva režima: ljetni i zimski. Tijekom ljeta se koristi kao terasa ugostiteljskog objekta, dok je zimi prostor neiskorišten iako ima nekakav vid urbane opreme u parapetima prozora kao klupama s pogledom na Rivu.

Proširenje u Vuškovićevoj ulici je nastalo nedavnim uklanjanjem montažnog objekta. Uz rubove tog sada javnog prostora su niski zidovi koji se mogu koristiti za sjednje, ali zbog cijelogodišnjeg rada ugostiteljskog objekta na tom prostoru je takav način korištenja onemogućen.

Drugi otvoreni javni prostor u Vuškovićevoj ulici je na križanju s ulicom Majstora Jurja. Koristi se kao vanjski prostor tri ugostiteljska sadržaja. Nesadrži nikakvu urbanu opremu niti se na toj površini odvijaju organizirana događanja.

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

UČESTALOST
KORIŠTENJA

< 100 m²

SADRŽAJI

DOGAĐANJA

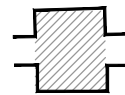
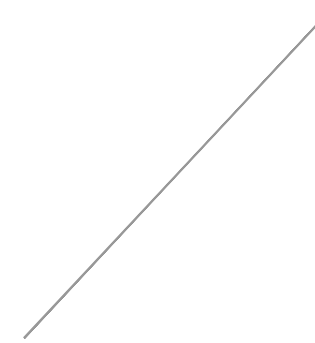
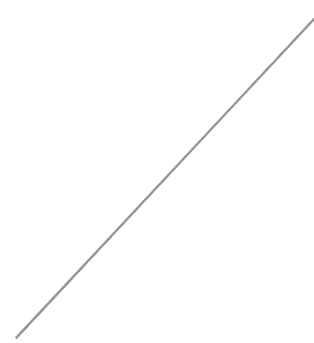
URBANI ELEMENTI

ZLATNA VRATA
71.50 m²

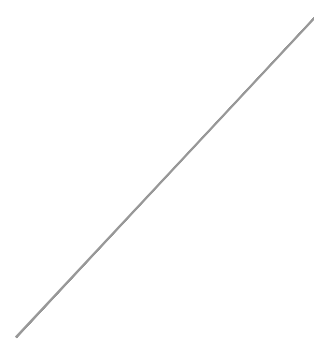
NEMA SADRŽAJA
VELIKA POSJEĆENOST

SREBRNA VRATA
91.10 m²

PRODAJNI KIOSCI
OTVORENI TIJEKOM CIJELE GODINE
SREDNJA POSJEĆENOST

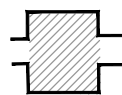
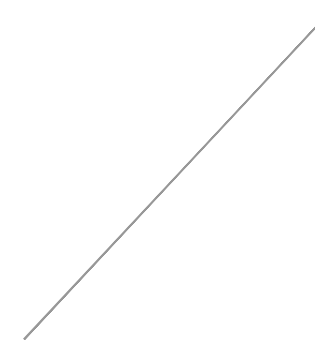
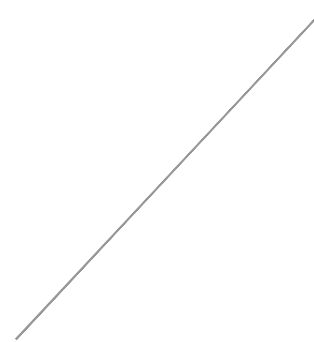
ZIDOVI KAO KLUPE
SLOBODNI ZA KORIŠTENJE
NISKA POSJEĆENOST

PROŠIRENJE U ULICI
ISPOD URE
72.90 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 1
OTVOREN TIJEKOM LJETA
NISKA POSJEĆENOST LJETI

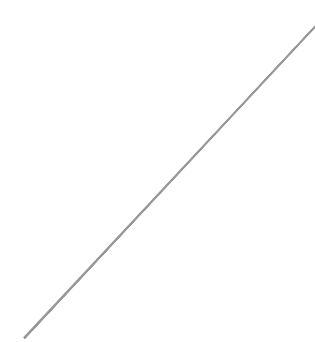
ŽELJEZNA VRATA
91.20 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 2
OTVORENI TIJEKOM LJETA
VELIKA POSJEĆENOST TIJEKOM GODINE

KLAPSKO PJEVANJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
VELIKA POSJEĆENOST

Prostor Zlatnih vrata prvenstveno služi kao komunikacija. Nema drugih sadržaja niti urbane opreme.

Srebrna vrata od sadržaja imaju prodajne kioske koji su u funkciji tijekom cijele godine. Zid sa sjeverne strane pred galerijom Emanuela Vidovića služi kao klupa.

Prostor je "skriven" stoga je rijetko posjećen od slučajnih prolaznika. Posjetitelje privlače samo ugostiteljski sadržaji. Neposjeduje urbanu opremu.

Željezna kao i srebrna vrata su početak i kraj najprometnije ulice u Palači. Željezna vrata ima sadržaje samo tijekom ljeta u vidu ugostiteljskih objekata. Događanja koja se odvijaju na tom prostoru vezani su samo uz klapsko pjevanje, ljeti za turiste, zimi za građane grada, a tradicionalno za Novu godinu.

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

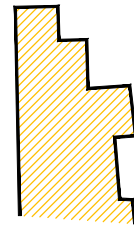
UČESTALOST
KORIŠTENJA

100 - 300 m²

SADRŽAJI

DOGAĐANJA

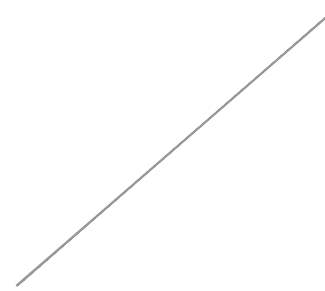
URBANI ELEMENTI

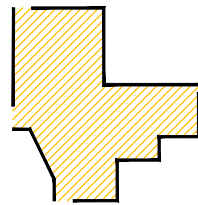
VRT U DOMINISOVOJ ULICI
177.70 m²

VRT
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

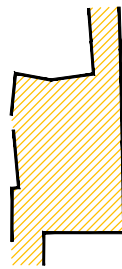
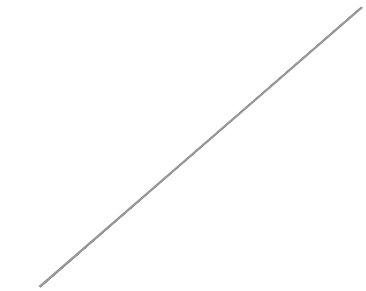
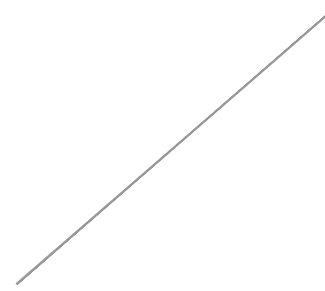
ZIDOVIMA ZA SJEDENJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

GRABOVČEVA ŠIRINA
205.44 m²

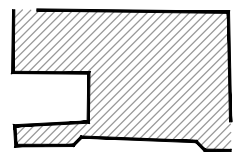
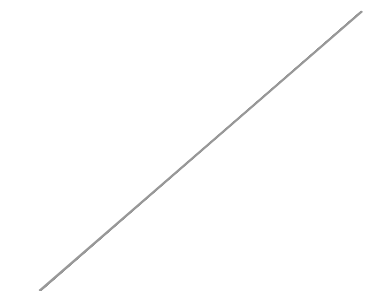
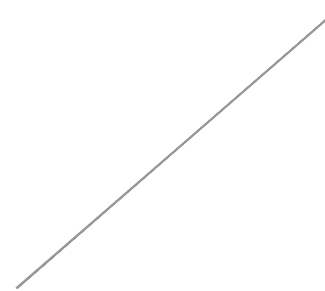
UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 4,
HOTEL, JUPITEROV HRAM
OTVORENI TIJEKOM LJETA
VISOKA POSJEĆENOST LJETA

IZA VESTIBULA
207.65 m²

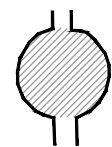
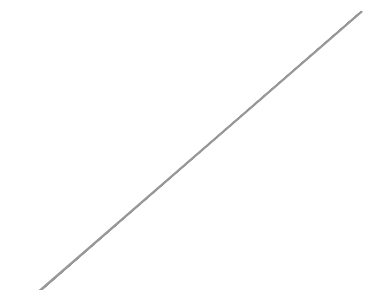
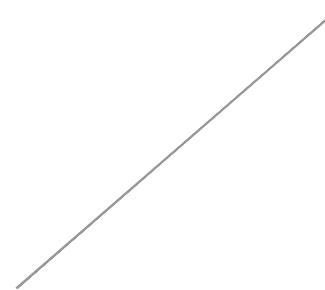
HOTEL, ETNOGRAFSKI MUZEJ
OTVOREN TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

POLJANA GRGURA NINSKOG
230.80 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x 3, CRKVA
OTVOREN TIJEKOM LJETA
SREDNJA POSJEĆENOST LJETA

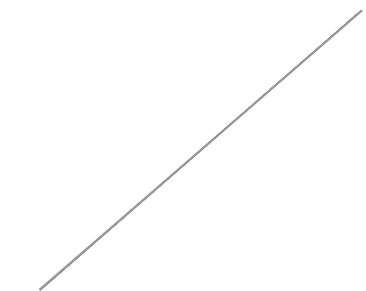
VESTIBUL
107.60 m²

"MUZEJ" NA OTVORENOM
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
VISOKA POSJEĆENOST

KLAPSKO PJEVANJE
KORIŠTENJE TIJEKOM LJETA
VELIKA POSJEĆENOST

Vrt u Dominisovoj ulici je jedina javna zelena površina unutar Dioklecijanove palače. Nije planirana kao takva, već su je okolni stanari zasadili, stoga ne sadrži nikakve prostore za zadržavanje unutar vrta.

Grabovčeva širina je prostor zapadno od Jušiterovog hrama. Na taj javni prostor su orijentirana četiri restorana koja na njemu imaju svoje vanjske prostore. Većina okolnih sadržaja radi samo u ljetnim mjesecima, ostatak godine je prostor prazan bez elemenata urbane opreme.

Otvoreni javni prostor iza Vestibula služi kao komunikacija prema južnoj šetnici Paleče. Na prostor kao mjesto zaustavljanja i provođenja vremena ne utječe to što su tu hotel i Etnografski muzej.

Poljana Grgura Ninskog je prostor koji se koristi samo u ljetnim mjesecima za ugostiteljstvo, ostatak godine je neiskorišten.

Vestibul je jedna od najposjećenijih točaka Dioklecijanove palače. Često je posjećen tijekom cijele godine kao atrakcija, a u ljetnim mjesecima dodatno privlači posjetitelje mini događanjima klapskog pjevanja.

OTVORENI
JAVNI
PROSTORI

GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA

KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI

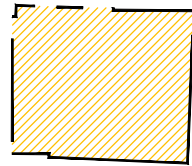
KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²

KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²

UČESTALOST
KORIŠTENJA

> 300 m²

CARRARINA POLJANA
392.60 m²

SADRŽAJI

UGOSTITELJSKI OBJEKTI x4
KORIŠTENJE TIJEKOM LJETA
VELIKA POSJEĆENOST LJETA

DOGAĐANJA

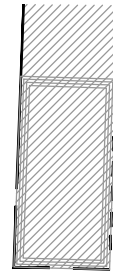
SPLITSKO LJETO_PREDSTAVE
KORIŠTENJE TIJEKOM LJETA
VELIKA POSJEĆENOST

URBANI ELEMENTI

ČESMA
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

Carrarina poljana se koristi samo tijekom ljeta. Tada njena čitava površina služi za predstave Splitskog ljeta, poneka predavanja i kao vanjski prostori okolnih kafića i restorana. Ostatak godine poljana je prazna, služi kao prostor za parkiranje motora. Samo na zidu sa sjeverne strane poljane se ponekad okupljaju lokalni stanovnici.

PERISTIL
452.52 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKT, KATEDRALA,
TURISTIČKI URED
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
VELIKA POSJEĆENOST

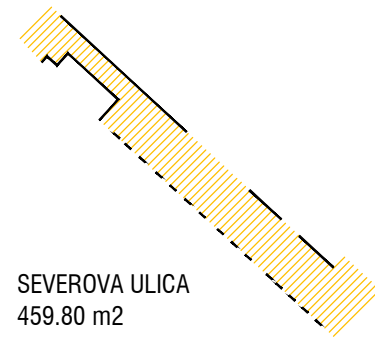

PREDSTAVE, KONCERTI, PLES,
PERFORMANSI, VJENČANJA...
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
VELIKA POSJEĆENOST

STEPENICE ZA SJEDENJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
VELIKA POSJEĆENOST

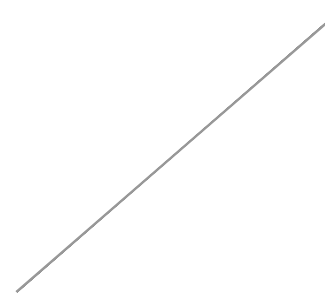
Peristil je bogat raznovrsnim sadržajima (crkva, turistički ured, ugostiteljski objekt,) i događanjima, te je poveznica između sjevernog i južnog dijela palače (careva rezidencija i podrumi), te je najatraktivnija turistička točka.

SEVEROVA ULICA
459.80 m²

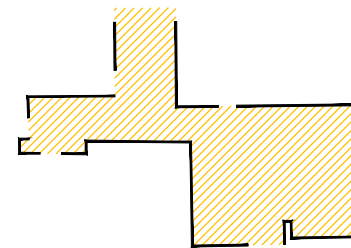

ETNOGRAFSKI MUZEJ
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
SREDNJA POSJEĆENOST

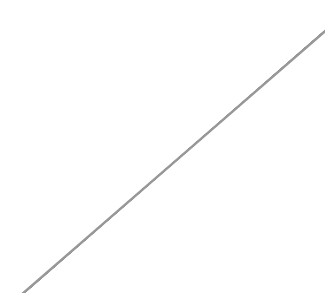
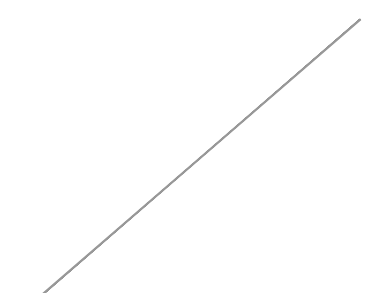

ZIDOVI ZA SJEDENJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

Severova ulica je prostor velike površine nedovoljno iskorišten, pa služi samo kao šetnica uz rijetka zaustavljanja i sjedenja na okolnim antičkim zidovima. Etnografski muzej i antički ostaci su najveći razlog dolaska na tu javnu površinu.

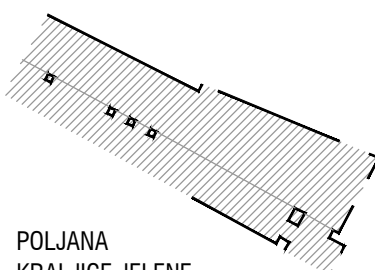

LUKAČIĆEVA ULICA
505.90 m²

ZIDOVI ZA SJEDENJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

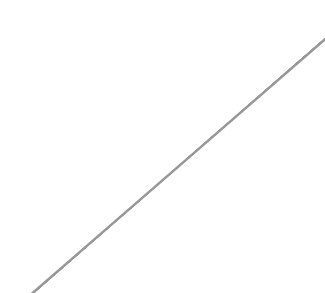
Proširenje u Lukačićevoj ulici je nastavak južne šetnice u Severovoj. Osim antičkih ostataka, nema drugih sadržaja niti organiziranih događanja. Okolni niski zidovi služe za sjedenje okolnim stanovnicima i turistima u razgledavanju.

POLJANA
KRALJICE JELENE
666.30 m²

UGOSTITELJSKI OBJEKT, HOTEL,
GALERIJA EMANUELA VIDOVIĆA
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
SREDNJA POSJEĆENOST

STEPENICE I ZIDOVI ZA SJEDENJE
KORIŠTENJE TIJEKOM CIJELE GODINE
NISKA POSJEĆENOST

Poljana Kraljice Jelene je prostor čiji su sadržaji vezani na Peristil i služi kao glavna komunikaciju u Palači. Prostor u zimskom periodu nema sadržaja, ali se antički ostaci koriste kao klupe uz promenu, dok u ljetnim mjesecima poljana dobiva sadržaje kao što su prodaja slika i suvenira i ugostiteljske površine koje se naslanjaju ili koriste antičke ostatke (klupe) i onemogućuju njihovo korištenje.

**OTVORENI
JAVNI
PROSTORI**

**GENEALOGIJA
NASTANKA
OTVORENIH
JAVNIH
PROSTORA**

**KATEGORIJE
JAVNIH
PROSTORA PO
VELIČINI**

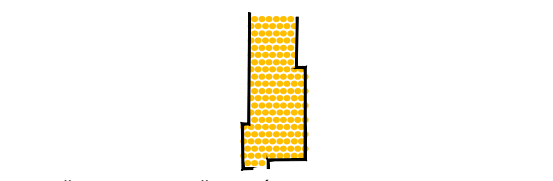
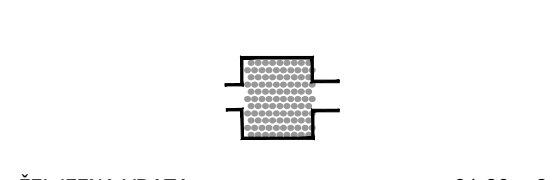
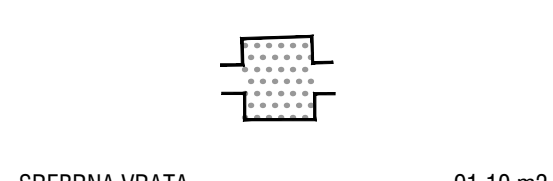
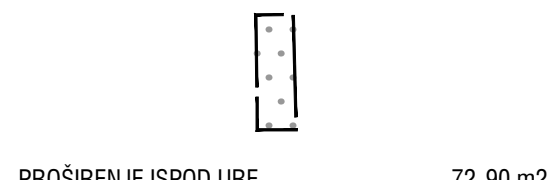
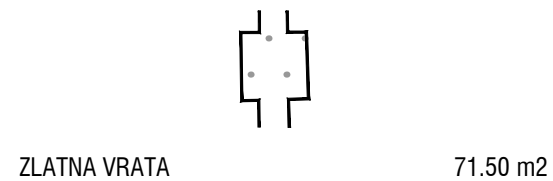
**KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
< 100 m²**

**KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
100 - 300 m²**

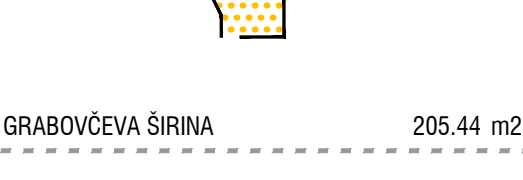
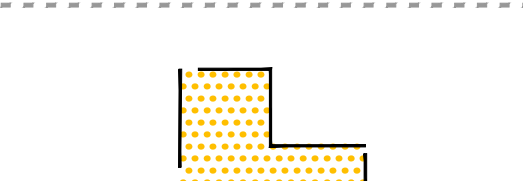
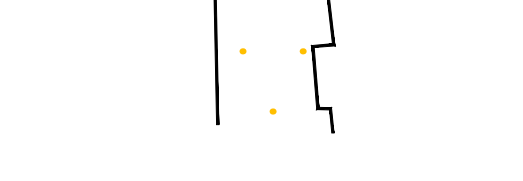
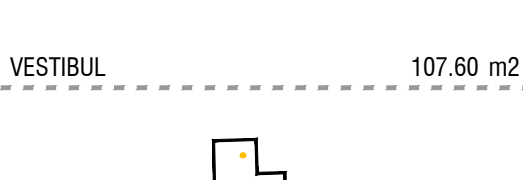
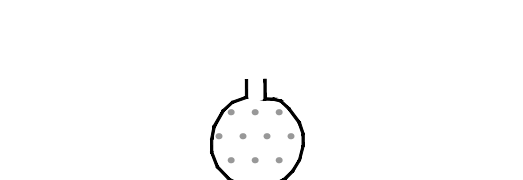
**KORIŠTENJE
JAVNOG
PROSTORA
> 300 m²**

**UČESTALOST
KORIŠTENJA**

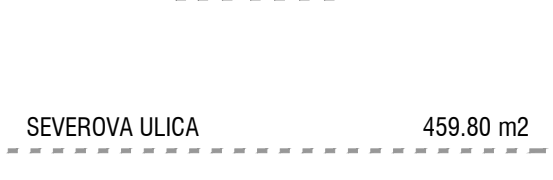
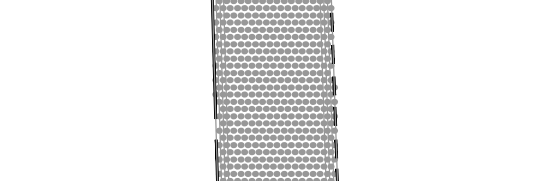
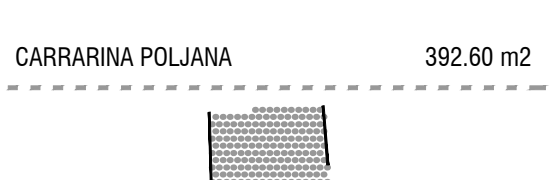
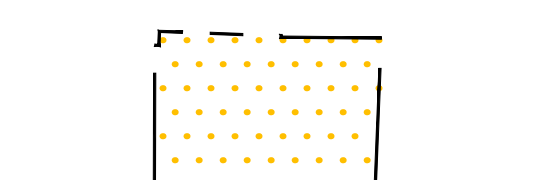
< 100 m²

100 - 300 m²

> 300 m²

Učestalost korištenja otvorenih javnih prostora je podijeljena po korištenju u smislu zadržavanja stanovnika na tom prostoru bilo zbog ugostiteljskih objekata ili raznih događanja. Dioklecijanova palača se može podijeliti u četiri kategorije.

Prva kategorija su prostori koji se koriste svakodnevno tijekom cijele godine. U tu skupinu spada Peristil kao centralni javni prostor Palače, a od drugih prostora najčešće se koriste oni prostori manji od 100 m² sa ugostiteljskim sadržajima.

U drugu kategoriju spadaju prostori koji se učestalo koriste tijekom cijele godine, ali ne i svakodnevno. U tu skupinu spadaju prostori od 100 m² i prostori srednje veličine. Na njima se također odvijaju ugostiteljski sadržaji (kafići/restorani).

Treću kategoriju čine prostori koji se često koriste, ali u samo jednom periodu godine, zimi ili ljeti. To su otvoreni prostori srednje veličine i prostori veći od 300 m². Oni nemaju cijelogodišnje sadržaje nego samo u ljetnim mjesecima kada se na njima otvaraju terase kafića i odvijaju događaji Splitskog ljeta i sl.

Posljednju kategoriju čine prostori koji se ne koriste. Oni nemaju nikakve sadržaje niti ljeti niti zimi, te se na njima ne organiziraju događanja. Služe kao prostori koji se razgledavaju u prolazu.

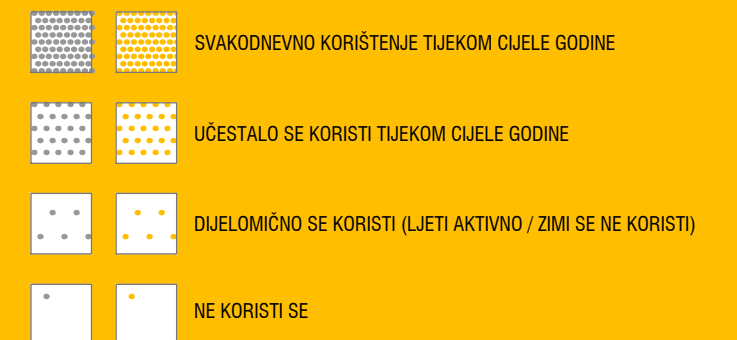
Korištenje prostora najviše ovisi o sadržajima koji se oko njega nalaze i elementima urbane opreme (u slučaju Palače: klupe, stepenice, zidići...) koji se na njemu nalaze.

Događanja povećavaju korištenje nekog otvorenog javnog prostora samo onda kada se odvijaju učestalo.

Peristil je najkorišteniji prostor upravo zbog spoja svih tih elemenata (sadržaj + događanje + elementi urbane opreme).

Drugi prostori koji se učestalo koriste najčešće imaju isti sadržaj na maloj površini tijekom cijele godine.

Za veću učestalost korištenja većih prostora tijekom cijele godine potrebno je osigurati elemente urbane opreme koji bi omogućili zaustavljanje i korištenje prostora neovisno o okolnim sadržajima i događanjima.

Funkcioniranje javnih površina uvelike ovisi o sadržajima i događanjima da bi se privukao veći broj ljudi. Veliki nedostatak Carrarine poljane kao i ostalih javnih površina grada je neopremljenost ikakvim urbanim elementima koji bi omogućili svakodnevno korištenje. Okupiti i zadržati ljude na poljani je moguć odgovarajućim sadržajima i nabavkom opreme.

Bogata povijest ostavila je slojeve arhitekture različitih stilskih razdoblja na čitavoj Dioklecijanovoj palači. Unatoč gradnji kroz stoljeća u kojem je svako razdoblje imalo svoja strukturalna pravila i dalje su se održale izvorne komunikacije antičke Palače, bilo da prate glavne ulice ili glavne komunikacije unutar objekata.

Kuće unutar Palače su nastajale na način da su se prvo popunjavale antičke kubikule i svi drugi polu-zatvoreni prostori, zatim se gradilo oko antičkih zidova, a nakon toga i na ulicama oko pilona trjemova. Kasnije se ti objekti nadograđuju ili ovisno o tadašnjem načinu života se povećava životni prostor, spajajući nekoliko parcela (kuća) ili ponekad rušenjem i novim građenjem.

Kroz čitavu povijest se reciklira isti prostor. Rijetki su objekti koji imaju obilježja samo jednoga stila, a čak i kada kuća ima obilježja jednoga stila, ona je nastala u dimenzijama neke prethodne srednjovjekovne kuće.

Na Carrarinoj poljani je u 19. i 20. stoljeću provedena „higijenzacija“ prostora i na taj način je dobivena nova javna površina. Zbog takvog nastanka poljane okolne fasade nisu reprezentativne.

Analiza namjene objekata oko Carrarine poljane je pokazala da u povijesnoj jezgri ponuda sadržaja turističko-ugostiteljskog karaktera sve više istiskuje kulturne, obrazovne, poslovne, upravne i trgovačke sadržaje namijenjene lokalnom stanovništvu. Turizam je u velikoj mjeri istisnuo stanovništvo iz Palače čiji se broj u posljednjih deset godina smanjio za 1/3. Prizemlja kuća oko poljane imaju samo trgovačke (suvenirnice, galerije) i ugostiteljske (kafići, restorani) sadržaje, dok su više etaže mješavina stanova i apartmana za iznajmljivanje.

S obzirom na to da se zapadno od obuhvata diplomskog rada nalazi edukacijsko-kulturni centar Zlatna vrata, kompleks zapadnog bloka kuća Carrarine poljane bi se mogao nadovezati na to kako bi se stvorila kulturno edukativna os, okomita na Dioklecijanovu ulicu koja bi dobila i svoju vanjsku površinu na Carrarinoj poljani. Poljana već i sada ima kulturne sadržaje kao što je Muzej na južnoj strani poljane (ukoliko se aktivira sjeverni ulaz) i Splitsko ljeto čije se predstave već tradicionalno održavaju na njoj.

S obzirom da Carrarina poljana nije sjecište više komunikacija, nego je samo tangirana sa sjeverne strane Ilirskom ulicom, to može prostoru dati prednost jer se može omogućiti nesmetano odvijanje raznih događanja i dati dozu polu-javnosti prostoru što može pridonijeti većem korištenju prostora.

Zapadni sklop kuća od kojih je samo najzapadnija kuća u potpunosti sačuvana, dobiva mogućnost da ima fasadu orijentiranu Carrarinoj poljani i da sa njom doprinese izgledu i atraktivnosti poljane.

"Planirani" i "slučajni" javni prostori na sličan način funkcioniraju, ali ipak postoji razlika u korištenju koja je posljedica nastanka tih prostora. S obzirom da su "planirani" većinom nastali otvaranjem površine pred bitnim objektom (crkvom, palačom...) oni su i danas najviše u funkciji tog objekta. Takvi prostori su javniji od "slučajnih" koji su načinom korištenja nešto intimniji prostori, što zbog male veličine ili skrivenosti na manje frekventnim mjestima.

Dok su "planirani" javni otvoreni prostori stvorili prostore s namjenom okupljanja, na "slučajnim" prostorima su se s vremenom dogodila spontana okupljanja raznih društvenih skupina, djece, mladih, starih koji su na tom prostoru našli mjesto za igranje i druženje koje nije za velike i javne trgove.

LITERATURA

1. K. MARASOVIĆ, T. MARASOVIĆ, Naseljavanje Dioklecijanove palače, *Munuscula in honorem Željko Rapačić*, Zagreb, 2012.
2. C. FSKOVIĆ, Romaničke kuće u Splitu i Trogiru, *Starohrvatska prosvjeta (vol.3)*, Split, rujan 1952.
3. J. MARASOVIĆ, D. MARASOVIĆ, *Obnova povijesne jezgre 2*, Split, 2005.
4. K. MARASOVIĆ, S. PEROJEVIĆ, J. MARGETA, Antička kanalizacija Dioklecijanove palače u Splitu, *Građevinar*, Zagreb, ožujak 2014.
5. D. MARASOVIĆ, *Obnova povijesne jezgre 5*, Split, 2009.
6. D. KEČKEMET, Papalićeva palača i gotička arhitektura Jurja Dalmatinca u Splitu, Split, 1988.
7. K. MARASOVIĆ, Mletački kaštel u Splitu, *Prostor*, Zagreb, 2012.
8. R. BUŽANČIĆ, A. BRAKUS, Tragovi Petrarkinog de Remediisa na pročeljima splitskih humanističkih palača, *Klesarstvo i graditeljstvo*, Pučišća, 2011.
9. S. PEROJEVIĆ, Izgradnja lazareta u Splitu, *Prostor*, Zagreb, 2003.
10. M. PELC, Renesansa, Zagreb, studenti 2007.
11. V. JAKAŠA, Barokna stambena arhitektura u Splitu, *Radovi instituta povijesti i umjetnosti*, Zagreb, 2002.
12. D. KEČKEMET, Marmontov i Mazzolijev plan zgrada na splitskoj obali, *Adrias 18*, veljača 2013.
13. S. MULJAČIĆ, Kronološki pregled izgradnje Splita u 19 i 20. stoljeću, *Zbornik društva inženjera i tehničara u Splitu*, Split, 1958.
14. S. PIPLOVIĆ, Uredjenje povijesne jezgre Splita između svjetskih ratova, *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, Zagreb, 2011.
15. S. MULJAČIĆ, Regulacijski plan Splita Francesca Locatija iz 1962., *Kulturna baština no. 37*, Split, prosinac 2011.
16. S. MULJAČIĆ, Urbanistički razvitak Splita i regulacioni planovi od početka 19. stoljeća do 1944. godine, *URBS 1965-1966*, Split, 1966.
17. I. ALDUK, Split - Dioklecijanova palača (Carrarina poljana), *Hrvatski arheološki godišnjak*, Zagreb, vljača 2005.
18. A. GRGIĆ, Projekti preinaka otvorenih javnih prostora povijesne jezgre grada Splita od sredine 19. stoljeća do 1990-ih godina, *Prostor*, Zagreb, 2012.

OBNOVA CARRARINE POLJANE SA ZAPADNIM BLOKOM KUĆA

SADRŽAJ:

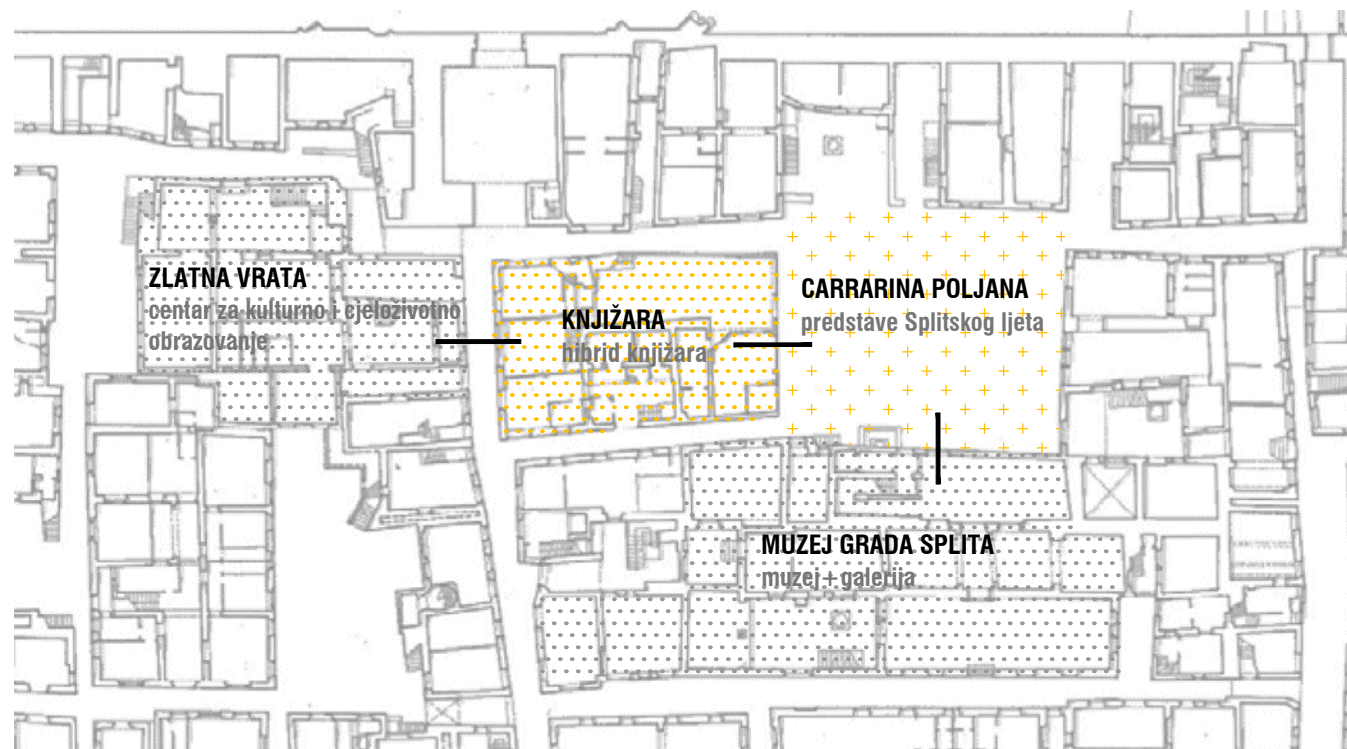
PROGRAM	34
KONCEPT	35-37
SITUACIJA M 1:200	38
TLOCRTI M 1:100	39-44
PRESJECI M 1:100	45-47
PROČELJA M 1:100	48-51
DETALJ M 1:2	52
PROSTORNI PRIKAZI	53-54

JAVNI TRG	422.40 m²
KNJIŽARA	392.30 m²
- knjižara (knjige, glazba, filmovi, časopisi)	182.10 m ²
- prostor više namjena (koncerti, predavanja, predstavljanja, filmske projekcije, radionice)	74.60 m ²
- društvena prostorija	47.80 m ²
- caffe	43.20 m ²
- spremište	16.90 m ²
- wc (muški, ženski)	16.40 m ²
- wc (osoblje)	7.50 m ²
STANOVANJE	893.10 m²
STAN 1	72.80 m²
- dnevni boravak	23.90 m ²
- blagovaonica	15.10 m ²
- kuhinja	9.20 m ²
- soba	15.10 m ²
- kupaonica	4.90 m ²
- predsoblje	3.60 m ²
STAN 2	74.10 m²
- dnevni boravak	21.50 m ²
- blagovaonica	14.80 m ²
- kuhinja	10.20 m ²
- soba	17.90 m ²
- kupaonica	3.80 m ²
- wc	1.10 m ²
- garderoba	1.30 m ²
STAN 3	61.50 m²
- dnevni boravak	20.50 m ²
- blagovaonica	6.40 m ²
- kuhinja	5.80 m ²
- soba	14.10 m ²
- kupaonica	3.10 m ²
- garderoba	3.30 m ²
- wc	1.50 m ²

STAN 4	140.10 m²
- dnevni boravak	23.90 m ²
- blagovaonica	15.10 m ²
- kuhinja	9.20 m ²
- soba x 2	15.10 m ²
- kupaonica x 2	4.90 m ²
- predsoblje	3.60 m ²
- atelje	47.30 m ²
STAN 5	95.90 m²
- dnevni boravak	21.50 m ²
- blagovaonica	14.80 m ²
- kuhinja	10.20 m ²
- soba	17.90 m ²
- kupaonica	3.80 m ²
- wc	1.10 m ²
- garderoba	1.30 m ²
- atelje	21.80 m ²
STAN 6	61.50 m²
- dnevni boravak	20.50 m ²
- blagovaonica	6.40 m ²
- kuhinja	5.80 m ²
- soba	14.10 m ²
- kupaonica	3.10 m ²
- garderoba	3.30 m ²
- wc	1.50 m ²
-atelje	16.50 m ²

JAVNI TRG	422.40 m²
KNJIŽARA	392.30 m²
STANOVANJE	893.10 m²
UKUPNO:	1707.80 m²

Zbog sve većeg iseljavanja stanovništva i većeg priljeva turista, sadržaji u jezgri su se sveli većinom na ugostiteljstvo i trgovinu vezanu za turizam. S obzirom na nedostatak stanovništva jezgre (2001.god - 2882 stanovnika, a 2013.god - 2036), nerealno je da će se u jezgri otvoriti novi sadržaji poput obrta koji nedostaju stanovništvu. Bez obzira na manjak stanovnika i nedostatak kvalitetnih sadržaja, jezgra je i dalje omiljeno mjesto za druženje Splitskana kao i stanovnika okolnog područja. Bitno je uvoditi sadržaje koji će i više motivirati razne skupine stanovništva na češći posjet centru grada i u zimskim mjesecima kada gradska jezgra utihne kada se zatvore svi objekti namijenjeni turistima. U gradu obitava jedna povećana skupina mladih ljudi, studenata, za koje ne postoji ni jedan sadržaj u centru grada koji je namijenjen prvenstveno njima. Grad ima oko 22000 studenata, a niti jedan objekt namijenjen isključivo njihovom druženju, međusobnom učenju, razmjenjivanju ideja. Centar grada je izvrsno mjesto za takav jedan sadržaj jer bi se studente izvukao izvan granica Kampusu, a time i oživio gradsku jezgru.

Carrarina poljana sa zapadnim blokom kuća je idealna lokacija za smještaj takvog objekta, zbog potencijala same lokacije koja je smještena između Centra za kulturu i cjeloživotno obrazovanje i Muzeja grada Splita, a na samoj poljani se u ljetnim mjesecima održavaju predstave Splitskog ljeta i zbog prostora koji vapi za korisnicima u mjesecima i van ljetne sezone.

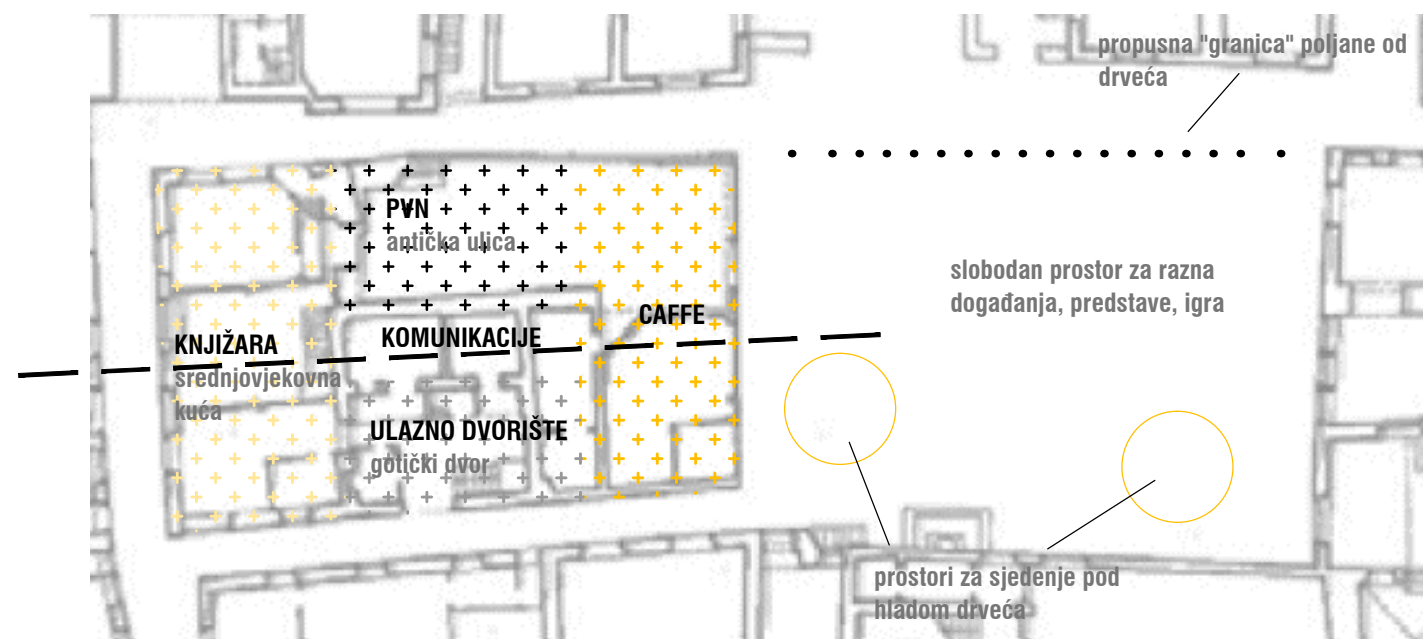
Carrarina poljana je idealan otvoreni javni prostor koji može ugostiti kulturne sadržaje okolnih objekata (Zlatna vrata, Muzej i zapadni blok kuća), a uvučeniosti od ulica je idealan prostor za veća događanja, kao i za neometanu igru djece.

Sadržaj koji se smješta u zapadni blok kuća je edukacijsko-kulturno-zabavno karaktera. U donje nivoe koji kontaktiraju sa zapada sa Zlatnim vratima i na istoku sa Carrarinom poljanom i Muzejom grada Splita smjestila bi se "hibrid knjižara" 21. stoljeća. Suvremena knjižara koja je spoj knjižare i kafića s prostorom za predavanje, koncerte, predstavljanja, projekcije filmova, predstave i društvenim prostorom za držanje i razmjenu ideja, igranje društvenih igara i kvizova studenata, a i ostalog stanovništva.

Viši katovi su namijenjeni stanovanju, i to isključivo stanovanju umjetnika s obzirom da su profil stanovnika jezgre koji će je najviše cijeniti i crpiti inspiraciju iz nje same. Dok se ostatak stanovnika grada iseljava iz jezgre, a ostali se ni ne žele doseliti zbog nedostataka života u jezgri (buka, manjak obrta za lokalno stanovništvo, prevelik broj turista...).

Kao najveća vrijednost zapadnog bloka kuća su ostaci antičkog zida koji ujedno prolazi i duž Carrarine poljane, te ugaoni pylon Dioklecijanove Palače (južni ugaoni je u kući Šegvić na Peristilu). S obzirom da su sačuvani gotovo u izvornoj visini, taj dio antičke ulice se vraća na izvornu (nižu) razinu, čime se ujedno i dobiva centralni prostor knjižare kao PVN. Sačvana je i srednjovjekovna kuća na zapadu, te se obnavlja gotičko dvorište na jugu koje postaje glavni ulaz za stambeni dio i sporedni za knjižnicu.

Kroz knjižaru se proteže komunikacija zapad-istok koja povezuje sve djelove knjižnice kao i Zlatna vrata sa Carrarinom poljanom čime se tvori kulturno-edukacijska os.

CULTURA BOOKSTORE_SÃO PAULO_BRAZIL_STUDIO MK27

BOOKSHOP AND COFFEE BAR_BRATISLAVA_SLOVAČKA_PLURAL

BOOKSHOP AND COFFEE BAR_BRATISLAVA_SLOVAČKA_PLURAL

ESLITE BOOKSHOP_TAIPEI_TAJVAN_KLEIN DYTHAM

KNJIŽARA U DOMINIKANSKOJ CRKVI_MAASTRICHT_NIZOZEMSKA

BOOKWORM_BEIJING_KINA

BOOKWORM_BEIJING_KINA

BOOKWORM_BEIJING_KINA

Moderne knjižare nisu samo fokusirane da prodaju knjiga, već su hibridi više usluga kojima privlače korisnike. Većina knjižara je spoj knjižare i caffee čim korisnike potiču na dolazak i druženje neovisno o kupnji knjiga.

Knjižare 21. stoljeća su centri društvenih događanja. Osim standardnih predstavljanja knjiga, one nude i manje koncerte, predstave, radionice, predavanja i filmske projekcije. Postaju nezaobilazna mjesta za druženje uz kvizove i društvene igre.

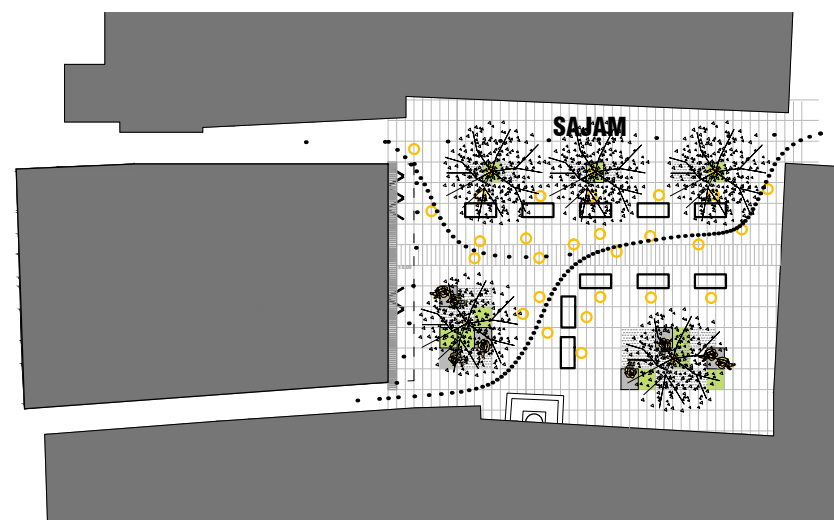
Poneke knjižare čak nude i hranu, pa u večernjim satima funkcioniraju kao restorani. Prodajni asortiman nije više fokusiran isključivo na knjigama, već i na ostalim medijima i dodatnim stvarima kao što su npr. razne didaktičke igračke za djecu.

Split ima nekoliko knjižara u gradu koje funkcioniraju isključivo kao prodajna mjesta bez da su uključene u društveni život grada. Moderna knjižara namijenjena ponajviše studentskoj populaciji je prostor kakav nedostaje Splitu, a primjeren je najužoj gradskoj jezgri.

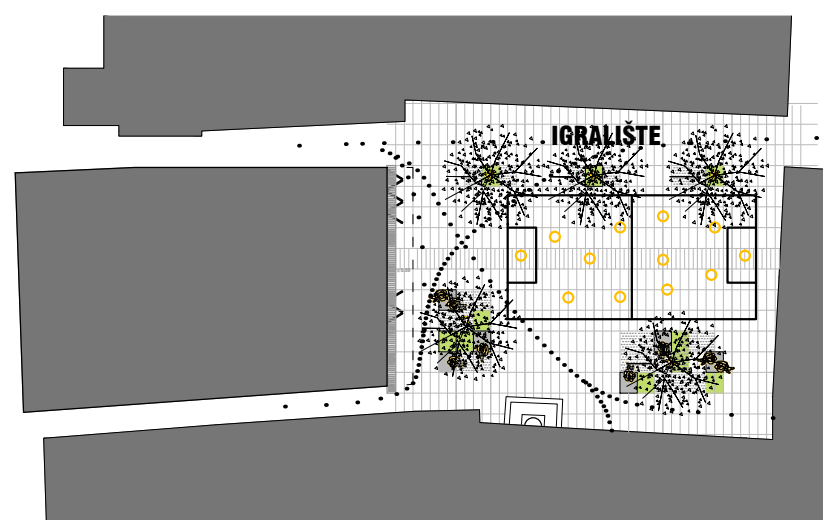
Stanovi za umjetnike su namijenjeni umjetnicima i djelatnicima na području kulture i edukacije, mogu biti u svrsi razmjene umjetnika iz cijeloga svijeta.

Umjetnici crpe inspiraciju na području na kojem žive i produciraju umjetnička djela od filmova, slika, skulptura, glazbe, fotografije, knjiga... koje predstavljaju gradu, ali i drugim državama i gradovima iz kojih dolaze.

Stanovi su slobodnijeg tlocrta s dovoljno prostora za umjetničko stvaranje i dovoljno svjetlosti i pogleda na ulice grada.

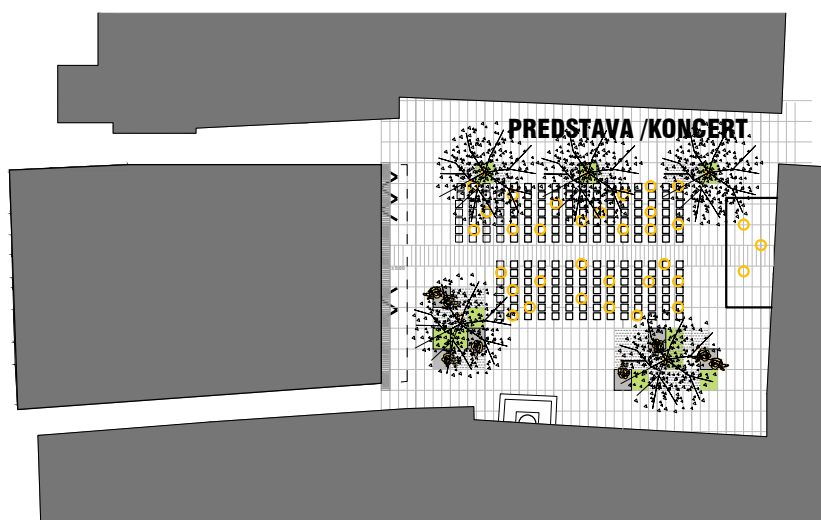
SCENARIJ SAJMA

SCENARIJ DJEČIJE IGRE

SCENARIJ PREDSTAVE ILI KONCERTA U KNJIŽARI

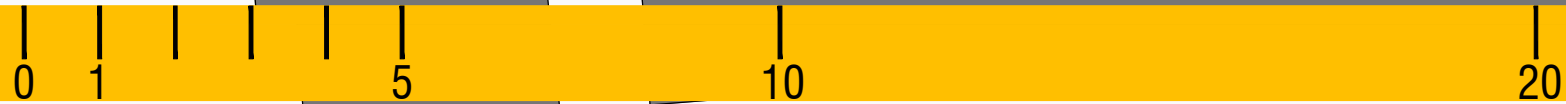
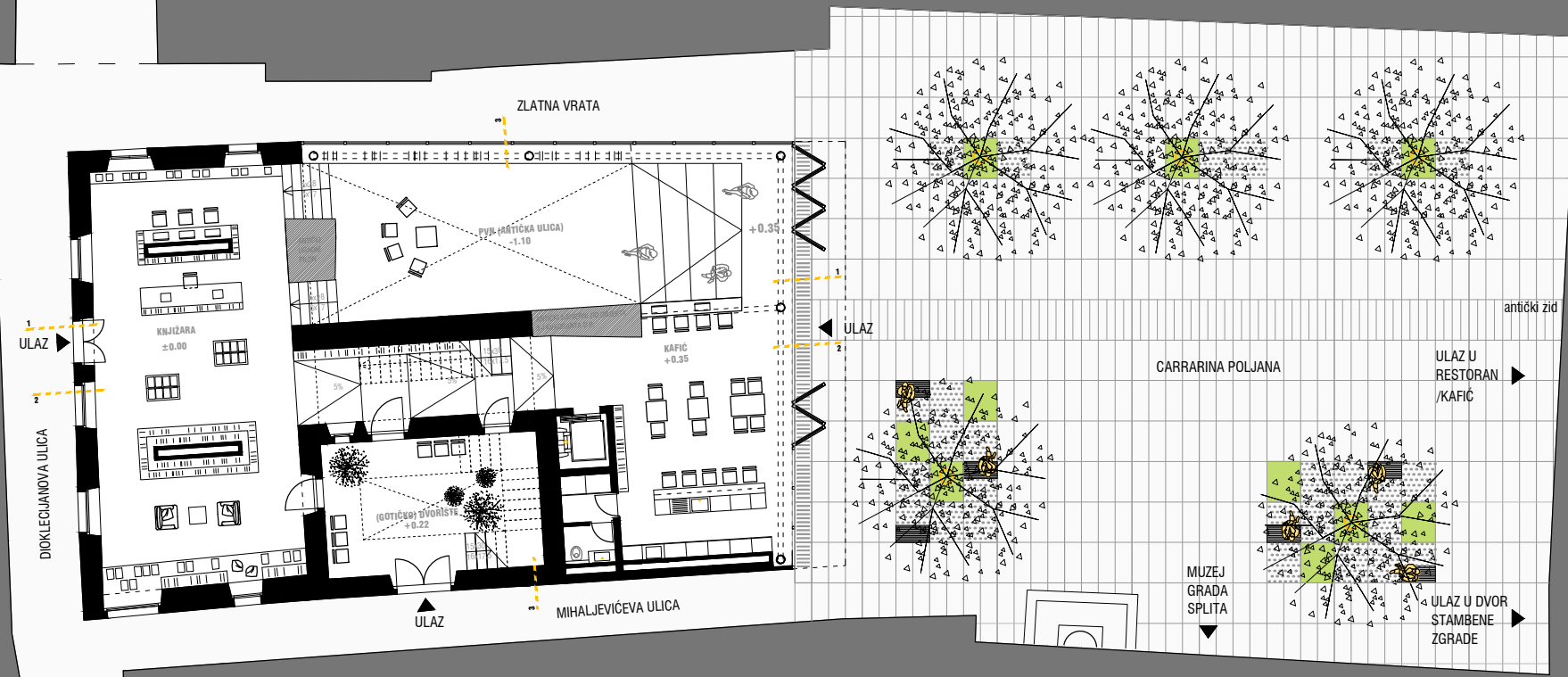

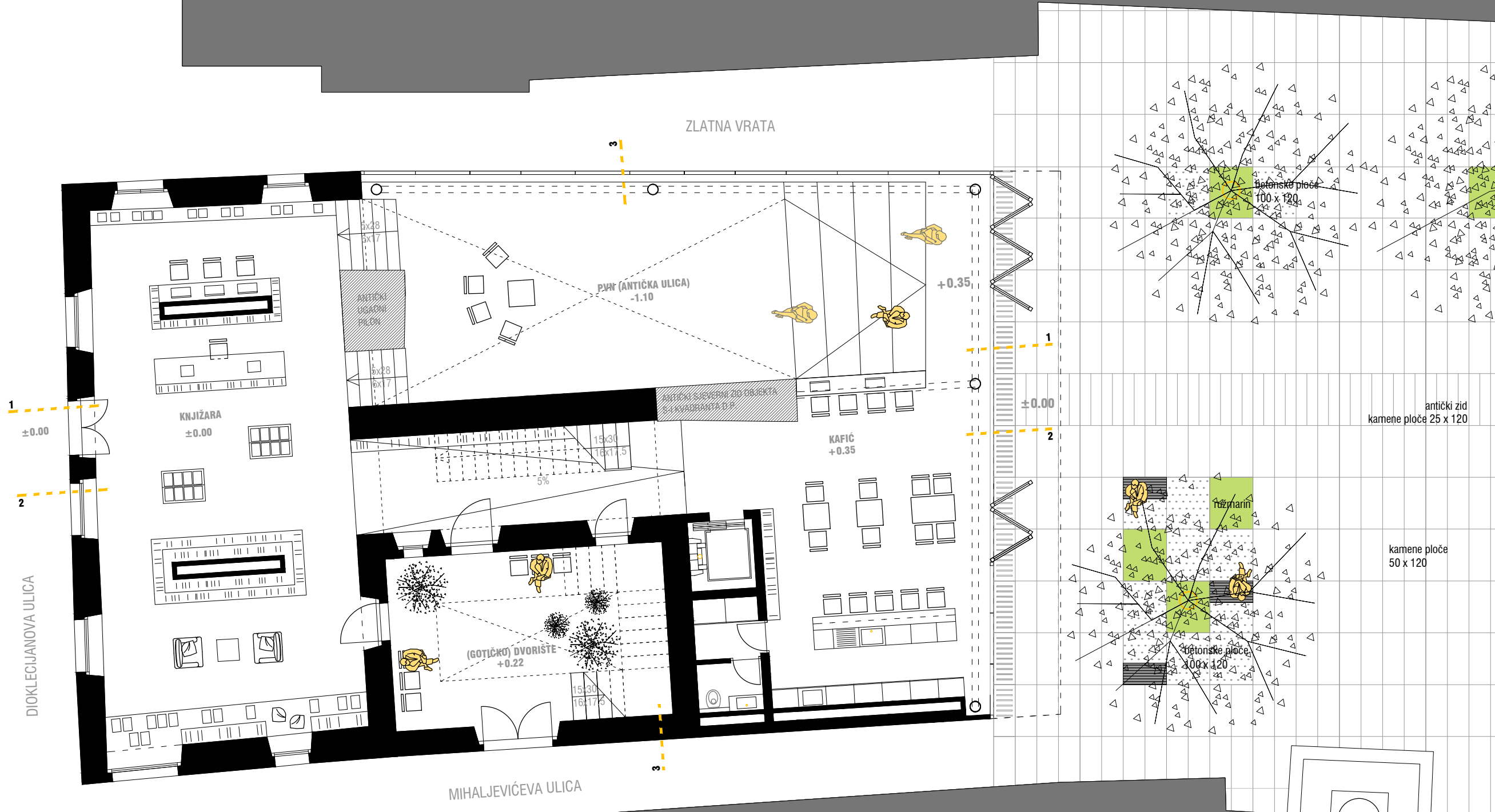
SCENARIJ PREDSTAVE ILI KONCERTA

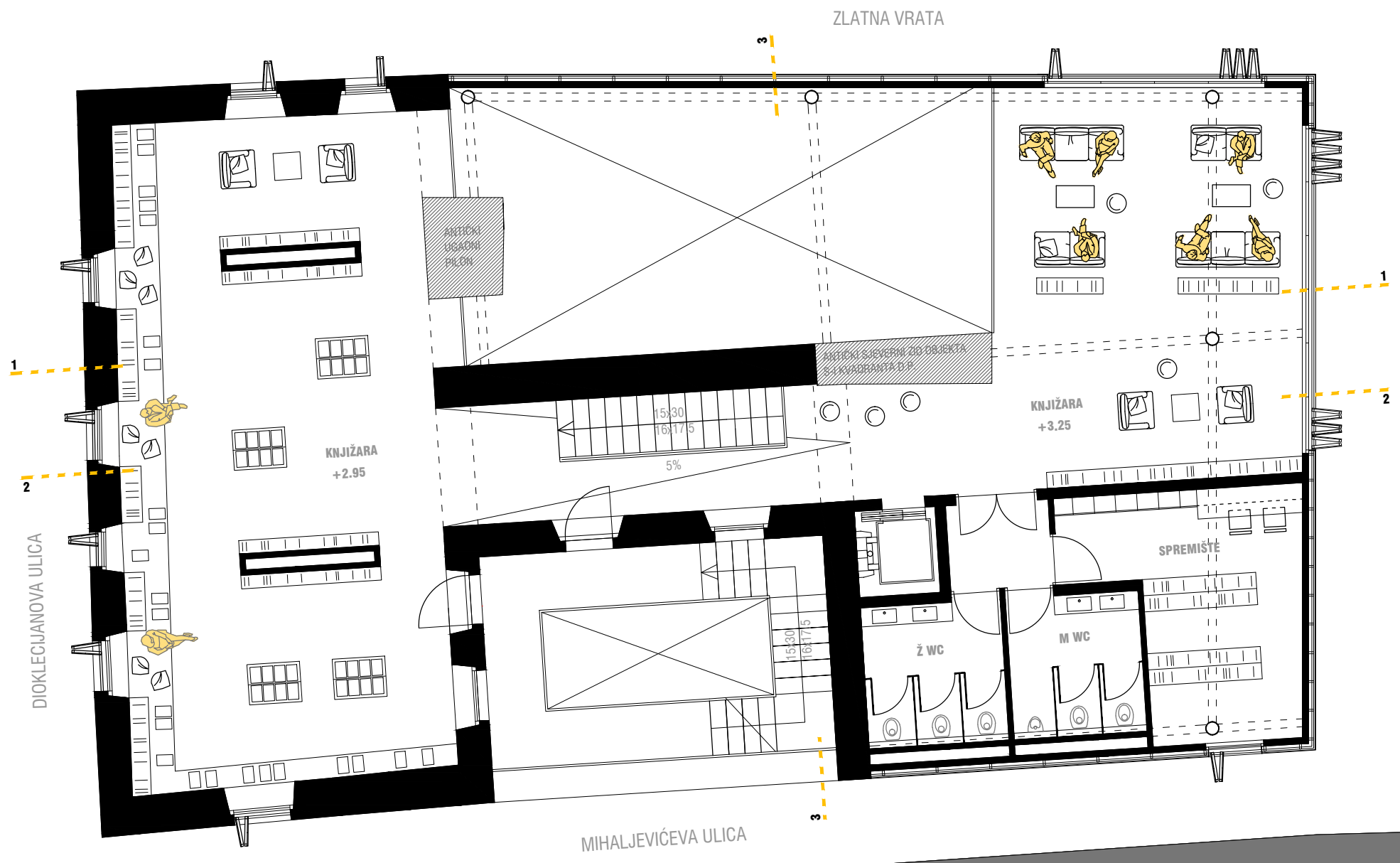
Carrarina poljana mora ostati slobodan prostora za izmjenu događanja. Korištenje ovisi o samom korisniku.

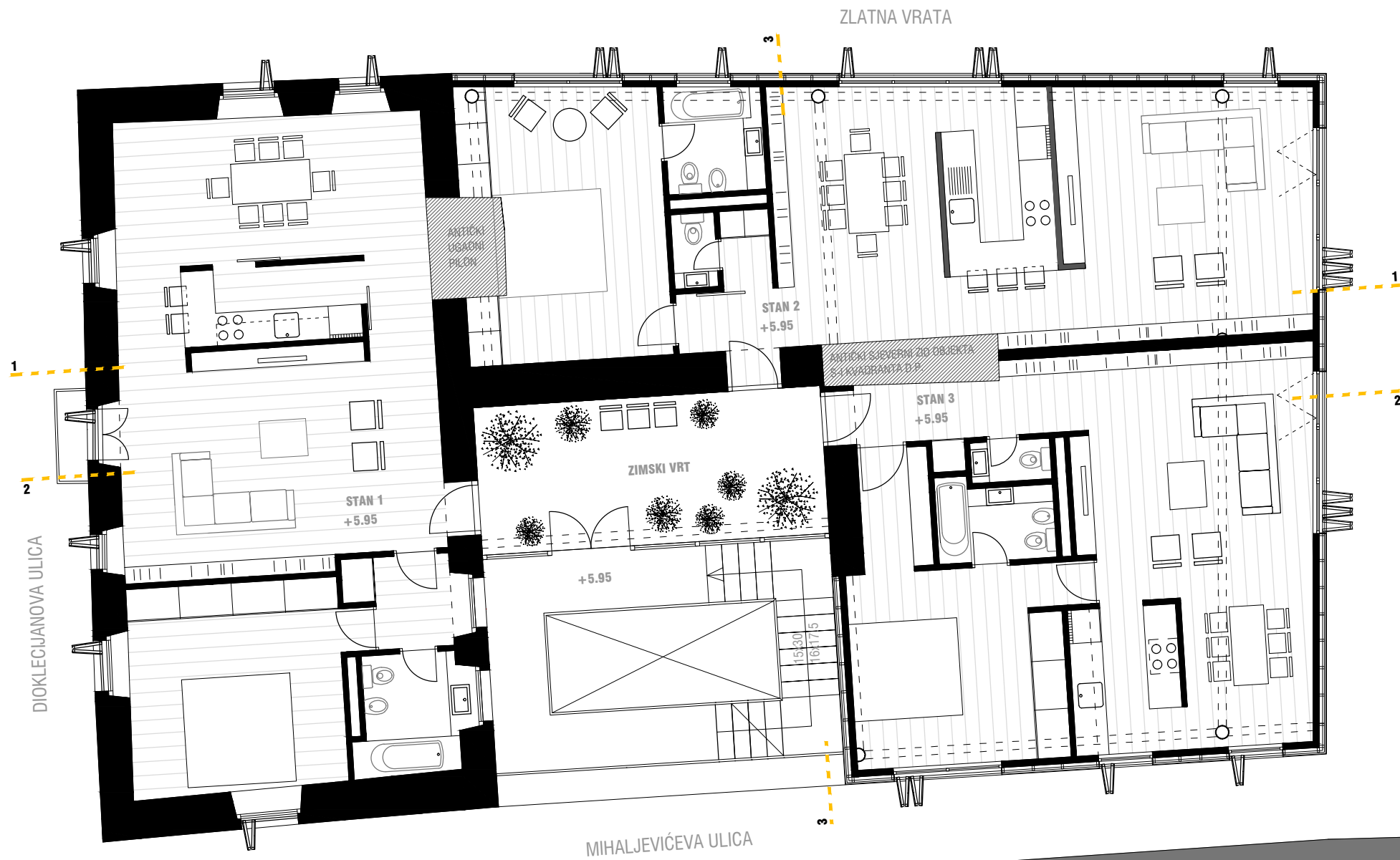
S obzirom na nedostatak zelenih površina unutar Dioklecijanove palače. Na trgu je postavljeno 5 stabala hrasta crnike. Red stabala uz ulicu, dijeli ulicu i trg i stvara granicu, ali je ta granica dovoljno prozračna da prostor s trga teče prema ulici.

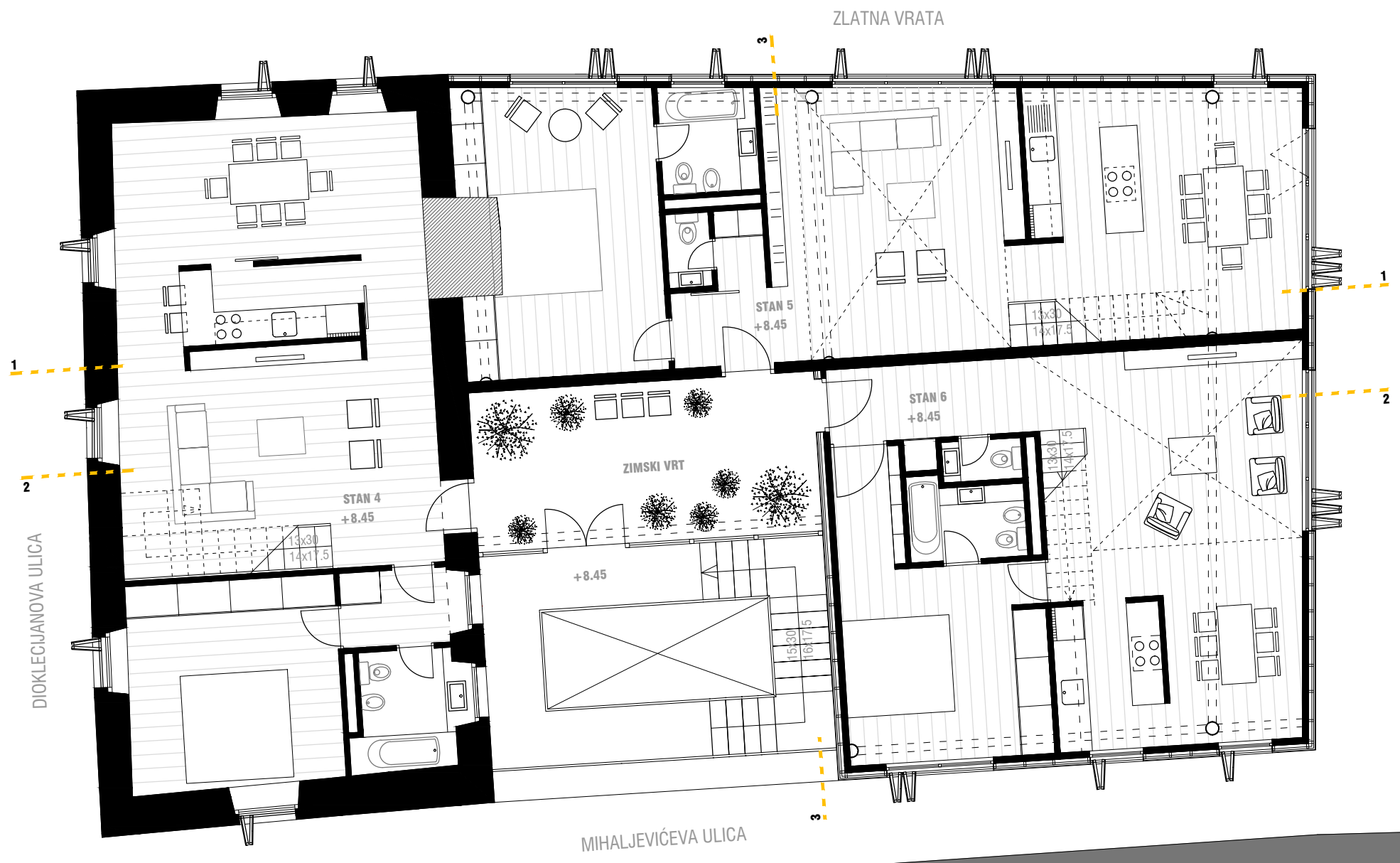
Središnji dio poljane je za slobodno korištenje i organiziranje događanja, dok je najjužniji dio organiziran u dva otoka sa zelenilom i klupama kako bi se omogućilo sjedenje i druženje. Otoci su smješteni na "nusprostorima" poljane, na koji se nemogu koristiti za događanja zbog svog položaja, blizu nekakvih ulaza ili prolaza.

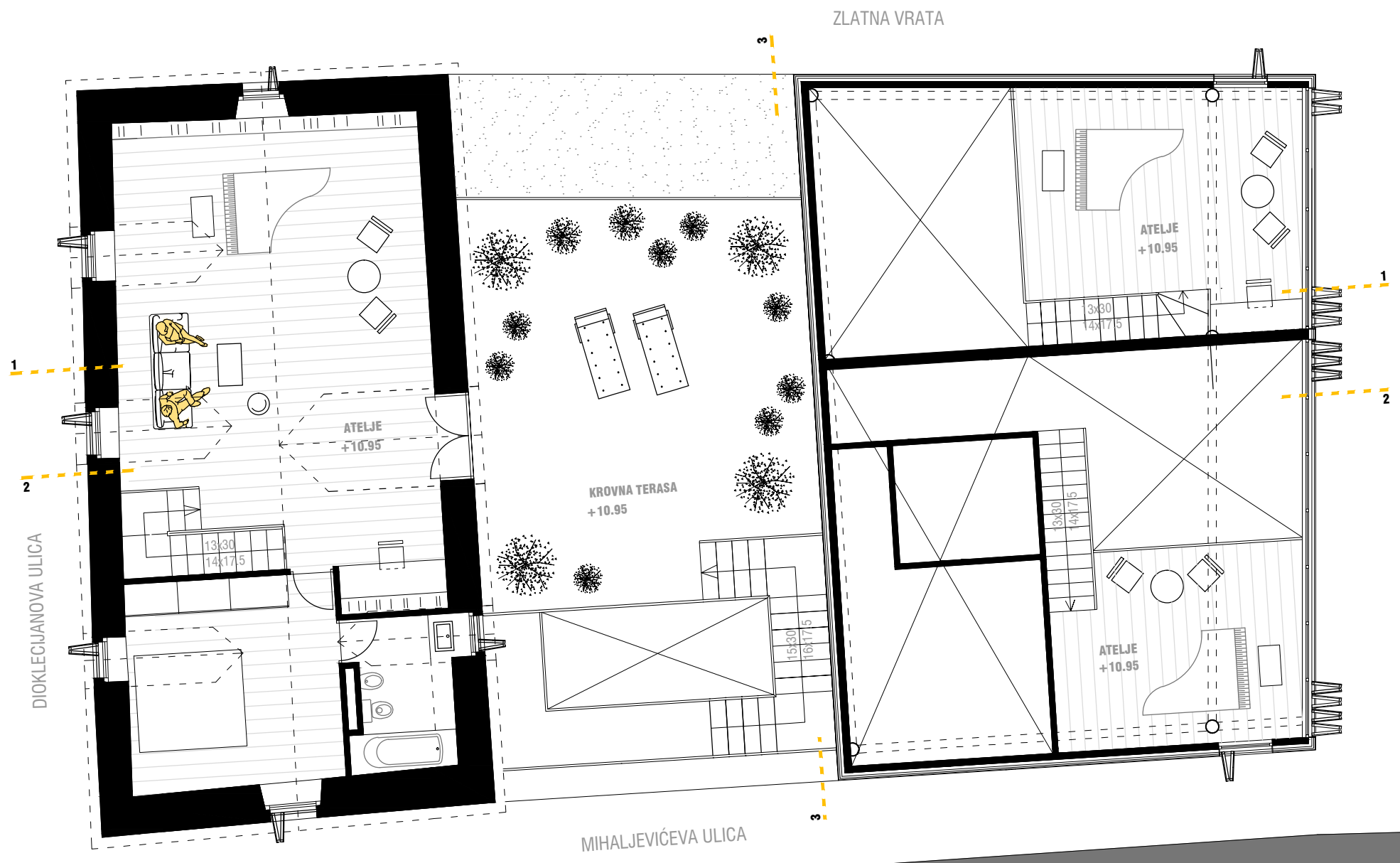

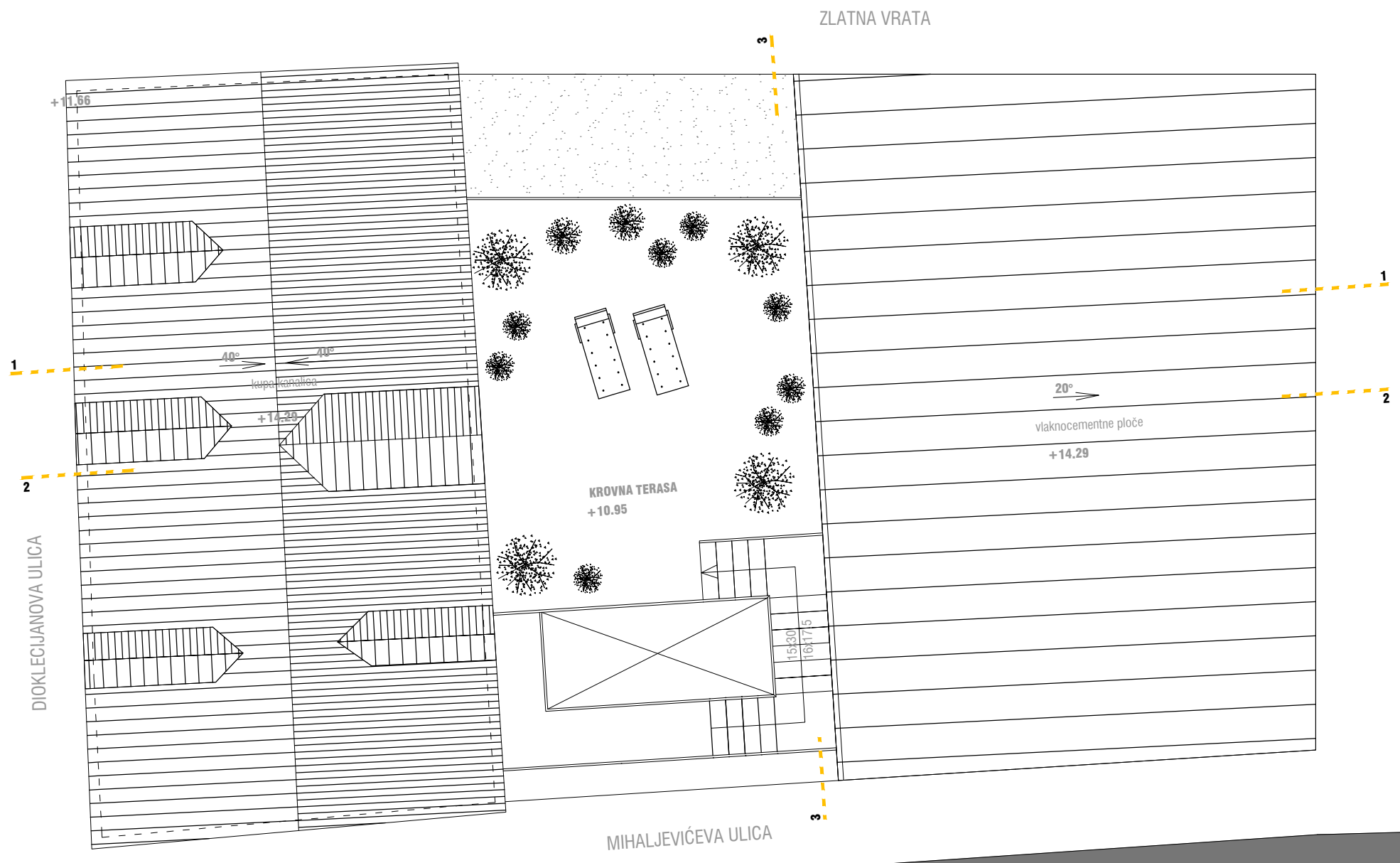

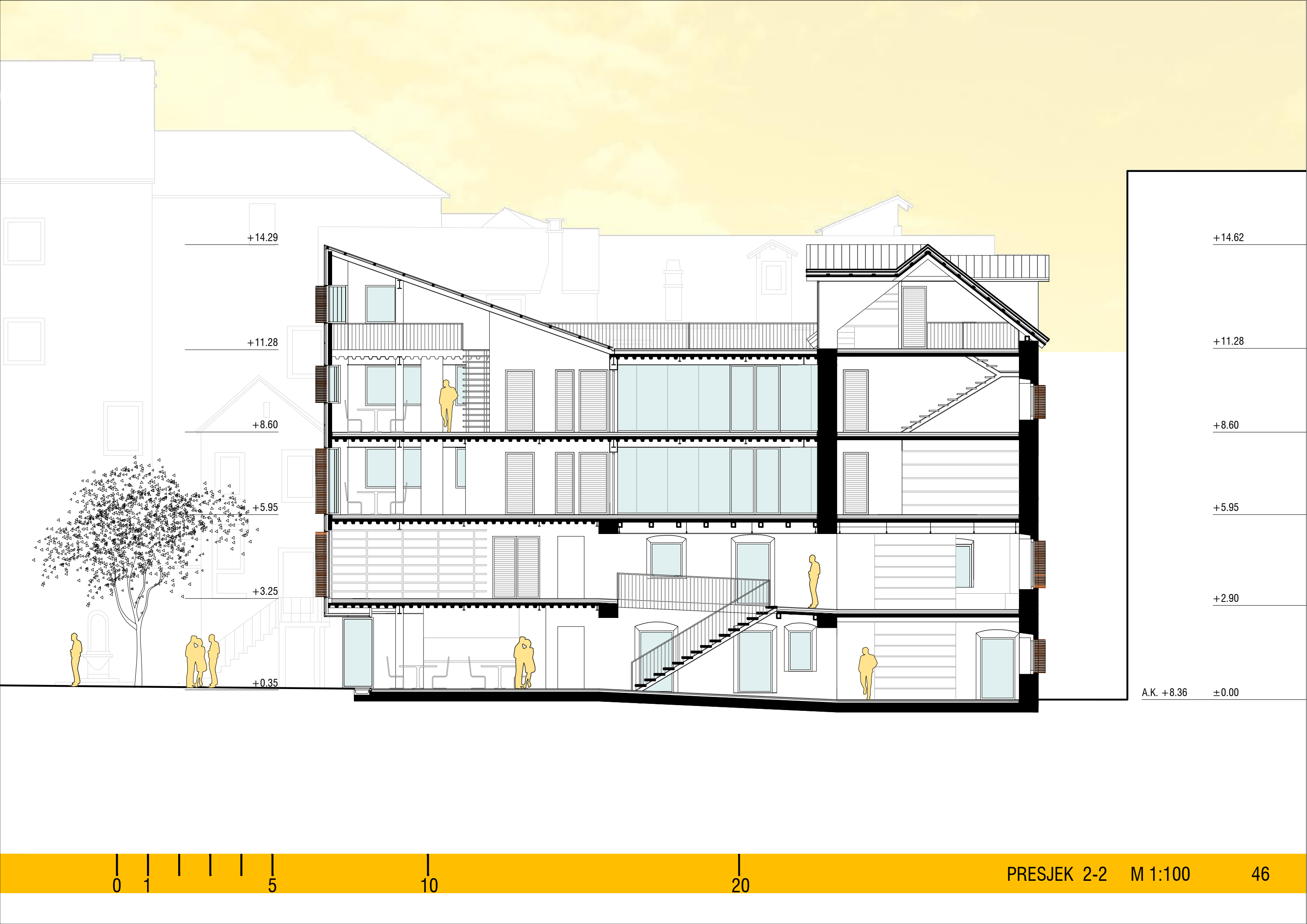

PRESJEK 1-1 M 1:100

+14.29

+11.28

+8.60

+5.95

+3.25

+0.35

+14.62

+11.28

+8.60

+5.95

+2.90

A.K. +8.36 ±0.00

0 1 5 10 20

PRESJEK 2-2 M 1:100 46

+14.29

+11.29

+6.79

±4.18

+0.20

+14.62

+11.28

+8.60

+5.95

+2.90

±0.00

A.K. +7.26

-1.10

0 1 5

10

20

PRESJEK 3-3 M 1:100

47

SJEVERNO PROČELJE M 1:100

JUŽNO PROČELJE M 1:100

0 1 5

10

20

ZAPADNO PROČELJE M 1:100

50

0 1 5

10

20

ISTOČNO PROČELJE M 1:100

51

